

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

(6) כִּי־יִמְלֹךְ מִגִּילָה כֹּהֵן
 (7) יוֹמָם (8) מִסֻּטָּה
 קָדַם מִשֵּׁם (9) אֶל־
(7) מִגִּילָה כֹּהֵן, (8) עֵינָי
 הָעֵלִי יוֹרְשֵׁי שְׁמִי
 (9) יוֹמָם (10) דְּרָגָה, (11) לִקְשָׁן
 עֵינַי, (12) שִׁי הָאֵל וְעַיִן
 הַיָּרֵחַ, (13) עֵינִי רִיזָן
 וְרוֹמְטִים וְכֹחִים וְרִיזָן
 כֹּהֵן, (14) שְׁקִלִים פִּיד
 מֵאֵם מִנְחוֹת דָּהָה, (15)
 לִקְשָׁן כֹּהֵן, וְעַיִן סוֹטָה
 מִחָ, (16) עַיִן מִשְׁחַת דָּהָה
 (17) שְׁנֵי מִדְּרוֹז (18) וְעַיִן
 רִיבִית־אֵל, (19) עַיִן שְׁרֵשִׁי
 וְעֵינִי לִקְשָׁן כֹּהֵן, (20)
 מֵאֵם, (21) עַיִן לִקְשָׁן כֹּהֵן
 עַיִן עוֹר הָאֵל, (22) וְעַיִן
 רַפֵּן בִּשְׁם רַ"ה וְבִינִי
 וְכֹהֵן שֵׁם עַיִן בְּרוּכֹת כֹּהֵן
 עַיִן.

[illegible]

(א) צו את בני ישראל
(ב) ואמר את
קרבני קרבני לה' את
נחיתו השמרו להקריב
לי במזבחי (במסדס כח, ב)

רבינו גרשום

בשלושה פרקים כ"ר
בכתבנית ובמסמדות
דחא מעמדות הן בכל יום
אלא לכן חשיב פרק בפני
עצמו דלא כל ישראל הן
אלא של אותו משמר
ובכתבנית של כל ישראל.
(ט) ויש מהן ד' פרקים
ביום:

כ בבתי' ובעי' הנוסח
 וצוה ואמר לה' **אמר**
 אברהם הלל **בבתי'**
 וזהו דבר שנתן, וביה
 ישר **דקיס' [3 בבתי'**
בעריה' (דקיס') וכן
 וביה במשורת דפרי'
 ויורשנוטל ונצי' ונצי'
 ופיה' (דקיס') עייש',
 ונצי' תפאר ישראל
 במשנות: **[1 ידשלו]**
 ונצי' (גילון) וכן ונצי'
 בבתי' ובפיה', ונצי'
 מהרש"א וחרש"י (דקיס')
 ונצי' לקמן כח ע"כ בפני'
 בספר ובמקום וכמה ע'
 נוסחאות במשורת, ועי' **אמר**
 ומה' וכן גיב' לבי' ונצי'
 בו מנחה (כלומר) שני
 אורח: **[1] גזע' אמר**
 ויש וכן ד' **עמנו' ביום**

ותן לחם לכל בשר (חזקיהו)
בר. שם אדם או מקום:
ולא יאמרו הלל:
יות אלו

והדרן עלך סדר

בשחרית במוסף במ
בתעניות ובמעמדות
הן מעמדות לפי שנא
את קרבני לחמי יום
אדם קרב והוא אינו
נביאים הראשונים ויש

שבאיתו משמר מלכנא
היו מתענין ארבעה
ערב שבת מפני כבוד
ועונג לזניה ותענית
יהי רקע וקול המים
וישרצו המים בתמיו
ויכלו השמים ופרשה
במוסף^א ובמנחה כנגד
לא היו נכנסין מפני
בשחרית קרבן מוסף
אמר לו בן עזאי "כך
עצים אין בנעילה חז
והעם תשעה באחד
בן יהודה בחמשה ב
רכב בעשרה בו בני
ותמםם כהנים ולוים
קציעות בעשרים בו
יהודה באחד בטבת
שהיה בו הלל וקרנן
כשבעה עשר בתמ

(ד) שפחית. האלן שחי ב' חלל ומפני חללן היו חזק
 שכן במנהג הסמוכה למוסד
 מות ולא היה להם פחד
ועמד דועלע: קרבן צעירים
 וזה מרשע של מנהג מפני
 רועם דודש קרבן מוסף ו
 יצא דיו הכהנים והעם מתח
 יצא חלו משעה וזוהי:
 מוחו שהתנדבו בני דוד.
 יצא עלי וצני קוטי קציעות
 ופרש אחרי קצבו לכן אלו

[ט] ציל ובוזבוס. (כמו בשמיות)
 כן בספר וברא דילמא בשמיות
 ובמוסדו של קורח על א"ה (שני)
 יצא חס: צירובן על א"ה
 וצאן ב' צעירים קרבן צעיר א"ה
 ולמי (מלכת עמיש וצאן וצאן
 [ט] מנאן שייך לעיב בומי וצאן
 וצאן ומבאר דחיינו וצאן וצאן

nnv tablet otzar

שאני בני מחוץ דרביהיו בחו שברות. ולהי היו אומרים הלל הגדול קודם שילכלו וישמו וצפסקוי דומרה טהגין לומר שסמריט ודוקא צפסקוי דומרה קודם החפלה אצל שצעת חפלה אין אומרים ואזו אלף צפס שצעה וצכס מלאה:

בני ישראל לא יכלו
לשמוע עד^ה הצות
בכל ושתו שאני בני
בהו שכרות:
תעניות אלו

קרבן עמים אֵין בו מנחתה
מזוּם דעד המנחה היו
טרוּדים בקרבן העצים אכל יֵשׁ בו
נעילה לכל כן לָא היו ממחרים
עד שַׁפְת נעילה דלאמר^ר פֿן עזאי
כן היה וכו'.

מנהג

לערדין ¹² וקוראין במעשה בראשית ⁽¹⁾ ואנשי המעמד
 ׀ בשבע מיום ב' ועד יום חמישי ולא היו מתענין
 השבת ולא באחד בשבת כדי שלא יצאו ממנוחה
 (ומותו) ⁽²⁾ ביום הראשון בראשית ויהי רקיע בשני
 שלשי יקוו המים ויהי מאורות ברביעי יהי מאורות
 ישרצו המים ותוצא הארץ בששי ותוצא ³ הארץ
 גדולה קורין אותה בשנים והקמנה ביחיד בשחרית
 וקורין על פיהן כקורין את שמע ערב במנחה
 ובבוקר השבת לכל יום שיש בו הלל אין ⁽⁴⁾ מעמד
 אין בנעילה קרבן עצים אין במנחה דברי ר' עקיבא
 היה רבי יהושע שונה קרבן מוסף אין במנחה קרבן
 רבי עקיבא להיות שונה כבן עזאי זמן עצי כהנים
 גניסין בני ארח בן יהודה בעשרים בתמוז בני דוד
 ב בני פרעוש בן יהודה בשבעה בו בני יונדב בן
 אלה בן בנימן ⁽⁵⁾ בחמשה עשר בו בני (3) זחוא בן יהודה
 יכל מי שמעה בשבטו ובני גונבי עלי ובני קוצעי
 פחת מואב בן יהודה בעשרים באילול בני עדן בן
 נבו בני פרעוש שניה באחד במטב לא היה בו מעמד
 יוסף וקרבן עצים ⁶ חמשה דברים אירעו את אבותינו
 וחמשה בתשעה באב ⁷ בשבעה עשר בתמוז
 נשתברו

שם זה ו' פסוקים: וקרוין אותה ע"י בידו. כל אחד צפוי עמו
בספר תורה קרוין והדר מנח על פיהם. פרשה נעילה ליכא:
שלים לא היו מתפללין על קרבן אחיהם שיש בו הלל לפי שאין
אח המעמד: קרבן בופח. יום שיש בו קרבן מוסף בירושלים
לפי שהיו ערודין בצומף שיש בו להקריב צהמות יותר מתמיד
שהיה שם צומף טורים צומף ושראל ששהו היו טורים
בצמח^א מפרש כגון אחד מע' ומנים ואותו יום שבהן על קרבן
רצן עמים מפני שקרבן עמים קודם למנחה ודומה מעמד הסמון
(י) במנחה. וטעמא מפרש בצמח^א: וזמן עצי בהנים והעם.
איה להיצא עמים והיו מקריבים קרבן אותו היום ואפילו היו עמים
ארח בין יהודה. ששעטנו בני הגולה הם התנדטו מזה באחד
סמאל ומשכטו יהודה: בני דוד. המספחת חולה האמין:
ספחת אחת וצמח^א מפרש אחאי מיקרו הכי: בני עירין. באחד
ומנים: באחד בטבת. שהיה ר"ח [וחטכה] לא היה בו מעמד כו':
נשכטו

[illegible]

ד א מ"י פ"א מהל
 חפיה הלכה נו
 (וטו"ע א"ח סי' תתקסג)
 סעף יא):
א ב מ"י פ"ו מהלכות כלי
 מקדש הלכה א סג
 עשין קעב:
ב ג מ"י שם הלכה ב:
ג ד מ"י שם הלכה ג:
ד ה מ"י שם הלכה ו:
ה ו מ"י שם הלכה ז:
ו ז מ"י שם הלכה ח:
ז ח מ"י פ"ה מהלכות
 חפיה הלכה ב סג עשין
 מד"ב: וז"ל א"ח סימן
 תקמ"ט:

בשלשה פעמים בשנה
הכהנים נושאים את
כפיהם כו'. ואקשינו וכי
תעניית אית בהו מוסף
ותרצינו לה הכי בג'
פרקים כהנים נושאים את
כפיהם כ"ז שמתפללים
ויש מהן ד' פעמים ביום
בשחרית במוסף ובמנחה

[illegible]

נושאין את כפיהן.
סיגציהו את ידיהן [סוטה
לח.]. בתעניות. של
גשמים. ובמעמדות.
ארבעה ימים בכל שנה

על קרננו ונפקא לן בספרי
סמיכה ודיוין ועולה יחד
אין ישראל עומדין על גביהן
אשיות. טעמא מאי קורין
וון. בלחוד בשנה (שם כב.).
קבוע להם ימים בכל שנה
תרא דתענית (עירובין מא.).

עין משפט ונר מצוה

ח א מיי פ"ה מהלכות תענית הלכה ו סמג עשין מד"ס ג טוש"ע א"ח ס"י תקנא סעיף א:
ט ב מיי וסמג שם טוש"ע א"ח שם סעיף ג:
י ג מיי שם הלכה ז סמג שם טוש"ע א"ח סימן תקנז סעיף א:
יא ד ה מיי פי"ד מהל' תפלה הלכה א ב סמג עשין כ טוש"ע א"ח סימן קכט סעיף א:
יב ו מיי שם פט"ו הלכה ד סמג שם טוש"ע א"ח סימן קכח סעיף לח:

רבינו גרשום

במוסף דהיינו יוה"כ שיש בו מוסף: אמר רב נחמן זו דקתני נושאין כפיהן בשחרית במוסף **במקצה** בנעילה ר"מ היא. כל יומא טעמא מאי אין נושאין כפיהן. (א) האידנא תעניתא ובמעמדות וביוה"כ (ובמעמדות) דאית בהו תענית נמי שכיחא שכרות נחמן וז דקתני נושאין כפיהן בכל ד' תפלות שבהן: מנחה ונעילה דבשאר יומי שכיחא שכרות גזרו בהו רבנן כהני דלמא אתי למיעבד בשאר יומי נמי: אבל אורויי מורינן כרבי מאיר לאמן דבעי כמאן תלכה: והואיל והלכה כרבי יוסי האידנא מאי טעמא פרסי כהני ידיהו ביום הכפורים ^[פ] במנחה כיון דבשקיעת החמה פרסי שהוי מאחרין לתפלת המנחה: שכור אסור בנשיאת כפים דקתני מאי טעמא לא דשכיחא ביה שכרות: (ג) מהו משרת מותר דכתיב יין ושכר אל תשת אבל אוכל הוא חרצין: אף כהן מברך לא יהא בעל מום והא קיימא לן דבעל מום מברך אלא אם כן יהו מומין שבלוי. הא איחקש לנזיר מה נזיר בעל מום אף מברך בעל מום: מאי חזית דאקשית לקולא דאקשת ליה לנזיר דבעל מום מותר ואקשת ליה למשרת דבחרצן מותר אקשן לחומרא ונימא מה נזיר אסור בחרצן אף מברך אסור בחרצן ומה משרת בעל מום לא אף מברך בעל מום לא:

אסמכתא

חשק שלמה
על רבינו גרשום

(א) זולי ז"ל נמנה משום שכרות האידנא וכו' דלית שתי תענית לילא שכרות ולחיי וכו'.
(ב) ז"ל מה שעת מותר במלך וכו' אף כהן מנצך מותר במלך: אף כהן וכו'.

רבינו חננאל

ודייקי כו' אלמא שכור אסור בנשיאת כפים מנא לן ופשטי דכתיב לשרת ולברך בשמו אתקש (משרת ולו למברך) [מברך למשרת] ולנזיר מה משרת אסור ביין שנאמר יין ושכר אל

תשת אף מברך אסור ביין ושכר דקיימא לן כל המשכר [אסור] ומותר בחרצן אי הכי למאי אתקש לנזיר להכשיר בו בעל מום להיות כשר לבשרה. ואמרינן מה ראית להקשות לקולא אקשתו למשרת להיות מותר בחרצן. ואקשתו לנזיר להיות בעל מום כשר לבשרה. אדרבה הקשות לחומרא. הקשה למשרת להיות כהן בעל מום פסול בנשיאות כפים והקשה לנזיר להיות אסור בחרצן. ושונין אסמכתא בעלמא היא. פי' דרשת סמוכין מדרבנן ^[פ] היא הלכך לקולא דרשין. וכתיב נמי לעמוד לשרת (א) מה משרת עומד אף נשיאות כפים מעומד: **פיסקא** **אלו הן חמעמדות**. מה טעם תקינו מעמדות לפי שנאמר צו את בני ישראל: יירושלמי א"י יתה תמידין קרבנן דכל ישראל איננן וא"ת יהיו כל ישראל כל השנה כולה בירושלים עומדים על קרבנן. לא חייבתם התורה אלא ג' רגלים בשנה. ואם יש לומר יהיו יושבין בטילין בעריהם הא כתיב ^[פ] ואספת דגגן הנם מזהרין לאסוף דגגם ותירושם של כל השנה כולה. התקינו הנביאים הראשונים כ"ד משמרות ועל כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהנים ושל לויים ושל ישראל: ת"י כ"ד משמרות היו בא"י מהן י"ב ביריחו. הגיע זמן המשמר לעלות חצי המשמר עולה מא"י וחצי משמר מיריחו כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם. כלומר חצי המשמר הותר מספיקין צורכי העולים. ובפעם אחרת מתחלפים. מי שלא עלה ועלה עכשיו. מי שעלה כבר ישב עתה בביתו ויספק צרכי העולים: יירושלמי תני ר' שמעון בן אלעזר ישראל והכהנים והלויים וכלי שיר מעבכין את הקרבן שנאמר ^[פ] כל הקהל משתחיים אלו ישראל. והשיר משורר אלו הלויים וחצוצרות מחצצרים אלו הכהנים הכל עד לעלות העולה. הכל מעבכין את הקרבן. אמר רב חסדא אמר רב משה חקן לישראל שמנתה משמרות. ד' מאלעזר וד' מאיתמר. בא דוד והעמידן עד ^[פ] כ"ד. שנאמר בשנת הארבעים למלכות דוד נדרשו. ואותבינן עליה מהא דתניא משה תיקן להם לישראל ט"ז משמרות. ח' מאלעזר וח' מאיתמר וכשרבו בני אלעזר על בני איתמר חלקום לכ"ד שנאמר וימצאו בני אלעזר רבים לראשי הגברים מבני איתמר ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית אבות ששה עשר. ולבני איתמר לבית אבותם שמונה. היו ח' לאלעזר וח' מאיתמר כגון שהיו ח' אלפים מזה וח' אלפים [מזה] כל משמר אלף רבו בני אלעזר וכאשר דרשוים נמצאו י"ו אלף ובני איתמר ח' אלפים כמו שהיו חלקו בני אלעזר לי"ז משמר אלף

חשק שלמה על רבינו חננאל
(א) דכתי דכתי אן לו ציבור ללאורה ואילו דמסר איהו מיסת וצ"ל ועיקר הקיפא לנשכחו ונגזך כשמו נענין עמדיה אחי דכתיי הסם לעמדי לשרת ואמרין מה משנת עומד וכו' כנ"ל וכו"ה כסוטה ד' לח ע"ש ועי' מוס' מנחות קט. סד"ה לא ונלכ"ש פי"ג דמגילה ס' עי.

כו:

מנחה ונעילָה דכל יומא שכיחי בהו שכרות גזרו רבנן. אפילו ציומא לתענית ללית זהו שכרות וקשיא דהכל משמע

דצמנחה שייכל שכרות וצפ"ק דשבת (דף י. וסא) קאמר צהדיא דצמנחה לא שייכל שכרות וי"ל דהא דקאמר התם דצמנחה לא שייכל שכרות ר"ל לגבי ערצית שכרות דמנחה לאו כלום (לגבי שבת ^[פ] דיותר שכיח שכרות צערצית (יותר) מצמנחה אצל לעולם צמנחה שייך שכרות לגבי שחרית ומוסף:

ומאן דאמר נהגו אורויי נמי לא מורינן. פירשנו צפ"ק

דראש השנה (דף טו: ד"ה וי):

והאידנא נהוג עלמא דפרסי כהני ידיהו במנחה

(י) סמוך לשקיעת החמה. ולכן לא נהגו העם לומר נשיאת כפים צמנחה ציום הכפורים לפי שמתפללין מנחה צעוד היום גדול אצל צמנחה צשאר תעניות יש נשיאת כפים אצל מכל מקום צנעילה ציום הכפורים יש נשיאת כפים:

א'

שאולין ^י שלא לבייש את מי שאין לו (א) כל הכלים מעוניין טבילה ובנות ירושלים יוצאות וחולות בכרמים ומה היו אומרות בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לך אל תתן עיניך בנוי תן עיניך במשפחה ^א שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל ואומר ^ב תנו לה מפרי ידיה ויהללה בשערים מעשיה וכן הוא אומר ^ג צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו: **גמ'** בשלשה פרקים בשנה כהנים נושאין את כפיהם כו': תעניות ומעמדות מי איכא מוסף חסורי מיחסרא והכי קתני בשלשה פרקים כהנים נושאין את כפיהן כל זמן שמתפללין ויש מהן ארבעה פעמים ביום שחרית ומוסף מנחה ונעילת שערים ואלו הן שלשה פרקים תעניות ומעמדות ויום הכפורים א"ר נחמן אמר רבה בר אבوه זו דברי רבי מאיר אבל חכמים אומרים שחרית ומוסף יש בהן נשיאת כפים מנחה ונעילה אין בהן נשיאת כפים ^א מאן חכמים ר' יהודה היא דתניא שחרית ומוסף מנחה ונעילה כולן יש בהן נשיאת כפים דברי ר"מ ר"י אומר שחרית ומוסף יש בהן נשיאת כפים מנחה ונעילה אין בהן נשיאת כפים רבי יוסי אומר נעילה יש בה נשיאת כפים מנחה אין בה נשיאת כפים במאי קמיפלגי רבי מאיר סבר כל יומא טעמא מאי לא פרשי כהני ידיהו במנחתא משום שכרות האידנא ליכא שכרות רבי יהודה סבר שחרית ומוסף דכל יומא לא שכיח שכרות לא גזרו בהו רבנן מנחה ונעילה דכל יומא שכיחא שכרות גזרו בהו רבנן רבי יוסי סבר מנחה דאיתה בכל יומא גזרו בה רבנן נעילה דליתה בכל יומא לא גזרו בה רבנן אמר רב יהודה אמר רב הלכה כרבי מאיר ורבי יוחנן אמר נהגו העם כרבי מאיר ורבא אמר מנהג כרבי מירדש לא דרשינן אורויי מורינן ומאן דאמר נהגו אורויי לא מורינן ואי עביד עביד ולא מהדרינן ליה ורב נחמן אמר הלכה כרבי יוסי ד'והלכה כרבי יוסי (ו) והאידנא מ"ט פרשי כהני ידיהו במנחתא דתעניתא ^א ^ה כיון דבסמוך לשקיעת החמה קא פרשי כתפלת נעילה דמיא דכולי עלמא מיהת ישכור אסור בנשיאת כפים מנהגי מילי אמר רבי יהושע בן לוי משום בר קפרא למה נסמכה פרשת כהן מברך לפרשת נזיר לומר מה נזיר אסור ביין אף כהן מברך אסור ביין מתקף לה אבوه דרבי זירא ואמרי לה אושעיא בר זבדא אי מה נזיר אסור בחרצן אף כהן מברך אסור בחרצן א"ר יצחק אמר קרא לשרתו ולברך בשמו מה משרת מותר בחרצן אף כהן מברך מותר בחרצן אי

בשלשה פרקים פרק רביעי תענית

נשתברו הלוחות. צגמ' ^(ב) מפרש: ובפ"ל התמיד. לפי שגזרה המלכות גזרה ^ל מלהקריז עוד ^י: **והועמד צלם בהיכל**. **שהעמידו מנחה כדמפורש בתרגום ירושלמי צפרשת השמים כסאי וגו' (ישעיה סו):** ^י: **על אבותינו**. דור המדצר ^ל אם יראה איש צאנשים האלה הדור הרע הזה

את הארץ וגו' (דברים א): ביתר. עיר גדולה והיו ישראל דרין זה צמסכת גיטין פרק הניזקין (דף טו.) אשקא דליספק חרצ ציתר: **שבת שח"ל תשעה באב כו'.** **שצו:** בחמישי מותרין. אם חל תשעה צאצ צערצ שבת מותרין לנכס צממישי וכסחל ט' צאצ צד' צצצת לא אצטריך למיתני דמותרין כדאמרין צגמרא ^ל לא שנו אלא לפניו כו': שני תבשילין. צשר ^ל ודגים או צשר וציצים שעליו או דג וציצה שעליו כדאמר צפרק ערצי פסחים (דף קיד: ^י): **ישנה. צגמרא ^פ מפרש:** כפיית המטה. על פניה ולא יישן עליה: שאולין. שכולן שואלות זו מזו אפילו עשירות כדי שלא לזייש כו': **מעניין מבידה**. קודם שילצזסם לפי שאין כל אחת צקיהא צצצרתה שמא נדה היתה: וחילות. כמו לחול צמחולות (שופטים כא): **במלך שלמה**. צמלך שהסלום שלו ^א: אמו. כנסת ישראל ^ב: זה מתן תורה. יום הכפורים שמינתו צו לחמות האחרונות ^א: ^ה: **גמ'** **בל זמן שמתפללין**. דהיינו שחרית ומנחה ונעילה: (ה) **יש מהן ארבעה פעמים ביום.** **יום הכפורים שיש צו מוסף:**

כל יומא מאי טעמא לא פרשי כהני ידיהו במנחה. דכל יומא שכיחא ציה שכרות סכצר סעד וזימנין דמשכח סעודתיה ומשתכר ופרשי ידיה צהדי חמריה וכהן שמוי יין אסור לישא את כפיו שנאמר יין ושכר אל תשת צצואכס וגו' (יקרא י) ונשיאת כפים מעין עבודה ^ל כדלקמן: **האידנא**. צמעניות וצמעמדות לא שכיחא שכרות וצמעמדות נמי מתענין כדלקמן (דף סו:): גזרינן. תענית אטו שאר ימים: **נעילה דליתה בכל יומא**. אלא ציום התענית: דדרשינן בפירקא. הלכה כרבי מאיר דצעינן דליקום כותיה עלמא: אורויי אורינן. כרבי מאיר אי אחי לקמן אצל צפירקא לא דרשינן דלא פשיטא ליה כולי האי דתהיו הלכה כר"מ ומ"ד נהגו משמע הן נהגו מאיליהן אצל אינו עיקר ומנהג משמע תורת מנהג יש דצצר ומנהג כשר הוא: ורב נחמן אמר הלכה כרבי יוסי והלכה כרבי יוסי. גמרא קא פסיק ומסדר סתמא ומוקי לה הלכה כרבי יוסי ואהכי קא פריך ואלא האידנא כו': **כיון דסמוך לשקיעת החמה וכו'.** **שמאחרין (ו) עד שקיעת החמה ומתפללין כל שעה ואינן הולכין לצית הכנסת משש שעות ומנחה ולמעלה כמו שהיו עושין**

א'

לאותן ^י הימים: כתפלת נעילה דמיא. דהשתא ליכא למיגזר משום מנחה דכל יומא דמנחתא כי הא ליתא צכל יומא: שכור מיהא אסור בנשיאת כפים. דאפילו ר"מ לא קאמר אלא משום דהאידנא לאו שכרות הוא: פרשת כהן מברך. כה תצרכו את בני ישראל אמור להם (צמדצ ו): מה משרת כו'. עוצד עבודה דלא מיתסר אלא שמוי יין ממש דכתיצ ^ב יין ושכר אל תשת וגו' הא צחרנן מותר:

מא'

הגהות וצינונים
[א] בדפו"י (לפני הצענוור) לפי שגזרה מלכות הרשעה מלהקריב עוד: [ב] יש להוסיף בדכתיב אם יראה וכו' (באה"מ): [ג] [כונות רש"י בשר מליח דשרי כדאיתא לקמן ל ע"א כברייתא תנא אבל אוכל הוא בשר מליח כו'] (גליון): [ד] ברש"י שברייף ושבע"י נוסף כאן דיבור זה **בנין בהמ"ק. שנתחנך ביוה"כ כדאיתא במ"ק** (עיי"ש ט ע"א ובתורי"ט), ועי' מהרש"א: [ה] "שנאמר יין ושכר וכו'" עד כאן ליתא ברש"י ישן (מראה כהן עיי"ש (בילקרו"מ) וכראש משביר ומראה אש, ועי' בסוף הסוגיא ריש עמוד הבא בהגו"צ): [ו] צ"ל **באותן** הימים (דפו"ר): [ז] רש"א מ"ז (גליון), (עיי"ע תוס' בשבט שם ד"ה התם: [ח] בגמ' איתא "במנחתא דתעניתא" ועיין תוד"ה והאידנא ובחי' הריטב"א: **ט**] בכת"י על:

הגהות וצינונים
מ"ב ביריחו. הגיע זמן המשמר לעלות חצי המשמר עולה מא"י וחצי משמר מיריחו כדי שיספקו מים ומזון לאחיהם. כלומר חצי המשמר הותר מספיקין צורכי העולים. ובפעם אחרת מתחלפים. מי שלא עלה ועלה עכשיו. מי שעלה כבר ישב עתה בביתו ויספק צרכי העולים: יירושלמי תני ר' שמעון בן אלעזר ישראל והכהנים והלויים וכלי שיר מעבכין את הקרבן שנאמר ^[פ] כל הקהל משתחיים אלו ישראל. והשיר משורר אלו הלויים וחצוצרות מחצצרים אלו הכהנים הכל עד לעלות העולה. הכל מעבכין את הקרבן. אמר רב חסדא אמר רב משה חקן לישראל שמנתה משמרות. ד' מאלעזר וד' מאיתמר. בא דוד והעמידן עד ^[פ] כ"ד. שנאמר בשנת הארבעים למלכות דוד נדרשו. ואותבינן עליה מהא דתניא משה תיקן להם לישראל ט"ז משמרות. ח' מאלעזר וח' מאיתמר וכשרבו בני אלעזר על בני איתמר חלקום לכ"ד שנאמר וימצאו בני אלעזר רבים לראשי הגברים מבני איתמר ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית אבות ששה עשר. ולבני איתמר לבית אבותם שמונה. היו ח' לאלעזר וח' מאיתמר כגון שהיו ח' אלפים מזה וח' אלפים [מזה] כל משמר אלף רבו בני אלעזר וכאשר דרשוים נמצאו י"ו אלף ובני איתמר ח' אלפים כמו שהיו חלקו בני אלעזר לי"ז משמר אלף

חשק שלמה על רבינו חננאל
(א) דכתי דכתי אן לו ציבור ללאורה ואילו דמסר איהו מיסת וצ"ל ועיקר הקיפא לנשכחו ונגזך כשמו נענין עמדיה אחי דכתיי הסם לעמדי לשרת ואמרין מה משנת עומד וכו' כנ"ל וכו"ה כסוטה ד' לח ע"ש ועי' מוס' מנחות קט. סד"ה לא ונלכ"ש פי"ג דמגילה ס' עי.

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) [ד"ה יח:]- (ב) יצמות מגמ. (ג) עיי לעיל טו: וברש"י שם. (ד) סנהדרין דף ע. ה. (ה) כ"ז דף קכא. (ו) [פסחים פב וס"ג]. (ז) [עירובין פג. וס"ג]. (ח) עיין סוטה לט: ובתוס' שם ד"ה במנחתא, (ט) לקמן כח: (י) עיי ב"ק פב: סוטה מט: מנחות סד: ובירושלמי כאן ה"ה ועיי רש"י ערכין יא: ד"ה שם ובגבירא, (כ) עיי ירושלמי דפרקין ה"ה ובתוס' יו"ט (ועיין גבורת אר), (ל) לקמן כט: (מ) ועיי ביצה טו: יו: ובתוס' שם ד"ה על מה, (נ) לקמן ל. (ס) שבועות לה. (ע) שהש"ר פ"ג יא, (פ) לקמן ל: (פ) יקרא י ט. (ק) עיין ברכות י. ריבמות ד. וצ"ע ועיי גבירא, (ר) דברים יא יד, (ש) ד"ה"ב כט כח.

הגהות הב"ח

(א) **במשנה** ובוטל התמיד: (ב) שם והעמיד ללם נהיכל נ"צ גי' רש"י והועמד ^א: (ג) שם את מי שאין לו וכל הכלים טעוין: (ד) גמ' והלכה כר' יוסי ואלא האידנא מ"ט פסקי כו' כיון דסמוך לשקיעת החמה: (ה) רש"י ד"ה ויש מהן: (ו) ד"ה כיון דסמוך כו' שמאחרים עד שקיעת החמה. מ"צ נראה שרש"י דקדק לנאר שלא יסמכו עלה דהאי להסתיל מנחה סמוך לשקיעת המטה דהא אסור אלא ר"ל כשצצר הסתילו צממי קאמר דמתפללין כל שעה ומאחרין עד שקיעת המטה: (ז) תוס' ד"ה והאידנא כו' ידיהו צמנחה כיון דסמוך לשקיעת המטה כו' ולכן וכו' צאלר מעניות יש לומר נשיאת כפים כו' צוה"כ יש לומר נשיאת כפים:

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תורה אור השלם

א) שְׁכַר חָחַן וְהַבֵּל הִיפִי אִשָּׁה וְיָרָאת יי' הִיא הַתְּהַלֵּל: [משלי לא, ל']

ב) תִּגְנוּ לָהּ מִפְּרִי יְדִיהָ וְיִהְיֶה לָּהּ בִּשְׁעָרֶיהָ מַעֲשֵׂיהָ: [משלי יא, יא]

ג) צִאֲנִיה וְרֹאֲנִיה בְּגוֹת צִיּוֹן בַּמִּלָּךְ שְׁלֹמֹה בַּעֲפֹרָה שְׁעֹפָרָה לוֹ אִמּוֹ בָּיִים חֲתָנָיו וּבָיִים שְׁמֹרֶת לְבָוִי:

[שיר השירים ג, יא]

ד) בָּעֵת תִּהְיֶה הַבְּרִיל יי' אֶחָ שְׂכַמ הַלְוִי לְשֹׁאֵת אֶת אֶרֶץ כְּרִית יי' לְעֹמֵד לְפָנָי יי' לְשָׁרְתוֹ וּלְקַבֵּרָהּ בְּשָׂמוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

[דברים י, יח]

מסורת הש"ס עם הוספות

א) תוספתא פ"ג ה"ג ע"ש, **ב**) סוכה נא. [ערכין יא. ע"ז מו.], **ג**) ערכין יב: תוספתא פרק ב ה"א, **ד**) ערכין יא. (ה) כ"ה מגילה כד: ע"ש (ועי' מאירי, ו) ונמנות דף קט. וע"ש בחוס' ד"ה לא], **ו**) [וע"ש חוס' סוטה לט. ד"ה ובי מהדר וחוס' נמנות קט. ד"ה לא].

הגהות הב"ח

א) גמ' ת"ר כ"ד משמרות היו נא"י כו' אלא אימא ושתים עשרה מהן: **ב**) שם ר"ש בן אלעזר אומר כהנים: **ג**) רש"י ד"ה מעכבין כו' נענין דליהוי כוליהו על גבי עבודה: **ד**) ד"ה פשחור כו' לא כחצי גב. י"ב פי' המעיין גדברי הימים דקחשיב כ"ד משמרות וילא הגורל הראשון להיריב לידעיה השני כו' ולא קא חשיב פשחור ולפע"ד יש לתקן דכין דנעורא א"י כחצי העולים מן הכהנים היו ארבע משמרות וקא חשיב פשחור שמעינן דחדא מכ"ד משמרות^[דרוש] היה עוד שם אחר אי נמי נשתנה שמה לשם השטה כדפרש"י בחומש במדר פנחס אלא משפחות השבטים:

גליון הש"ס

גמ' מדרבנן ולקולא. כעין על שנת דף פג ע"ב:

הגהות הגר"א

א) [גמ' ת"ר כ"ד משמרות. י"ב של לויס:

הגהות מהר"ב

רנשבורג

א) רש"י ד"ה ה"ג הגיע זמן וכו' פשוט אחר נהירא פ"י. וילא נהירא ליכ':

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

תורה אור השלם

א) צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניחחי תשמרו לתקרב לי במועדי: [במדבר כו,ב]
ב) לתקבצו וריח הראש לתקבוצי לתלדתינו לאבות בשנת הארבעים למלכות דוד נדרשו וימצא בהם גבורי רוח בנעיר בהם גבורי חיל בנעיר גלעד: [דברי הימים א' כו, לא]

ג) בלם הקבוצים לשערים

מאתים ושנים עשר המה בתצוריהם התיחשם המה יסד דוד ושמואל הראה באמונתם: [דברי הימים א' מ, כב]
ו) וימצאו בני אלעזר רבים לראשי הגברים מן בני איתמר ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית אבות ששה עשר ולבני איתמר לבית אבותם שמונה: [דברי הימים א' כד, דו]
ז) ויתקבם שמעיה בן נתנאל הסופר מן הלוי לפני המלך והשרים וצדוק הכהן ואחישלף בן אביתר [ראשי האבות לפנים] ואלהם בית אב אחד אחו לאלעזר ואחוז איתמר לאיתמר: [דברי הימים א' כד, ו]

הגהות וציונים

מאי קאמר. דקא צעי מאי ניהו מעמדות ומייתי קרא את קרבני לחמי לאשי וגו': הכי קאמר אלו הן מעמדות. דלקמן וטעמא מאי תקון מעמדות לפי שנאמר לו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי וגו': ה"ג תנו רבנן כ"ד משמרות היו בא"י ו"ב ביריחו

י"ב ביריחו בתמיה נפישו לְהוּ טוּבא

אלא אימא וי"ב מהן ביריחו. נרישא משמע לצד הכ"ד שנעיירות א"י היו י"צ ציריחו דהוו להו ל"ו וי"צ מהן משמע שמאותן הכ"ד היו י"צ ציריחו: ה"ג הגיע זמן המשמר חצי המשמר עולה לירושלים וחצי המשמר עולה ליריחו כדי שיספקו מים ומוזון לאחיהם שבירושלים. כלומר כילד היו י"צ ציריחו כשהגיע זמן המשמר לעלות לירושלים נצטת מתחלקים אנשי המשמר חציין הולכין לירושלים לעבודה וחציין הולכין ליריחו הסמוכה לירושלים ומתקנין שם מים ומוזון לאחיהם וכן עושין כל הכ"ד משמרות נמצא י"צ ציריחו. א' לשון אחר נהירא לי: **מעכבין את הקרבן**. אס אין מעמד מכולן צירושלים כדמתן (לעיל דף כו). על כל משמר היה מעמד צירושלים של כהנים לויס וישראלים כיון דכולהו צעלים צעינן דליהוי **ג**) כמוהו על גבי עבודה: **ובלי שיר מעכבין את הקרבן**. פלוגתא צלילי מסכת סוכה (דף י:)

ונערכין (דף יב.) מפורשת: עיקר שירה בפה. וכלי נכסומי קלא נעלמא⁽⁷⁾ וכיון דליכא לויס לא מעכב משוס כלי שיר: עיקר שירה בכלי. ארצו וכן צפרק החליל (סס): **ארבעה מאלעזר**. מצניו של אלעזר שעשה מהן ד' משמרות וגמרא גמר לה: המה יסד דוד ושמואל הרואה באמונתם. ותיוצתא דרצ חמא דאמר שמואל העמידם על י"ו ודוד העמידן על כ"ד דהא שמעי' מינה דתרווייהו צדיי הדדי תקניניהו: מיוסודו של שמואל הרמתי. שהעמידן על י"ו צא דוד והעמידן על כ"ד. אית ספרים שכתוב צהן מיוסודו של שמואל ודוד העמידום על כ"ד כלומר שניהם הועילו דצנר ושמואל העמידם על י"ו ודוד על כ"ד: **וימצאו בני אלעזר רבים לראשי הגברים מבני איתמר ויחלקו בני אלעזר ראשים לבית אבותם ששה עשר ולבני איתמר ראשים לבית אבותם שמונה ואומר בית אב אחד אחוז לאלעזר ואחוז אחוז לאיתמר ששה עשר ולבני איתמר ראשים לבית אבותם שמונה ואומר בית אב אחד אחוז לאלעזר ואחוז אחוז לאיתמר**. וימצאו בני אלעזר רבים לראשי הגברים כלומר

ראשי הגברים של בני אלעזר היו רבים מאיתמר והאי וימצאו משמע דקודם לכן היו קצעים ועכשיו הוסיפו עליהן ויחלקום לי"ו צית אב אחד אחוז אחוז לאלעזר דהיינו ח' אחוז אחד צגורל דהיינו נמי ח' והוו להו י"ו: ואחוז אחוז לאיתמר. מה שהיה מתחילה אחוז לאיתמר אחוים עתה כנחתילה שלא הרצו עליהם שום צית אב: **מאי ואומר**. וכי תימא מעיקרא הוו ד' לאלעזר וד' לאיתמר: ובי חיבי דנפישו **בני אלעזר הכי נמי נפישו בני איתמר**. ומיהו בני אלעזר נפישו טפי דהא לאיתמר לא חוקמיניהו אלא על ח' ודאלעזר על י"ו: **תא שמע ואחוז אחוז לאיתמר**. אלמא כדקיימי קיימי ושמע מינה דמשה תיקן להם י"ו ח' מזה וח' מזה וקשיא לרצ חמא דאמר ד' וד'. והא דכתב לעיל וצנת הארצעים וגו' המה יסד צמה שהוסיפו עליהן עד כ"ד משמע'י [אצלן משה תיקן להם י"ו משמרות: **תנאי היא**. דהא איכא חנא דלעיל דקתני משה תיקן להן ח' משמרות משניהן ואנא קאימנא כותייה: עלו מן הגולה. צצית שני והשאר לא עלו שהרצה מישראל נשתיירו ולא רלו לעלות: פשחור ואימר. ומציעא לי דפשחור (ד) לא כחצי גצי כ"ד משמרות (דה"א כד):

בשלשה פרקים פרק רביעי תענית

כו.

אי מה משרת בעל מום לא אף מברך בעל מום לא. פי' כיון דילפינן ג"ש ממשרת נימא כמו משרת דמשרת צעל מוס לא אף מצרך וכו' ומשני הא איתקש לנזיר וכו' מכאן נראה דצעל מוס מצרך צרכת כהנים⁽¹⁾ מדקא חזינן דהש"ס רוצה ללמוד מצרך ממשרת ולצעל² מוס ודחינן ליה אס כן נראה

דלענין נשיאת כפס כהן צעל מוס נושא כפיו ומכאן יש להוכיח דכהן שהמיר דתו³ נושא כפיו וכשר לישא כפיו ולקרות צחורה כמו שלא המיר ורציה⁴ מהא דכהנים ששימשו צצית חוניו לא ישמשו צמקדש אצל נוטלים חלק עם אחיהם כמו צעלי מומינן מדקאמר שהם כצעלי מומינן משמע דכל עבודה שצעל מוס ראוי לעשות יעשו וכהן צעל מוס נושא כפיו⁵:

ומאי חזית דאקשת לקולא אקיש לאומרא. פי' מאי חזית דמקשת כהן לנזיר להקל ולומר כמו שנויר הוי צעל מוס כמו כן כהן צעל מוס כשר⁶ ואקשת למשרת מה משרת מותר צחרנן אף כהן מצרך מותר צחרנן אקשה לחומרנא פירוש ונימא דכמו שנויר אסור צחרנן אף כהן אסור צחרנן וכמו כהן משרת אסור צעל מוס אף כהן מצרך צעל מוס אסור ומשני אסמכתא וכו':

בר עיקר שירה בפה. ולכן הכל כשרים אפילו פסולים אפילו ממזרים לומר שירה⁷ דלא הוי אלא צפה ולמאן דאמר עיקר שירה צכלי אס כן נריך שיהו כהנים או לויס דהא הכלי זמר היה קדוש:

רצ

בר גוריא אמר רב ג'משה תיקן להם לישראל שמונה משמרות ארבעה מאלעזר וד' מאיתמר בא שמואל והעמידן על שש עשרה בא דוד והעמידן על עשרים וארבעה שנאמר⁸ בשנת הארבעים למלכות דוד נדרשו וימצא בהם גבורי החיל ביעזר גלעד מויתיבי משה תיקן להם לישראל שמונה משמרות ארבעה מאלעזר וארבעה מאיתמר י'בא דוד ושמואל והעמידן על עשרים וארבע שנאמר⁹ המה יסד דוד ושמואל הרואה באמונתם הכי קאמר מיוסודו של דוד ושמואל הרמתי העמידום על עשרים וארבע תניא אידך¹⁰ משה תיקן להם לישראל שש עשרה משמרות שמונה מאלעזר ושמונה מאיתמר וכשרבו בני אלעזר על בני איתמר חלקום והעמידום על עשרים וארבע שנאמר¹¹ וימצאו בני אלעזר רבים לראשי הגברים מן בני איתמר ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית אבות ששה עשר ולבני איתמר לבית אבותם שמונה ואומר¹² בית אב אחד אחוז לאלעזר ואחוז אחוז לאיתמר מאי ואומר וכי תימא כי היכי דנפישו בני אלעזר הכי נמי נפישו בני איתמר שמנה מעיקרא ארבעה הוו ת"ש בית אב אחד אחוז לאלעזר ואחוז אחוז לאיתמר תיובתא דרב חמא¹³ בר גוריא אמר לך רב חמא¹⁴ בר גוריא תנאי היא ואנא דאמרי כי האי תנא דאמר שמונה ת"ר¹⁵ ארבעה משמרות עלו מן הגולה ואלו הן ידעיה [חרים] פשחור ואימר עמדו נביאים שביניהם וחלקום

נשאר ח' משמרות כמו שהוא וזהו שכתב ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית אבות ששה עשר ולבני איתמר לבית אבותם שמונה. וכתב בית אב אחד אחוז לאלעזר ואחוז אחוז לאיתמר כל האחוז שהיה לאיתמר מקודם הוא האחוז עתה. אבל לבני אלעזר הוסיפו ח' אחרים. תיובתא דרב חסדא דאמר משה תיקן להם לישראל ח' משמרות כו' הנה זה הברייתא תנא י"ו משמרות תיקן להם משה לישראל. ושנינן תנאי היא ואנא דאמרי כי האי תנא דתניא משה תיקן לישראל ח' משמרות ד' מאלעזר וד' מאיתמר אכתי סיפא דקתני באו שמואל ודוד והעמידום על (י"ו) (כ"ד) קשיא לרב חסדא ושנינן הכי מיוסוד של שמואל שהוסיף על שתיקן משה. על מה שתיקן שמואל [והעמידום על כ"ד] שנא' המה יסד דוד ושמואל הרואה באמונתם: ת"ר ד' משמרות עלו מן הגולה. ידעיה חרים פשחור אימר. עמדו הנביאים שביניהם וחלקום לכ"ד משמרות בללום ונתנום בקלפי בא ידעיה ונטל חלקו וחלק חבירו שש וכן חרים וכן פשחור וכן אימר וכן התנו נביאים שביניהם שאע"פ שיהוירב ראש משמרה עולה לא ידחה ידעיה ממקומו אלא ידעיה עיקר והוהירב טפל לו עמדו ראשי א) משמרות וקבעו עצמן בתי אבות. משמר שהיה בו ח' בתי אבות ג' מקריבין ב' ג' ימים וב' מקריבין ד' ימים. ומי שהיה בו ג' בית אבות כל אחד מקריב יומו וכן כולן. יש מי שקבעו עצמן לעולם. בית אב שהיה בשבת לעולם אינו מקריב אלא

חשק שלמה על רבינו הנגאל א) מכאן עד ויש מהם שמגדילן הוא לשון התוספתא דמילתין פ"צ ויצושלמי כאן ה"ב

עין משפט
נר מצוה

יג א מיי' פט"ו מהל' חפלה הל' צ סמג עשין כ טוש"ע א"ח סימן קסא סעיף ל:

יד ב מיי' פ"ג מהל' כלי המקדש הל' ג סמג עשין קסט:

טו ג ד מיי' שס פ"ד הלכה ג סמג עשין קעא:

רבינו גרשום

אסמכתא דרבנן הוא הא דמקשינן מברך לנזיר ולמשרת מדרבנן היא: ה"ק ואלו הן מעמדות דקתני לקמיה התקינו נביאים הראשונים כ"ד משמרות (כל) [של] כהנים על כל משמר היה מעמד בירושלים כהנים ולויס שבמשמר עולין לירושלים וישראל שאבותו משמר מתענין וכו' ומקצתן עולין לירושלים כדי שיעמדו על הקרבנות: אי הכי נפישו להו דמשמע דהוי ל"ו משמרות אלא אימא שתים עשרה כלומר מאותן עשרים וארבעה הוי מהן שתים עשרה מיריחו ושתים עשרה מכל שאר ישראל: כצדד הגיע זמן משמרות לעלות חצי משמר עולה מא"י וחצי משמר מיריחו וכן כל משמר ומשמר עולה חצי מא"י וחצי מיריחו דהיינו שתים עשרה מא"י ושתים עשרה מיריחו ולמה כל משמר חציו מיריחו לפי שהן קרובין לירושלים מספקין מוזן לאחיהן שאר חצי משמר הבאין מא"י ממקום רחוק ואין יכולין להביא מוזן עמהן: עיקר שירה בפה ואין צורך כלי שיר: בא דוד ושמואל והעמידום בין שניהם כ"ד קשיא לרב חסדא דאמר שמואל תיקן י"ו ודוד כ"ד תריך הכי קאמר מיוסודו של שמואל הרמתי שהוא העמידן על י"ו חור דוד והעמידן על כ"ד. מיתיבי משה תקן י"ו משמרות וקשיא לרב חסדא דאמר ח' משמרות וכשרבו בני אלעזר חילקום לי"ו משמרות היינו כ"ד משמרות וכי תימא כי היכי דנפישו בני אלעזר כן רבו בני איתמר ולעולם בימי משה הוא¹ ארבע מאלעזר וארבע מאיתמר כדאמר רב חסדא והתרבו בני אלעזר והעמידום על י"ו נתרבו בני איתמר והעמידום על ח' והיינו דכתב וימצאו בני אלעזר וגו'. ת"ש בית אב אחד אחוז לאלעזר ואחוז אחוז לאיתמר כלומר כל בית אב אחד של אלעזר חילקו לשנים אבל בני איתמר כדקיימי בימי משה קיימי עכשיו ומדכתוב ולבני איתמר לבית אבותם שמנה אלמא דבימי משה הא² שמנה מאלעזר ושמנה

רבינו חננאל

כל משמר ובני איתמר נשאר ח' משמרות כמו שהוא וזהו שכתב ויחלקום לבני אלעזר ראשים לבית אבות ששה עשר ולבני איתמר לבית אבותם שמונה. וכתב בית אב אחד אחוז לאלעזר ואחוז אחוז לאיתמר כל האחוז שהיה לאיתמר מקודם הוא האחוז עתה. אבל לבני אלעזר הוסיפו ח' אחרים. תיובתא דרב חסדא דאמר משה תיקן להם לישראל ח' משמרות כו' הנה זה הברייתא תנא י"ו משמרות תיקן להם משה לישראל. ושנינן תנאי היא ואנא דאמרי כי האי תנא דתניא משה תיקן לישראל ח' משמרות ד' מאלעזר וד' מאיתמר אכתי סיפא דקתני באו שמואל ודוד והעמידום על (י"ו) (כ"ד) קשיא לרב חסדא ושנינן הכי מיוסוד של שמואל שהוסיף על שתיקן משה. על מה שתיקן שמואל [והעמידום על כ"ד] שנא' המה יסד דוד ושמואל הרואה באמונתם: ת"ר ד' משמרות עלו מן הגולה. ידעיה חרים פשחור אימר. עמדו הנביאים שביניהם וחלקום לכ"ד משמרות בללום ונתנום בקלפי בא ידעיה ונטל חלקו וחלק חבירו שש וכן חרים וכן פשחור וכן אימר וכן התנו נביאים שביניהם שאע"פ שיהוירב ראש משמרה עולה לא ידחה ידעיה ממקומו אלא ידעיה עיקר והוהירב טפל לו עמדו ראשי א) משמרות וקבעו עצמן בתי אבות. משמר שהיה בו ח' בתי אבות ג' מקריבין ב' ג' ימים וב' מקריבין ד' ימים. ומי שהיה בו ג' בית אבות כל אחד מקריב יומו וכן כולן. יש מי שקבעו עצמן לעולם. בית אב שהיה בשבת לעולם אינו מקריב אלא

חשק שלמה על רבינו הנגאל א) מכאן עד ויש מהם שמגדילן הוא לשון התוספתא דמילתין פ"צ ויצושלמי כאן ה"ב
ב) בתוספתא הוי' שלשה מקריבין שני ימים [וי"ל דכל אחד מהנחז אשת מקריבין שני ימים] ושם מקריבין יום אחד משמר שיש ט' שנים חמשה מקריבין חמשה ימים וחמז מקריב שני ימים עכ"ל התוספתא אכן בירושלמי הוי' נמש"כ נצטו וכן י"ל גם בתוספתא דתרי"ג. א) נראה דל"ל ומו שהי' ט' י' צית אשת וכ"ה בתוספתא ובירושלמי.

כשר רק לנגן בכלי כיון דהקול בכלי אינו עיקר אבל בפה ודאי פסול כיון דעיקר שירה בפה וצריך דוקא ח"ט בתוספתא הוי' שלשה מקריבין שני ימים [וי"ל דכל אחד מהנחז אשת מקריבין שני ימים] ושם מקריבין יום אחד משמר שיש ט' שנים חמשה מקריבין חמשה ימים וחמז מקריב שני ימים עכ"ל התוספתא אכן בירושלמי הוי' נמש"כ נצטו וכן י"ל גם בתוספתא דתרי"ג. א) נראה דל"ל ומו שהי' ט' י' צית אשת וכ"ה בתוספתא ובירושלמי.

כשר רק לנגן בכלי כיון דהקול בכלי אינו עיקר אבל בפה ודאי פסול כיון דעיקר שירה בפה וצריך דוקא ח"ט בתוספתא הוי' שלשה מקריבין שני ימים [וי"ל דכל אחד מהנחז אשת מקריבין שני ימים] ושם מקריבין יום אחד משמר שיש ט' שנים חמשה מקריבין חמשה ימים וחמז מקריב שני ימים עכ"ל התוספתא אכן בירושלמי הוי' נמש"כ נצטו וכן י"ל גם בתוספתא דתרי"ג. א) נראה דל"ל ומו שהי' ט' י' צית אשת וכ"ה בתוספתא ובירושלמי.

שכן ה"ה לשאר עבודת הקרבנות. וכן הדעת נותנת שאילו אינן חלוקין למשמרות ויהיו כולן עובדים בערבוביא ויבא הדבר לידי פשיעה שלא ישמור כל אחד עתו, וה"ל קדרה דבי שותפי (עירובין ג' ע"א). אבל עיקרן של דברים שמצוה מן התורה לחלוק משמרות כדכתיב (דברים יח, ח) לבד ממכריו על האבות, אבל אין להם מנין מן התורה כמה משמרות יהיו ומשה תקן שמונה שהיו מועטין, וכשנתרבו בימי שמואל חלקם לט"ז, ורבו יותר בימי דוד וחלקן לכ"ד. וכן תמצא בדברי הימים (א, כד, יט) כשמסדר דוד המשמרות שחלקו הכהנים (כ) שכתוב בו פקודיהם כאשר צוהו ה' אלהי ישראל, ובספרי (במדבר פיסקא מ"ו) אמרו היכן צוהו אלהי ישראל ולבני קהת לא נתן וכו', (והלויים) [והנביאים] לא חדשו כלום אלא הכל מפי משה ומשה מפי הקדוש [ב"ה]. והחכם אונקלוס למדנו זה במה שכתב (דברים יח, ח) בר ממטרתא דייתי בשבתא דכן אתקינו אבהתא, למדנו שיש בו מצוה מן התורה וגם תקנת האבות. וזה כמו שפירשתי, וזו שיטת רבינו הגדול ז"ל:

ומה ששינונו על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים כהנים לויים וישראלים. לא שיהא באנשי מעמד כהנים ולויים

שזה אינו בטעם כלל, אלא הכוונה שהיו (מוצאים) [מצויים] שלש כתות אלו בשעת הקרבן, כהנים לעבודתם ולויים לדוכנם וישראל במעמדם, וכמו שאמרו במשנה הגיע זמן המשמרה לעלות כו' לא הזכירו במעמד אלא ישראל בלבד. ולמדנו שכל אנשי מעמד לא היו (באנשי) [בירושלים] אלא מקצתם בירושלים לעמוד על הקרבן דלא סגי בלאו הכי, והשאר בעריהם כמו שאמרו מתכנסים לעריהם, כי כיון שלא היו צריכין לקרבן כמו הכהנים והלויים די להם שיעמדו על הקרבן אותן שהיו בירושלים. אלא אותן (שהן בעדם) [שהיו בעירם] מתעניין וקורין בפרשת בראשית כדרך שעושים אנשי ירושלים, כי ממה שאמרו בירושלמי שסנהדרי גדולה היתה מתענה עמהם למדנו שאף מעמדות שבירושלים היו מתעניין גם כן:

ומה ששינונו שכל יום שיש בו קרבן מוסף אין מעמד במנחה קרבן עצים אין בנעילה. לא היה במשמע אלא על אותן שבירושלים שהיו טורדים אותן לעמוד על הקרבן, אבל אותן שבעריהם לא היה נדחה מעמדן אלא ביום שהיה בו הלל שאין מעמד בשחרית. וממה שהיה נדחה המעמד במנחה מפני קרבן עצים, למדנו שביום קרבן העצים קרבן חלוק לעצמו, שאם לא היה בו חדוש אלא לבער במזבח במערכה באותו היום מן העצים (שנתרבו) [שנתנדבן], הרי הקרבן קרב כהלכתו בעצי נדבה אלו כמו בשאר הימים מעצי המערכה. ויש אומרים שהיו מבצעים במזבח בפני עצמו מן העצים (שהתברו) [שהתנדבן] וזה היה קרבן העצים, וכן אמרו במסכת

הערות בור לזהב

כט) מכאן סעד למה שהערו פעמים הרבה במס' זו שהריטב"א ז"ל סידר חדושו על האלפסי ולא על סדר סוגית הש"ס:

ואע"ג דאמרינן בגמרא שהיה להם נעילה ביום שיש בו קרבן מוסף דהיינו ר"ח לפי מה שאמר כל [יום] שיש בו קרבן מוסף אין מעמד (בנעילה) [במנחה] קרבן עצים אין (במנחה) [בנעילה], אבל כשלא היה בו קרבן עצים היה מעמד בנעילה. ואמרינן נמי בגמרא כט) (לקמן כ"ח ע"ב) לר' (יוסף) [יוסי] דמוסף דידה [דחין], דלאו דידה היינו נעילה לא דחי. הא פרישנא שמתענים היו בו, שאין אנשי מעמד מפסיקין כיחידים בר"ח בחנוכה ופורים, וזה ברור, ושלא כדברי הראב"ד ז"ל. גם מה שכתב הוא ז"ל שאנשי מעמד היו מתפללין ברחוב אינו כלום, שהרי טעם יציאה לרחוב מפורש הוא בפרק דלעיל (ט"ז ע"א) ואין לו ענין לאנשי מעמד. תדע שהרי אמרו (בפ"ק) [במגילה] (כ"ז ע"א) וחכמים [אומרים] הרחוב אין בו משום קדושה, ומפורש טעמא משום דלא מצלו בה אלא באקראי בעלמא, ואילו היו אנשי מעמד מתפללין בו בתעניותיהם, היכי הוה אקראי, אלא ודאי ליתא. ומה שאמרו שם לדברי רבי מנחם ברבי יוסי כי הרחוב יש בו משום קדושה הואיל והעם מתפללין בו בתעניות ומעמדות, תעניות עיקר ומעמדות אשגרת לישן דעלמא הוא, ודכוותא איכא בגמרא טובא כדכתבינא בדוכתא:

וענין מעמדות מפורש במשנה ואלו הן מעמדות לפי שנאמר את קרבני לחמי היאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד עליו התקינו נביאים הראשונים כ"ד משמרות ועל כל משמר ומשמר היה מעמד כהנים לויים וישראלים הגיע זמן משמרה לעלות כהנים לויים עולים לירושלים וישראלים שבאותו מעמד מתכנסים בעריהם וקורים כמעשה בראשית. וראיתי לפרש קצת במשנה זו אע"פ שאינה כתובה בהלכות, ואינה נוהגת, לפי שיש בה דברים שנתקשו לרבים. כי ממה ששינונו כי נביאים הראשונים תקנו מעמדות, ואמר בברייתא (לקמן כ"ז ע"א) משה תקן לישראל שמונה משמרות בא שמואל והעמידן על ט"ז בא דוד והעמידן על כ"ד שנאמר (דה"א ט, כב) (הנה) [המה] יסד דוד ושמואל הרואה באמונתם, נראה שתקן המשמרות תקנת נביאים ואינה מצוה מן התורה. ותימה ממה שאמר בספרי (דברים פ' שופטים) לבד ממכריו על האבות מה שמכרו אבות זה לזה טול אתה שבתך ואני שבתך, וכן אמר התרגום (דברים יח, ח) בר ממטרתא דייתי בשבתא דכן אתקינו אבהתא. ומצינו בלויים מצוה מפורשת במשמרותם שלא יעמדו בערבוביא קהת יחנה במקום פלוני, ומהם יש לנו ללמוד לכהנים, [נ]בל"ב מדות של רבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי (במדה י"ז) אמרו מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר כיצד, משפחות בני קהת יחנו על ירך המשכן תימנה, אבל לא שמענו שצוה אהרן [לפנינו איתא: הקב"ה] את בניו שיהיו כ"ד משמרות, והיכן שמענו אלה פקדתם לעבדתם לבא לבית ה' כמשפטם ביד אהרן אביהם (דה"א כד, יט), מלמד שמצוה זו מימי משה ואהרן. והמשמרות הללו הן החלוקות לשמירת שערים שאף הם כ"ד, וכן מפורש בדברי הימים. נמצא שחילוק משמרות לשמירת המקדש מז התורה. וכיון

מסורת המדרש

כט שנת דף קנ"ג. קה"ר פסוק כי הולך האדם. וזהו אמור דף צ"ב ע"ב.

חידושי הרש"ש

[אמר ליה דלמא אית בארעכון בעיר דקיק. צ"ל א"ל הן כ"א בתנחומא וכ"ה במ"ב.]

אמרי יושר

ב ריוק חשרוי במדינה. ונותן שכר ספרים. פירוש מי הקדימו שאינו בא על מניעות רק פירוש מי הקדימו שאין לו בנים ונותן שכר משנים לתנוקות אשלם לו.

ליקוטים

אדם בזכות בהמה. כי כן הוא ביאור הכתוב משפטיך היה ראוי להיות כהמה רבה אבל אדם ובהמה תושע ה' ולכן יצא. **כאדם אנוהו כבהמה כו.** וזהו כמו שדרשו בתלין אלו בני אדם משמיטין עצמן כבהמה שהם דכאי רוח עושים כפי סבע הנוטע בהם בלי מחשבה אחרת כן אנו נמשכין אחרי רצון ה'. ואף כי כאדם אנוהו מלאים לפעמים מחשבות אחרות עכ"ל כבהמה העושה כל מעשה בסבע נמשכין אחריה בסבע רק לפעמים הנופלות מעכבן אבל הנפש חפצה בסבע. והו' שמס'ם להיכן נמשכין אחריה לגיע כי שם הנפש כוספת רק לדבק בה בסבע. כי אין שם מונע מאומה כי אחרי הפרד הנפש מתשוקותיו הנופלות אז סבעה רק להתדבק לה הבן זה. יש לו עדן בפ"ע. כי אף שהנפשות המה ממקור אחד מלמעלה, עכ"ל לכל אחד יש לו תשוקה מיוחדת כפי מה שהרגיל עצמו בעוה"ז אשר לכן אמרו לעולם ילמוד אדם כל מה שלבו חפץ שזה אות על תכונת נפשו והשלמתו. ולכן העדן שלו אינו דומה לעדן ותענוג חבירו (אשד הנחלים).

שכל צדיק וצדיק. לעיל פרק י"ח בסימן א' וש"נ ומבואר. ומשפט בהמה שוין. לקמן פר' זו סימן י'. **וביום השמיני ימול.** נכנס בברית ה' ונרצה כדמות קרבן בדם כמו בהמה. ב מי הקדימני. תנחומא סימן ז' במ"ר פר' י"ד סימן ב' משמע שהאדם הקדים לעבוד ה' קודם שהטיב לו ולא נמצא כן בעולם ודורש שפי' שעובד אותו בטובה שלא עשה עמו ואע"פ שהקדימו בשאר כל הטובות כמו הרוק שלא נתן לו הש"י אשה ובנים והוא משלם שכר למלמדי תינוקות של אחרים ואשלם לו מדה כנגד מדה לזכות אותו בבנים וישלם שכר למלמדים. ומ"ש הדר במדינה כי בימיהם לא היו מושיבים גדולים תינוקות רק בערים גדולות וכרכים שנקראים מדינה. עתידה בת קול. מי הקדמני הוא לשון הכרזה וכמ"ש לעיל פר' י"ו סימן ב' מי האיש וגו'. **כעת יאמר לייעקב ולישראל.** פי' ע"פ

למה הן. אמר ליה דלמא אית בארעכון בעיר דקיק. אמר ליה תפח רוחיה דההוא גברא, בזכות בעירא דקיקא שמשא דנחא עליכון ומיטרא דנחית עליכון, אמטו בעירא דקיקא אתון משתכין, הך הוא דכתיב (תהלים לו) אדם ובהמה תושע ה', אדם בזכות בהמה תושע ה'. אמרו ישראל רבונו של עולם פאדם אנוהו, כבהמה תושענו לפי שאנו נמשכין אחריה כבהמה, הך הוא דכתיב (שיר א ד) משכני אחריה נרוצה. להיכן אנו נמשכין אחריה, לגן עדן. הך הוא דכתיב (תהלים לו ט) ירוץ מדשן ביתך ונחל עדניך תשקם. אמר ר' אלעזר בר ר' מנחם עדנה אין כתיב פאן. אלא עדניה, כמלמד שכל צדיק וצדיק יש לו עדן בפני עצמו. **אדם ובהמה תושע ה'. אמר ר' יצחק משפט אדם ומשפט בהמה שוין. משפט אדם (ויקרא יב ג) **וביום השמיני ימול בשר ערלתו.** משפט בהמה ומיום השמיני והלאה ירצה וגו'.**

ב ר' תנחומא פתח (איוב מא ג) מי הקדימני ואשלם תחת כל השמים לי הוא. זה רוק הדר במדינה ונותן שכר סופרים ומשנים. אמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם גמולו ושכרו ולתן לו בן זכר. אמר ר' ירמיה בר ר' אלעזר עתידה פת קול להיות מפוצצת בראש ההרים ואומר כל מי שפעל עם אל יבוא ויטל שכרו, הך הוא דכתיב (במדבר כג כג) פעת * ראה ליקוטים בעט' הקודם.

לעיל פ' י"ח שכל צדיק יש לו עדן בפני עצמו. משפט אדם ומשפט בהמה שוין. כלומר והיינו דכתיב אדם ובהמה תושע ה' שכשם שרחמיו על האדם שלא ימול עד יום השמיני. כן היה רחמיו על הבהמה שאע"פ שידעין בודאי שכלו לו חדשיו הצריך הקב"ה להקריבה עד ח' ימים. וכדאמר לקמן בדברים רבה פרשה תצא ע"ש. **ב פתח מי הקדימני כו.** דק"ל מאי שור או כשב. וכי שור נולד והא עגל נולד כדלקמן. להכי מתרין הכא דה"ק אפילו כשיקריב שור או כשב אין להתפאר בו כי מתחלה נולד לו והקב"ה הוא המקרימו. ולהכי מיייתי מי הקדימני ואשלם דדרשינן ביה מי קלם כו עד מי מקריב לפני קרבן עד שלא נתתי לו בהמה. ומכיון דמיייתי ליה מפרש ליה נמי בענין אחר כדרך המדרש. זה רוק. בבמדר' הגי' מי שאין לו בנים וצ"ל כאן ג"כ רוק הנותן שכר ותיבות הדר במדינה נשתבשו להוסיף מלשון הש"ס בפסחים ק"ג רוק הדר במדינה ואינו חוטא ור"ל. **ומשנים.** השונים לתנוקות שבעיר. **אמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם כו.** ולדידה כך פי' מי הקדימני שהקדים יבא ויטל שכרו כגון זה רוק. ואע"פ שאי אפשר לעשות המצוה אם לא יקדים לו ה' המעות. קרי ליה ר' תנחום מקדים המצוה כיון דעביד לה קודם שהוצרך לעשותה. **גמולו ושכרו.** משום דמלבר שכרו העיקרי שבעוה"ב נגמל בעוה"ז בבן זכר. לכן כפל לומר גמולו ושכרו. **מפוצצת.** כלומר מפוצץ. **שפעל עם אל.** כלו' עשה צדקה ומצות לשם ה'. **כעת יאמר לייעקב ולישראל מה פעל אל.**

מתנות כהונה

לשון דנים. ב רוק. רק נלא ננים. ומשנים. השונים למינוקות שנעלי. מפוצצת. כלומר מפוצץ. **שפעל כו.** כלומר עשה צדקה

חידושי הרד"ק

שכר ותיבת הדר במדינה נשתבשו להוסיף מלשון הש"ס (בפסחים ק"ג). רוק הדר במדינה ואינו חוטא. **בת קול וכו' בראש ההרים כו' מי שפעל כו' שכרו.** נראה שמבטא למקרא (ישעיה מ) על הר גבוה כו' בכח קולך כו' שכרו אתו ופעלתו

בעיר דקיק. פירוש בהמות קטנות וכצ"ל בעיר דקיק. א"ל הן א"ל תיפח רוחיה. אמטו. בשכיל בהמה דקה אתם נצולים. **אדם בזכות בהמה.** דאליכ לא הו"ל למנקט אדם ובהמה בחדא מתתא. והאי הה"ד המדרש קאמר לה.

אמרו ישראל כו. השתא דריש אדם ובהמה תושע ה' כאדם אנוהו כבהמה תושענו. ופירושו שאף על פי שאנו חוטאים ברעת כאדם. תושענו מהעונש כבהמה שאינה נענשת לפי שאין בה דעת. ופי' שהמעם שלא ישפטנו כחטאתינו ברעת הוא מפני שאנו נמשכין אחרינו כבהמה בלי ההרור אחריו. ולפי שהמשכה זו אחר ה' היא סיבת הצלחתנו להדבק בו לגן עדן. לכן אמר עוד הביאני המלך חדריו וגו' וז"ש להיכן אנו נמשכין אחריה לגיע כלומר שמסבת המשכינו אחריה נבוא לגיע. והזכיר זה כאן משום דבענין זה דריש מה שנאמר בטר אדם ובהמה תושע ה' מה יקר חסדך אלהים וגו' דה"ק מדרשן ביהוה נחל עדניך תשקם דמשמע ג"ע. וזכרי שלא יקשה אי בג"ע מאי נחל עדניך לשון רבים שהרי התענוג הוא רוחני ופשוט לא יצדק בו מינים שונים כתענוגי עוה"ז שהיא מכמה מינים אם באכילה אם במשגל אם בכבוד וכיוצא. לכן אמר שהרכיב בבחינת הצדיקים שכל אחד יש לו עדן בפני עצמו. אבל כל אחד אין הנאתו אלא הנאה אחד פשוטה. אנו נמשכין אחריה לגן עדן הך הוא דכתיב ירוין. משום שרוב משיכת בהמה אחריו הוא לסבת לכן מפרש כאן כדכתיב בתריה ירוין ור"ל. יש לו עדן. בתחלה נכנסין כולם לגן. ושוב נכנס כל אחד לעדן שלו. וזהו שאמרו

לעיל פ' י"ח שכל צדיק יש לו עדן בפני עצמו. משפט אדם ומשפט בהמה שוין. כלומר והיינו דכתיב אדם ובהמה תושע ה' שכשם שרחמיו על האדם שלא ימול עד יום השמיני. כן היה רחמיו על הבהמה שאע"פ שידעין בודאי שכלו לו חדשיו הצריך הקב"ה להקריבה עד ח' ימים. וכדאמר לקמן בדברים רבה פרשה תצא ע"ש. **ב פתח מי הקדימני כו.** דק"ל מאי שור או כשב. וכי שור נולד והא עגל נולד כדלקמן. להכי מתרין הכא דה"ק אפילו כשיקריב שור או כשב אין להתפאר בו כי מתחלה נולד לו והקב"ה הוא המקרימו. ולהכי מיייתי מי הקדימני ואשלם דדרשינן ביה מי קלם כו עד מי מקריב לפני קרבן עד שלא נתתי לו בהמה. ומכיון דמיייתי ליה מפרש ליה נמי בענין אחר כדרך המדרש. זה רוק. בבמדר' הגי' מי שאין לו בנים וצ"ל כאן ג"כ רוק הנותן שכר ותיבות הדר במדינה נשתבשו להוסיף מלשון הש"ס בפסחים ק"ג רוק הדר במדינה ואינו חוטא ור"ל. **ומשנים.** השונים לתנוקות שבעיר. **אמר הקדוש ברוך הוא עלי לשלם כו.** ולדידה כך פי' מי הקדימני שהקדים יבא ויטל שכרו כגון זה רוק. ואע"פ שאי אפשר לעשות המצוה אם לא יקדים לו ה' המעות. קרי ליה ר' תנחום מקדים המצוה כיון דעביד לה קודם שהוצרך לעשותה. **גמולו ושכרו.** משום דמלבר שכרו העיקרי שבעוה"ב נגמל בעוה"ז בבן זכר. לכן כפל לומר גמולו ושכרו. **מפוצצת.** כלומר מפוצץ. **שפעל עם אל.** כלו' עשה צדקה ומצות לשם ה'. **כעת יאמר לייעקב ולישראל מה פעל אל.**

וְעַל שׁוֹק הַתְּרוּמָה וְאַחֵר יִשְׁתָּה הַנּוֹזֵר יִין:
 כֹּא זֹאת תּוֹרַת הַנּוֹזֵר אֲשֶׁר יִדֹּר קִרְבָּנוֹ לַיהוָה
 עַל־נִזְרוֹ מִלֶּבֶד אֲשֶׁר־תִּשְׂיג יָדוֹ כְּפִי נִדְרוֹ
 אֲשֶׁר יִדֹּר כֵּן יַעֲשֶׂה עַל תּוֹרַת נִזְרוֹ: פ
 כֹּב וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר: כֹּג דְּבַר
 אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ
 אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: ס כֹּד יִבְרַכְךָ
 יְהוָה וַיִּשְׁמְרֶךָ: ס כֹּה יֵאָר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ
 וַיַּחֲנֹךְ: ס כֹּו יֵשָׂא יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיֵּשֶׁם לָךְ
 שְׁלֹום: ס כֹּו וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 וְאֲנִי אֲבָרְכֵם: ס חֲמִישִׁי ז א וַיְהִי בַּיּוֹם בָּלֹות מֹשֶׁה לְהַקִּים אֶת־
 הַמִּשְׁכָּן וַיִּמַּשֵּׁחַ אֹתוֹ וַיִּקְדֹּשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־

שְׂקָא דְאַפְרִשׁוּתָא וּבִתְרָא כֵּן יִשְׁתִּי
 נִזְיָרָא חֲמָרָא: כֹּא דָא אֲוִרִיתָא
 דְנִזְיָרָא דִּי יִדֹּר קִרְבָּנָה קָדָם יִי עַל
 נִזְרָה בִּר מִדְּתַדְבֵּק יָדָה כְּפִם נִדְרָה
 דִּי יִדֹּר כֵּן יַעֲבֹד עַל אֲוִרִיתָא
 דְנִזְרָה: כֹּב וּמַלְל יִי עִם מֹשֶׁה
 לְמִיָּמָר: כֹּג מַלְל עִם אֲהֲרֹן וְעִם
 בְּנוֹהֵי לְמִיָּמָר כְּדִין תִּבְרְכוּן יִת
 בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּד יִימְרוּן לַהֲוֹן:
 כֹּד יִבְרַכְכֶּךָ יִי וַיִּשְׁרָפֶךָ: כֹּה יִנְהַר יִי
 שְׂכִינִתָּה עֲלֶיךָ וַיִּרְחַם יִתָּךְ: כֹּו יִסָּב
 יִי אִפְּהָ לְוִתָּךְ וַיִּשְׂוִי לָךְ שְׁלֹם:
 כֹּו וַיִּשְׁוִין יִת בְּרַכְתָּ שְׁמִי עַל בְּנֵי
 יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶנּוּן: א וַיְהִי
 בַּיּוֹם דְּשִׁיבִי מֹשֶׁה לְאַקְמָא יִת
 מִשְׁכָּנָא וְרַבִּי יִתָּה וְקִדֵּשׁ יִתָּה וַיִּת
 כָּל מְנוּהֵי וַיִּת מִדְּבַחָא וַיִּת כָּל

רש"י

וַיַּחֲנֹךְ. יתן לך תן (ספרי מה): (כו) יֵשָׂא ד' פָּנָיו אֵלֶיךָ.
 יכנסו כעסו (ספרי מ): (כז) וְשָׂמוּ אֶת שְׁמִי. יכנסו בשם
 המפורש (סוטה נח. ספרי מג): וְאֲנִי אֲבָרְכֵם. לישראל, ואסכים
 עם הכהנים^{כז}. דבר אחר, וְאֲנִי אֲבָרְכֵם לכהנים (מולין מט. ספרי שם):
 ז (א) וַיְהִי בַּיּוֹם בָּלֹות מֹשֶ�ה. כלל כתיב, יום הקמת
 המשכן היו ישראל ככלה הנכנסת לחופה (מנחם ס): בָּלֹות
 מֹשֶ�ה. כלל וְהַלְיָאז וכל חכם לב עשו את המשכן ומלאו
 הכתוב במשה, לפי שמסר נפשו עליו לראות תבנית כל דבר
 ודבר כמו שהראהו צהר להורות לעושי המלאכה ולא טעה
 בתבנית אחת. וכן מצינו צדוק, לפי שמסר נפשו על בנין בית
 המקדש, שנאמר (מלכים א' ג) וְכֹזֶר ה' לָלֹךְ אִתָּךְ כָּל עֲשׂוֹתוֹ,
 אֲשֶׁר נִשְׁפָּע לֵה' וְגו', לפיכך נקרא על שמו, שנאמר (מלכים א' יב)
 טו) לֵה' צִיתָךְ דָּוִד (במדבר יב ט, מנחם יג): בַּיּוֹם בָּלֹות מֹשֶ�ה
 לַהֲקִים. ולא נאמר 'ציוס הקים', מלמד שכל שבעת ימי
 המלוכה היה משה מעמידו ומפרקו, וצאותו היום העמידו
 ולא פרקו, לכך נאמר ציוס כלות משה להקים, אותו היום כלו
 הקמותו, וראש חדש ניסן היה, בשני נשרפה הפרה, בשלישי
 הוּא הוּא ראשונה, ובשביעי גלח^{כז} (ראה ספרי מד):

הראוי לו מכל שלמים, מוסף על שלמי נזיר הזרוע הזה. לפי
 שהיו שלמי נזיר בכלל ויאלו לידון בדבר החדש להפרשת זרוע,
 הוצרך להחזיקן לכללן לידון אף בחזה ושוק (ספרי לו):
 (כח) מִלֶּבֶד אֲשֶׁר תִּשְׂיג יָדוֹ. שאם אמר 'הריני נזיר על
 מנת לגלח על מאה עולות ועל מאה שלמים' כפי נדו אשר
 ידור כן יעשה מוסף על מורת נזרו. [ס"א על מורת הנזיר מוסף]
 ולא יחסר, שאם אמר הריני נזיר חמש נזירות על מנת לגלח
 על שלש בהמות הללו, אין אני קורא זו כאשר ידור כן יעשה
 (ספרי לו): (כג) אֲמֹר לָהֶם. כמו וְכֹזֶר (שמות כ ח) שְׁמוֹרָכֶם (דברים
 ה י), בלע"ז דִּישָׁן"ט: אֲמֹר לָהֶם. שהיו כולם שומעים^{כז}
 (ספרי לו): אֲמֹר. מלא, לא תזכרם במפוזן וצבהלות, אלא
 בכוונה ובלב שלם (מנחם ט): (כד) יִבְרַכְךָ. שיתברכו נכסין
 (ספרי מ): וַיִּשְׁמְרֶךָ. שלא יצואו עליך שודדים ליטול ממוןך,
 שהנותן מתנה לעבדו אינו יכול לשמרו מכל אדם, וכיון שצאים
 לסטים עליו ונוטלין אותו ממנו מה הנאה יש לו במתנה זו,
 אבל הקדוש צריך הוא הוא הנותן הוא השומר (מנחם ט).
 והרבה מדרשים דרשו זו בספרי (מ): (כה) יֵאָר ד' פָּנָיו
 אֵלֶיךָ. יְרָאָה לך פנים שוחקות, פנים להצות (במדבר יא ה):

שפתי חכמים הקצר

שב אל אהרן ובניו, ומלת 'להם' אל בני ישראל, כאילו אמר, כל אחד
 מכם אמור להם לישראל הברכות הכתובות בסמוך (רא"ם). כג. דָּא
 הפירוש שהוא יברכם בעצמו, אם כן מה תועלת בברכת הכהנים, כיון
 שה' ברכם (רא"ם). א. דכיון שהוא דבוק היה ראוי להיות הכ"ף בשו"א,
 'כלות משה', ונכתב בפת"ח למדרש וכו' (קציו"מ). ב. הוּא הוּא הגילוח

יט. אב"ל לא על מאה חטאות, דחטאת אינה באה בנדבה, וכאן כתיב
 'אשר תשיג' וגו' דהיינו קדשים הבאים בגדר ונדבה (קציו"מ). כ. דָּא
 תימא ד'כפי נדור' אף אם יפחות מדינו, לכך כתיב 'על תורת נזרו', דצונו
 לומר, יותר מתורת נזרו אבל לא פחות (רא"ם). כא. שפירושו לשון
 הווה, המורה על התמדת הפועל ההוא (רא"ם). כב. וַיְהִי מַלְת 'אמור'

א משמעות
הרש"אתשובת
ב דרוק

(קנט) על אביו ועל (עס) [עס] אמו אינו נושא את כפיו (מרדכי סוף פרק הקורא עומד והגהות מיימוני), וכן נוהגין במדינות אלו: **מד אכהן אף-על-פי שהוא פנוי נושא את כפיו**: הגה ויש אומרים (קס) דאינו נושא (עו) כפיו, דהשרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה, והמברך יש לו להיות בשמחה (מרדכי פרק הקורא עומד). (קסא) ונהגו שנושא כפיו (קסב) אף-על-פי שאינו נשוי. ומכל מקום הרוצה שלא לישא כפיו אין מוחין בידו, רק שלא יהא בבית-הכנסת (קסג) בשעה שקורין (עו) 'כהנים' או אומרים להם ליטול ידיהם. **נהגו (קסד) בכל מדינות אלו שאין נושאים כפים (קסה) אלא ביום-טוב, משום שאז (קסו) שרויים (עס) בשמחת יום-טוב, ויטוב לב הוא יברך, מה שאין כן בשאר ימים, אפילו בשבתות השנה, שטרודים בהרהורים על מחייתם (קסז) ועל ביטול מלאכתם. ואפילו ביום-טוב אין נושאים כפים אלא בהפלת מוסף, שיוצאים אז מבית-הכנסת וישמחו בשמחת יום-טוב (דברי עצמו).** וכל שחרית ומוסף שאין נושאים בו כפים אומר השליח-צבור אלהינו ואלהי אבותינו וכו', כדלעיל סוף סימן קכז. ויום הכפורים נושאים בו כפים כמו ביום-טוב, ויש מקומות שנושאים בו כפים בנעילה, ויש מקומות אפילו בשחרית: **מה יאלו תיבות שהכהנים (קסח) הופכים בהם לדרום ולצפון: 'יברכך', 'וישמרך', 'אליך',**

שערי תשובה

באר היטב

תיכף אחר הקבלה לדוכן ולכל דבר שבכונה, עין שם: [עס] אמו. עבה"ט. ועיין בבגרי-כהונה סימן ב בש"ץ כהן והוא אכל ואין שם אלא הוא, כיון שא"א לו לצאת מבהכ"נ יעלה וישא את כפיו: [עס] בשמחת יום-טוב. עבה"ט. ועיין בשו"ת בית-אפרים חלק א"ח שמנהג זה שאין נושאים כפיהם בחול הוא מנהג קדום מאד במדינות אלו, ושם מבואר הטעם מה שבא"י נושאים כפיהם בכל יום, לדוכן, תשובת כנסת-יחזקאל סי' יב, ע"ש, ולא כמ"א ס"ק סו: (עו) כפיו. ועם כהנים אחרים לכ"ע נושא כפיו, ולא גרע מקטן, מ"א ע"ת פרי"ח ורוב פוסקים. וכל זה בפנוי שלא נשא אשה, אבל אם אין אשתו עמו נושא את כפיו לבדו, כנה"ג ע"ת מ"א: (עו) כהנים. ע"ל ס"ק יא מש"ש: (עס) בשמחת י"ט. וב"י בשם האגור והג"מ כתב הטעם, שמנהג הכהנים לטבול לנ"כ וקשה עליהם לטבול בכל יום, לכן אין נ"כ אלא ב"ט, עכ"ל. וכתב המ"א: ומה"ט נ"ל כשחל יו"ט בשבת אין נ"כ, ולא רצו לבטל עונה האמורה בתורה, ומטעם זה נהגו הכהנים שלא לזקק לנשותיהם בליל י"ט כדי שלא יחזרו ויטמאו כלילה בקרי, אעפ"י שאפשר לטבול שחרית מ"מ יהיו טבולי יום, אבל קצת נוהגין שאין נזקקין לנשותיהן ב"ט ואין טבולין מבעי"ט, ושיבוש הוא, דאם חוששין לקרי היה להם לטבול קודם דהרי כבר יש עליו טומאת קרי, ואם הוא ליל טבילה ישמש ויטבול

משנה ברורה

ימות הרגל. (קכז) והוא הדין אונן, אפילו ביום-טוב שהוא חייב בכל המצוות, מכל מקום הרי אינו שרוי בשמחה, וכבר כתבנו דמכל מקום אם קראוהו לעלות יעלה. (קכח) ויש אומרים דבאונן, אפילו קראוהו לעלות לא יעלה: (קכט) על אביו ועל אמו. והוא הדין כל שלשים על שאר (קכו) קרובים שמחוייב להתאבל עליהם. ואם אין שם בבית-הכנסת שני כהנים אחרים חוץ מהאבל, (קכז) מותר להאבל לישא כפיו תוך י"ב חודש על אביו ואמו או תוך שלשים על שאר קרובים: **מד (קס) דאינו נושא כפיו. ומיהו, (קכח) נשוי שאין אשתו עמו, מותר לכולי עלמא: (קסא) ונהגו שנושא כפיו. היינו אפילו (קכט) אין שם כהן אלא הוא: (קסב) אף-על-פי שאינו נשוי. דדוקא כאבילות מחמירין, ששרוי בצער, מה שאין כן בזה, (קל) שאף-על-פי שאינו בשמחה, מכל מקום אינו שרוי בצער: (קסג) בשעה שקורין 'כהנים'. באמת צריך לצאת בכרכת "רצה", וכמו שכתבנו כמה פעמים, אלא דגם בעת ברכת-כהנים (קלג) צריך שלא יהיה בבית-הכנסת משום פגמא, וכנ"ל בסעיף ד: (קסד) בכל מדינות אלו וכו'. ובארץ-ישראל ובכל מלכות**

שער הציון

(קכז) מגן-אברהם והגר"ז ושולחן-שלמה וכן משמע באליה רבה: (קכח) מהר"ם טיטלין ופרי חדש: (קכו) לאפוקי קרובים שהם רק פסולי עדות לו, אף שצריך להראות קצת אבילות כשבת ראשונה, חייב לישא כפיו [א"ר]: (קסז) תשובת כנסת-יחזקאל המוכב בבאר היטב והעתיקו גם בעל דרך-החיים לדינא, ודלא כמגן-אברהם, וכן משמע גם-כן בחידושי ר' עקיבא איגר, ויש להקל כמותם, דהרי בלאו הכי הוא רק מנהגא בעלמא: (קסח) אחרונים: (קכט) כן משמע מאחרונים: (קל) לבוש וש"א: (קלג) פרי-מגדים: (קלג) ואף שנהגין כן משום שחוששין שאין נשיאת-כפים אלא-אם-כן שטובלין לקרין, ואין רוצין לבטל עונתן, אין כראי בזה לדחות מצות עשה, ומוטב שיהיו נושאים כפיהן אף ששמשו ולא יכולין לחזור ולטבול [וגם עיין בסימן שכו במשנה ברורה סעיף-קטן כד דרוב האחרונים סותמין להקל לטבול לקרין בשבת ורק יזהר שלא יסחוט השיער]: וכל-שכן מה שחושבין שהוא איסור גדול לשמש ובאין על-ידיה לחטא, והוא טעות, שאין בו איסור כלל רק שהחמירו על עצמן [ח"א]: (קלג) ט"ו ואליה רבה וחיי-אדם: (קלג) ממגן-אברהם וש"א: (קלג) פרי-מגדים: (קלג) לבוש:

(*) דע דנשיאת-כפים בחוץ לארץ הוא גם-כן מדאורייתא, וכן העתיקו כל הפוסקים מימרא דרבי יהושע בן-לוי והובא לעיל בסעיף ב, ודלא כמו"ק שמצד דמדאורייתא הוא דוקא במקדש, ששנה בזה, ואישתמיטתיה ספרא פרשת שמיני פסוק טז, וספרי פרשת שופטים פסוק נא, עיי"ש [ואברהם קאי, וכבסוטה ל"ח, עיי"ש], וירושלמי נזיר, הובא בסוטה לח ע"ב תוד"ה כל. והעירני אחד מחכמי הזמן שהוא גם-כן נגד בבלי חולין קלג, ע"ש, וגם פשטא דקרא (דברים י) "ולברך בשמו עד היום הזה" משמע שנוהג תמיד:

עין משפט
ג-מצוה

יא א ב מיי פ"א מהל' ביאת מקדש הלכה ה' ופ"ד מהלכות תפלה הלכה ז' סוג עשין ש' ולאין ס' טוש"ע א"ח סימן נט סעיף ב':

ב ג טוש"ע א"ח ס"ק קפ סעיף ד':

בא ד מיי פ"ד מהלכות חמץ ומצה הלכה ב' סוג עשין נט טוש"ע א"ח סימן תתח סעיף ה':

בב ה טוש"ע י"ד ס' רכח סעיף ד':

בג ו מיי פ"ו מהלכות טוש"ע שם סעיף ז': סוג לאין רלח טוש"ע י"ד שם סעיף ג':

בד ז מיי שם הלכה י' טוש"ע שם סעיף ז':

בה ח מיי פ"ג מהל' נדרים הלכה כה' טוש"ע י"ד ס' רג סע"א:

סד:

שבוון רבן גמליאל ברוח הקדש. באומות כדלמרינן צפרק שני למכות (דף יב.) תמן

אמרין שכם נסיב מצגאי גזר מכל מקום חשיב ליה כוונה צרות הקדש וההיא דסוף יצמות (דף קכב:)

שמי קך קורין אותי צעירי לא שכוון אותו האיש צרות הקדש שלא קראו אריה אלא על שם כחו:

שהולכין אחר רוב עובדי דרכים. כדפירש בקונטרס מדלא שרי ליה לר' אלעאי למכליניהו לדחוקניהו בחזקת פתן של נכרים שרוב עובדי דרכים נכרים הם דאם היינו תולין בשל ישראל היה מותר אף על פי שאחר הפסח היה צסמוך דציראל יש לומר דאחר

הפסח נעשה:

ולמדנו שחמצו ש"ע עכו"ם אחר הפסח מותר בהנאה.

מדנתנו לעכו"ם דליכא טונת הנאה דעכו"ם כדפירש בקונטרס דאי ס"ל דאסור בהנאה היה לו לאסור מספק דשמא צפסח נעשה וא"ת והיאך נתן ר"ג^[א] והא דריש ר"י בסוף פ"ק דע"ז (דף כ.) לא תחכם לא תתן להם מתנת חנם ואלע"ג דלעכו"ם המכירו שרי אפילו לר"י דהא מוקמינן כר"י ההוא דשולח אדם ירך לעכו"ם צפסחים צפרק כל שעה (דף כב.) ותניא בחוספתא [דע"ז פ"ג] דאם היה שכינ מותר מפני שהוא כמוכרו לו מ"מ הכא הא אמרינן שלא היה מכירו רצן גמליאל מעולם ויש לומר דשמא לא סבר לה ר"ג להא דר"י אי נמי כיון שהיה העכו"ם מתלווה עממן דרך שרי דחשיב כמוכרו לו והא"ל^[א] דתניא בהניקין (גיטין דף קד סב.) מפרנסין עמי עכו"ם עם עמי ישראל מפני דרכי שלום ההיא נמי שרי משום דרכי שלום:

פותחין בחרטה. פי' בקונטרס צריך לחכם למצוא פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר על דעת כן לא נדרכי ואילו הייתי יודע שכן לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מאליו אין פותחין אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקר אלע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה ר"ג סבר כמ"ד פותחין לפיכך הולך ישוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו ע"כ לשון הקונטרס וקשיא לר"ת דהא רב נחמן גופיה שמעינן ליה צהדיא צפרק ד' נדרים (דף כב:) דלומר הלכה פותחין בחרטה ומקקין לאלהי ישראל וצפ' נערה המאורסה (שם דף עו:.) נמי קאמר רב נחמן הלכה נשאלין לנדרים מעומד יחד וציללה ופרק עלה מהא דר"ג וכתוב צבל הספרים ר"ג סבר אין פותחין בחרטה למיעקר נדרא צעינן וצעי לעיוני להכי ישב ורב נחמן סבר פותחין בחרטה ואפילו מעומד אלא שיש ספרים שהגיהו איפכא על פי פירוש הקונטרס דהכא צשמעתא ועוד דלמרי' בסוף אלו מותרין (שם ב.) צשלמא מחמירין עליו דלא פתחין סבר פותחין בחרטה דאחא לקמיה ואמר ליה לך עלך ורצה צר צר חנה דלמר ליה לההוא דאחא אלו אחו י' צני אדם שיפייסוך קסבר אין פותחין בחרטה ומפרש ר"ת פותחין בחרטה היינו ששאלין אותו אם הוא מתחרט על מה שנדר שאומרי' לו כדו תהיה אז לך עלך אז צעית נדר (שם) ושרינן ליה צהכי ור"ג סבר אין פותחין להמיר לו בחרטה לחוד שמתחרט צו על מה שנדר אלא צריך למצוא פתח לגדרו כגון שאומר לו אינו צאו עשרה צני אדם שיפייסוך וכדפתח ר"ג לההוא טייעא ששאלין אותו אדעתא דהכי נדרת שצריך לנרות הרצה ולחשוב צאיזה ענין ימצאו לו פתח לגדרו: **כל** הבוטה ראוי לדוקרו בחרב. צפרק ד' נדרים (דף כב.) אמר דלא פתחין ליה צהא דמתוך יראה יאמר אדעתא דהא לא נדר אף על פי שמעקר ועוד פסקינן התם הלכה פותחין בחרטה:

הדר פרק ששי עירובין

בעל בנכסי אשתו. צעי למיעבד צהו מלווה דמילתא דתווהו צה אינשי נמי היא ושלטא צהו עינא צישא: אפילו כותב בדה תפילין. נמי מיקיימו צדיה: מאי קראה. דעל ידי דעבד צהו מלווה מיקיימי צדיה דכתבי וידר ישראל וגו' והתרמתי לשון הקדש * ועל ידי כך נשמעת תפלתם ונפלו צידם: ושיניה ב"ש שהוא. או זו או זו: ניטפא לו רבי א"עאי. נתקרב אלל הנכרי: מבגאי שמי. כך שמי: אין מעבירין על האובלין. המולא אובלין דרך אינו רשאי לעצור מעליהן ולהניחן שם: שהולכין אחרי רוב עובדי דרכים.

מדלא שרא ליה לר' אלעאי למיכליניהו לדחוקניהו בחזקת פיתן של נכרים שרוב עובדי דרכים נכרים הן: שחמצו ש"ע נכרי. שאחר הפסח היה: מותר בהנאה. כגון הכא דליכא טונת הנאה לנכרי: איזה שעמו. לר' אלעאי: לסולמא ש"ל צור. מעלות הר גצוה: אב"ל יותר מרביעית כו'. וכיון דין האיטלקי הוה ומשכר טפי הוה ליה כיותר מרביעית: רבוב שאני. דאין לו טורח הדק: לרמי בר אבא נמי. דלמר דך מיל והכא תמי שלש מילין לא תיקשי דרכוב שאני דאין לו טורח ולפיכך אין מפיגו כל כך: תנאי היא. צמסכת נדרים: פותחין בחרטה. צריך לחכם למצוא פתח לשואל שיהא לו פתחון פה לומר לדעת כן לא נדרכי ואילו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי נודר ונמצא נדר נעקר מאליו: אין פותחין. אין צריך לפתוח לו בחרטה אלא החכם עוקרו אלע"פ שאינו מוצא לו טעם עקירה רצן גמליאל סבר כמאן דלמר פותחין לפיכך הולך ישוב הדעת לחשב איזה פתח ימצא לו: ב"ש הבוטה. הנודר נדר: ראוי לדוקרו. דלמא לא מקיים ליה והיינו פתח דקאמר ליה אילו היית יודע שאסור לנדרו ומייד מימח אתה עליו כלום היית נודר ואמר ליה האין לא: א"א ש"שון חכמים מרפא. שמתירין לו נדרו: פותחין אין מעבירין עליו. אלא נוטלין אותן דליכא למיחש לכשפים: ואפתיתין לא עבדן. כשפים: דשקלן באגרייהו. פתיתי לחס לעשות כשפים מדצרים אחרים והכי קאמר נציא צצציל פיתומי לחס שנותנים לכן צצכרנן חיללתן אח שמי צתוך עמי שהייתן עושות צהו"ן כשפים לנציאי הצעל להטעות אח עמי: יכולני

למאן^[א] דאמר יפותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה ^[א] דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא ^[א] יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא ^[א] כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האובלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין^[א] פתיתן אין מעבירין אמר רב אסי לרב אשי ואפתיתן לא עבדן והכתיב ^[א] ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי^[א] באגרייהו **אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה יבול**

למאן^[א] דאמר יפותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה ^[א] דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא ^[א] יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא ^[א] כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האובלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין^[א] פתיתן אין מעבירין אמר רב אסי לרב אשי ואפתיתן לא עבדן והכתיב ^[א] ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי^[א] באגרייהו **אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה יבול**

למאן^[א] דאמר יפותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה ^[א] דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא ^[א] יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא ^[א] כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האובלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין^[א] פתיתן אין מעבירין אמר רב אסי לרב אשי ואפתיתן לא עבדן והכתיב ^[א] ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי^[א] באגרייהו **אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה יבול**

למאן^[א] דאמר יפותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה ^[א] דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא ^[א] יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא ^[א] כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האובלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין^[א] פתיתן אין מעבירין אמר רב אסי לרב אשי ואפתיתן לא עבדן והכתיב ^[א] ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי^[א] באגרייהו **אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה יבול**

למאן^[א] דאמר יפותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה ^[א] דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא ^[א] יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא ^[א] כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האובלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין^[א] פתיתן אין מעבירין אמר רב אסי לרב אשי ואפתיתן לא עבדן והכתיב ^[א] ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי^[א] באגרייהו **אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה יבול**

למאן^[א] דאמר יפותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה ^[א] דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא ^[א] יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא ^[א] כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האובלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין^[א] פתיתן אין מעבירין אמר רב אסי לרב אשי ואפתיתן לא עבדן והכתיב ^[א] ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי^[א] באגרייהו **אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה יבול**

למאן^[א] דאמר יפותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה ^[א] דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא ^[א] יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא ^[א] כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האובלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין^[א] פתיתן אין מעבירין אמר רב אסי לרב אשי ואפתיתן לא עבדן והכתיב ^[א] ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי^[א] באגרייהו **אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה יבול**

מסורת הש"ס
עם הוספות

א תענית ז': סנהדרין כב: ע"ש שצ"ל רב אחא, **ב** [מוספתא פסחים פ"ב] ועי' בירושלמי ע"ז פ"א הלכה ט' ותיקרא רבה סוף פ' צוקותי [עי' ילקוט'מ' וברכה עינים], **ג** [צ"מ כג.], **ד** פסחים כח., **ה** נדרים עו: **ו** [שם] [ע"ש], **ז**, **ח** שם כב ע"א.

גליון הש"ס

גמרא ולימדנו שיכור א"ל יורה. עין צסנהדרין דף מז ע"א מוספות ד"ה והעוסקים: רש"י ד"ה מאי קראה וכו' ועי"ב נשמעה תפלתם. עין מולין דף ב ע"ב מוספות ד"ה אלל אמר. ועין משונת מהר"ם פאלוואה ס"ס עט: בעין משפט אות ג' מוש"ע א"ח סימן קפ. ליחא שם מוה והוצא צמ"א ס' קטא ס"ק א':

תורה אור השלם

א [נדר ישראל נדר לוי ואמר אם נתן נתת את הקצם הנה בידו והתקדו את עיריהם: [במדבר כא, ב]

ב יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא: [בשלי יב, יח]

ג [ותחללנה אתי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לקחם לקחית גפשות אשר לא תמוקנה ולקחית גפשות אשר לא תרנינה בבגדכם לעמי שמי צבוב: [ויקרא יב, יח]

ליקוטי רש"י

אין מעבירין על האובלין. לכו לשון דריסה הוא אלא כמו (יומא דף לג.) אין מעבירין על המלות (ב"מ כג.) סולמא ש"ל צור. סעל הר גצוה סביב [לעלות צו לא"ן] [לעל. כג.] יין האיטלקי. טוב ומעלה הוא [סנהדרין ע.]. פותחין בחרטה. דלריך החכם לפתוח לו בחלת הנדר ולהעמיד מחילת הנדר צטעות שיהא מתחרט על כך כדלמרינן אילו היו עשרה צני אדם שיפייסוך בחרטה עקר ליה לנדרים לגמרי דמאן דלא הו נדר דמי הלך הואיל ולא אפשר צהימר אי לאו דמיעקר נדרא צעי עימי טפי למיעקריה ואהכי יטב. אין פותחין בחרטה. ואי לא אמר צפירוש מיתרענא [לא] שרינן ליה ולא צעי לעיוני ויכול להפר אפילו מעומד (נדרים עו:.) שאין חכם רשאי לפתוח ולומר לו נדרת אדעתא דהכי כדלמרינן לקמן אלא הנודר הוא יתחרט תמלה ויפתח ויאמר לו לא לדעת כן נדרכי והוא פותח תמלה בחרטה [שם כא:]. כמו (גמדרב ג) מנעא שפתיה [שם כב:]. [המשך בסוף המסכת]

הנהגות וציונים

א תיבת "בהו" ליתא בכת"י ובכל הדפוס' והוסיפו המהרש"ל

למאן^[א] דאמר יפותחין בחרטה ואיכא למאן דאמר אין פותחין בחרטה ^[א] דאמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא גברא ^[א] יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא ^[א] כל הבוטה ראוי לדוקרו בחרב אלא שלשון חכמים מרפא אמר מר ואין מעבירין על האובלין אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי לא שנו אלא בדורות הראשונים שאין בנות ישראל פרוצות בכשפים אבל בדורות האחרונים שבנות ישראל פרוצות בכשפים מעבירין תנא שלימין מעבירין^[א] פתיתן אין מעבירין אמר רב אסי לרב אשי ואפתיתן לא עבדן והכתיב ^[א] ותחללנה אותי אל עמי בשעלי שעורים ובפתותי לחם דשקלי^[א] באגרייהו **אמר רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה יבול**

מסורת הש"ס
עם הוספות

א) עי' אדר"י פט"ו ד"ה רשבי' אומר, (ב) ותוספתא תרומות פ"ג, ג) מגילה כח: ע"ש, ד) נקדושין לא: וע"ג, ה) [סנהדרין לא: ע"ש בתוספות ד"ה נכנס], ו) סנהדרין ע"י, ז) כל זה איתא בערוך ערך פק ד', ח) עי' ג"ק נצ: חס' ד"ה משלש ונצרכות מת. וברש"י שם, ט) פ"ז ה"ב, י) פ"ה דברכות, יא) עי' סנהדרין מד: דקאי אתפילה, לב) ועי' חס' שנת קמת. ד"ה ומתן, מט) שמות טו כח.

הגהות הב"ח

א) גמרא לא נכרא יין בעוה"ז אלא לנחס: ב) רש"י ד"ה יכולי וכו' לומר שהן (שיטותיו) חז"מ וי"ב ס"א שוגגין: ג) ד"ה יומא דשומא וכו' זו בחזקה: ד) ד"ה יום העומם ואמרן לעיל. י"ב היינו מה שפי' דריח השכר משכרתו:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בצר. ובגדריבם תושיבך. וכן כמותו דף קי ע"ב נדה דף טו ע"ב מרש ב"ר פ"ח:

- תורה אור השלם
- א) לְבַן שְׁמַעִי נָא זֹאת עֲגִיבָה וְשִׁבְרָתָהּ וְלֹא מִיָּוִן: [ישעיה נא, כא]
- ב) נֶאֱמָר אֶפְיִי מְגִנִּים סָבִיב הוֹתֵם צָר: [איוב מא, ז]
- ג) אֲחִי בְּגָדָי כְּמוֹ נָחַל בְּאֶפְיִי נָחִלִים יַעֲבֹדוּ: [איוב ג, טז]
- ד) וַיֵּרְאוּ אֶפְיִי מִים וַיָּגְלוּ מוֹסְדוֹת תַּבְּלִי מִנְּעֻרְתָּךְ יְיָ מִנְּשַׁמַּת רִיחָא אֲפָד: [תהילים יח, טז]
- ה) וְאֶקְבָּצֵם אֶל הַנְּהַר הַבָּא אֶל אֲהוּא וְנַחֲנָה שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה וְאַבְיָנָה בָּעָם וּבִבְהֵמָה וּמִכֶּנֶּי לֹא לֹא מִצְאֵתִי שָׁם: [עזרא ה, טז]
- ו) וַיֵּרָח יְיָ אֶת רִיחַ הַנִּיחֹחַ וַיֹּאמֶר יְיָ אֵל לֵבֹן לֹא אֶסֶף לְקַלֵּל עוֹד אֶת הָאָדָמָה בְּעִבּוֹר הָאָדָם כִּי יַעַר לִבִּי הָאָדָם רַע מִנְּעֻדָּו וְלֹא אֶסֶף עוֹד לְהַכּוֹת אֶת בְּרִי חִי בְּאֶשֶׁר עֲשִׂיתִי: [בראשית ה, כא]
- ז) תָּנוּ שֹׁכֵר לְאוֹבֵד יָיִן לְמָרִי נֶפֶשׁ: [משלי לא, ז]
- ח) וַעֲבַדְתֶּם אֶת יְיָ אֱלֹהֵיכֶם וּבִבְרַךְ אֶת הַחֶמֶד וְאֶת מִימְיָד וְהִסְתַּרְתִּי מִחֶלֶה מִקִּרְבְּךָ: [שמות כח, כח]

ליקוטי רש"י

[נדפס בסוף המסכת]

הנהגות וצינונים

יבולֵנוּ לַפֶּטוּר. לטעון על כל ישראל לפני הקצ"ה דבר שיפטרו כולן מדין לנע"ל לומר שהן (ב) שיכורים ואין נתפשין על עונם: מדין תפלה. אם דינין אותן על שלא היו מתפללין כנוונה יכול אני לפוטרו: **המפיק מגן**. המעביר תפלת מגן אצרהם שאינו אומרה: **בשעת גאווה**. בשעת שיכרות אינו מתפלל: **סוגרין וחותרמין צרות בעדו**. שלא יצאו עליו: שאינו מפיק איתמר. **דהאי מפיק לישנא דגלווי הוא וה"ק** כל שאינו מגלה תפלה בשעת שיכרות כלומר שאינו מתפלל: **אפיקי ים**. גילויי הים כדכתיב ויגלו מוסדות: **מסר שינתיה לשמיעה**. אמר לו הניחמי לישן מעט וכשיגיע זמן תפלה הקינמי. ר' חנינא דאמר לעבורי צעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו: **בצר א"ל יורה**. צדקתי אחר מקרא זה ואינו צלל הכתובים ושמא צספר בן סירא הוא: **יומא דשותא**. רוח דרומית מנשבת צו (ג) ותזקה: **ציאותא**. דעת כלולה: **ביומא דאיסתנא**. כשמנשבת רוח לפונית יום אורה הוא ונוח לכל כדאמר' ציצמות צפרק הערל (דף עב) מפני מה לא מלו ישראל צמדצר מפני שלא נשצה להם רוח לפונית אצל ציומא דשותא אמר' התם לא מהלינן ציה ולא מסוכרינן ציה: **קריב כותחא**. אפי' ציוו עבודה קלה היתה מצטלת אותי: **לא תנאי**. לא הייתי שונה כמו ששניתי^א: **יומי דאריכי**. ימים שהוא צקצר. אריכי לישן וקטני לעסוק צתורה וצמאות: **ונינום טובא**. וישן הרבה: **יוזף ופרע**. היה קוצע^ב לו לשנות כך וכך פרקים ציום והיה רגיל לעסוק ציום ופעמים שהיה טרוד צמוזומותי ציום ופורע קציעות עתו צלילה: **א"ל יתפלל ג' ימים**. שאין דעתו מיושבת עליו מפני טורח הדוך: **ונחנה שם ימים שלשה**. והדר ואבינה מכלל דעד השתא לא הווא צינה: **דאית ביה שיכרא**. ריח השכר משכרתו: **דאית ביה הרסנא**. משום ריחא: **המתפתה ביינו**. שמפייסין אותו על דבר ומתנלה כשטוב לצו ציון: **ריח הניחוח**. ואמרן לעיל (ד) דריחא דומיא דמשתיא הוא וכתיב ויאמר אל לצו לא אסקיף וגו' דאירצי: **המתיישב ביינו**. שסומה יין ואין דעתו מטרפת: **ניתן בשבעים אותיות**. כך חשבוטן צגימטריא: **יצא סוד**. וזה הוואיל ולא ילא סודו שקול הוא כסנהדרין של ע': **לש"ם בו שבר לשעשים**. שזומין ושזמחין ומקלנין עולמן צמייחס: **לאובד**. רשע: אינו בב"ל הברבה. לא הגיע לסוף צרכה גמורה ואפילו הוא עשיר צדצרים אחרים: **שניקה בכסף מעשר**. שמומר ללוקחו צכסף מע"ש צירושלים. הכל ניקה צכסף מעשר חוץ מן המיס ומלח צפרק צכל מערצין (לעיל דף טו:): אם

הדר פרק ששי עירובין

סה. עין משפט נר מצוה

מסר שינתיה לשמיעה. פי' צקונט' לרצי חנינא דאמר איעצורי צעי לית ליה דרב ששת ואסור להתפלל עד שיעור מאליו ואומר ר"י דאפי' עובר זמן תפלה לא יתפלל דשכור או שחוי חשבינן ליה עד שיעור מאליו ומיהו אין נראה דהלכה כרב ששת ^א ור"ח פי' צענין אחר וז"ל אמר ר' חנינא כל המפיק מגן בשעת גאווה פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאווה כלומר צעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחותרמין צרות צעדו לשון מפיק כאפיק נחלים יעצורו (איוצ ו) ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר כלומר כל מי שאינו מכסה ומעביר אלא מגלהו ומפיק מגן ויואל להלחם כנגדו ולכובשו וזו הגאווה היא עת שכרתו של אדם רצי חנינא קצר לכובשו צשינה כדי להעצירו ולהפיגו טפי עדיפא ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע צשינה וימנע מן התפלה אלא לגלותו כדי להתעסק צדרך וכיואל צזה כדי להפיגו ואחר כך יתפלל טפי עדיף:

בצר א"ל יורה. פירש צקונטרס צדקתי אחר מקרא זה ואינו צלל הכתובים ושמא צספר בן סירא הוא ומאליו צכמה מקומות שמציא הש"ס מקראות הכתובים צספר בן סירא כדאשכחן צהסובל (צ"ק נצ:): כל עוף למינהו ישכון וכן אדם לדומה לו ^א וכן סלסלה ותרוממך ^ב וצנדיצים תושיצך ואמרין צירושלמי צדרכות ^ב שהוא כחוצ צספר בן סירא ורצינו שמואל פירש שהשיצ רצינו קלוינימוס שכן דורש צירושלמי כל המיזר אל יורה דכתיב שמעי נא זאת עמייה ושכורת ולא מיין והכי איתא צירושל' צריש פרק אין עומדין ^א הצא מן הדוך אסור להתפלל מזה הטעם דכתיב שמעי נא זאת וכו' וגם רצי זריקא ורצי יוחנן צשם ר' אליעזר צנו של ר' יוסי הגלילי אומר המיזר אסור להתפלל לא מסתברא אלא מן הדין קרא שמעי נא זאת ועמה מדמה צרה לשכרות וצשכרות כתיב להצדיל ולהורות כדדריש צכריתות (דף יג:): ומהאי טעמא אל יתפלל דהוי שכור ממון שטרוד צצרתו וצכעסו ור"ת מפרש דמהאי קרא קדריש ^א היערוך שועך לא צצר (איוצ ו) כלומר בשעת צרה אל תערוך תפלמן כשיש טרוד וצכמה מקומות רגיל הש"ס לקצר המקרא כגון ונתן הכסף וקס לו^א ומיהו קצת קשה צצר אל יורה דהוה ליה למימר אל יתפלל:

אלא פשינתא. כמו לילי תקופת תמוז: **וקרי ליה בלשון מים**. פשטא דקרא מים ממש דכתיב צכסיפיה דקרא והסירותי מחלה מקרצן ע"י שיצרך המיס כדאשכחן גצי רפואות מי מרה^א כל המחלה אשר שמתי צמזרים לא אשים עליך וכתיב נמי (מלכים ג ב) רפאתי למים האלה:

ו**סוד ניתן בע' אותיות**^א נכנס יין יצא סוד ^א א"ר חנין לא גברא יין ^ב אלא לנחם אבלים ולשלם שכר לרשעים שנא' ^א תנו שכר לאובד וגו' א"ר חנין בר פפא כל שאין יין נשפך בתוך ביתו כמים אינו בכלל ברכה שנא' ^א וברך את לחמך ואת מימך מה לחם שניקה בכסף מעשר אף מים שניקה בכסף מעשר ומאי ניהו יין וקא קרי ליה מים למיגרס ולפיכך עשתה לו אמו למר בר רבנא ז' חלוקים להחליף בכל יום חלוק מפני הכינוס. כל הגורס ביום שמעתייה מחדן כר' זירא. ר' אחא הוה ישן ביום והיה ניעור בלילה וגרס. א"ר אלעזר הבא מדרך אל יתפלל ג' ימים שנאמר ואקבצם אל הנהר הבא אל אחוה ונחנה שם ימים שלשה וגו'. אבוה דשמואל כל כי הוה אתא מאורחא תלתא יומי לא הוה מתפלל. שמואל לא הוה מצלי בביתא דאית בה שיכרא. א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח. אמר רב כל שדעתו מיושבת עליו ביינו יש בו מדעת שבעים זקנים מי"ט יין עולה ע' וסוד עולה ע' נכנס יין יצא סוד. לא גברא יין אלא לנחם בו אבלים ולשלם שכר לרשעים שנאמר חנו שכר לאובד ויין למרי נפש ופליגא דר' חנינא בר פפא דאמר כל בית שאין יין נשפך בתוכו כמים אינו בכלל ברכה שנאמר וברך את לחמך ואת מימך. מה לחם הניקה בכסף מעשר אף הני מים דניקחים בכסף מעשר ומאי ניהו יין וקרי להן מים

עין משפט נר מצוה

בז א ב מיי פ"ד מהל' אשוח הל' יח [ופ"א מהלכות מירות דין יצ] ופרק כט מהל' ממירה הלכה יח סמנ עשין פב טור ש"ע אה"ע סימן מד סעיף ג וטוש"ע ח"מ סימן רלה סעיף כז:

בז ג מיי פ"ג מהלכות ת"ת הלכה יג טוש"ע א"ח סי' רל"ח סעיף א וטוש"ע י"ד סימן רמו סעיף כג:

בח ד טוש"ע א"ח סי' רלח סעיף ב:
בט ה טוש"ע א"ח סי' נח סעיף ב:

רבינו חננאל

מיום שחרב ביהמ"ק כתיב שמעי נא זאת ענייה ושכורת ולא מיין מכאן אמר יכול אני לפטור את העולם מיום שחרב ביהמ"ק מדין תפלה דק"ל שכור אל יתפלל. (והא) דתניא שכור מקחו מקח וממכרו ממכר עבר עבירה שיש בה מיתה ממיתין אותו מלקות מלקין אותו כללו של דבר הרי (הן) [הוא] כפיקח לכל דבריו אלא שפטור מן התפלה. והני מילי שלא הגיע לשכרותו של לוט. אבל הגיע לשכרותו של לוט פטור מכלום: אמר רבי חנינא כל המפיק מגן בשעת גאווה. פי' כל המעביר מגן ומכסה יצרו בשעת גאווה כלומר בעת שמתגבר עליו טומן אותו שלא יתגבר סוגרין וחותרמין צרות בעדו. לשון מפיק כאפיק נחלים יעבור. ר' יוחנן אמר כל שאינו מפיק איתמר. כלומר כל מי שאינו מעביר ומכסה אלא מגלהו ומפיק מגן לגדור להלחם כנגדו ולכבושו וזו הגאווה היא עת שכרותו של אדם. רבי חנינא סבר לכבושו בשינה כדי להעבירו ולהפיגו טפי עדיף ור' יוחנן אמר חיישינן שמא ישתקע בשינה (וימנע) מן התפלה אלא לגלותו כדי להתעסק בדרך וכיוצא בה להפיגו ואח"כ יתפלל טפי עדיף ואמרין מכדי קראי שמעי כר' חנינא וכו' יוחנן במאי פליגי בדרב ששת דהוה מסר שינתיה לשמיעה ומזהירו כדי להקיצו בשעת התפלה ר' חנינא אית ליה דרב ששת. ר' יוחנן לית ליה דרב ששת חייש דילמא משתקע בשינה. אמר רב כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל שנאמר

בצר אל יורה. ר' חנינא כל יומא דהוה רחל לא הוה מצלי אמר בצר אל יורה כתיב. מר עוקבא ביומא דשותא. פי' יום עבים לא הוה נפיק לדינא. אמר צריכא הילכתא צילותא כיומא איסתנא פי' יום צמנשבת בו רוח צפונות: אמר אבבי אי אמרה לי אם קריב כותחא לא גרסי פי' אילו היתה מעסקת אותו לתשמיש הבית והיתה נטרחת דעתו לא הוינא יכול למיגרס. ורבא אמר אי קרצתי כינה לא גרסי. כלומר אילו היה הכניס נושכין אותו לא הוינא יכול

למיגרס ולפיכך עשתה לו אמו למר בר רבנא ז' חלוקים להחליף בכל יום חלוק מפני הכינוס. כל הגורס ביום שמעתייה מחדן כר' זירא. ר' אחא הוה ישן ביום והיה ניעור בלילה וגרס. א"ר אלעזר הבא מדרך אל יתפלל ג' ימים שנאמר ואקבצם אל הנהר הבא אל אחוה ונחנה שם ימים שלשה וגו'. אבוה דשמואל כל כי הוה אתא מאורחא תלתא יומי לא הוה מתפלל. שמואל לא הוה מצלי בביתא דאית בה שיכרא. א"ר חנינא כל המתפתה ביינו יש בו מדעת קונו שנאמר וירח ה' את ריח הניחוח. אמר רב כל שדעתו מיושבת עליו ביינו יש בו מדעת שבעים זקנים מי"ט יין עולה ע' וסוד עולה ע' נכנס יין יצא סוד. לא גברא יין אלא לנחם בו אבלים ולשלם שכר לרשעים שנאמר חנו שכר לאובד ויין למרי נפש ופליגא דר' חנינא בר פפא דאמר כל בית שאין יין נשפך בתוכו כמים אינו בכלל ברכה שנאמר וברך את לחמך ואת מימך. מה לחם הניקה בכסף מעשר ומאי ניהו יין וקרי להן מים

הבא בדרך והמהרשיל הגיה כלפינו "מן הדרך" (וכ"ה בקצת דפוס) ויש לעיין מדוע לא הגיה גם כאן "כי הוה אתי מאורחא" (דק"ס): [ב] בכת"י ובע"י כל שדעתו מיושבת ע"יו ביינו, ולפי פי' רש"י כ"ה ישר (דק"ס): [ב] תיבת "אותיות" (בשני הפעמים) ליתא בכת"י וראשונים, ובאמת אינו מובן כ"כ, ובכמה דפוס' הנוסח שייין **שבעים וסוד שבעים** (דק"ס): [ע] בכמה דפוס' ליתא "כמו ששנית", וברש"י שבע"י הנוסח כמו ששנית **היום**: [פ] בדפוס' היה **עת קבוע** לו:

השוחט את הסודה לאכול ממנה ומלחמה מהו לאיפגולי חודה לא מביע"א לי השחא כלו מלחמה לא מפגל ממנה ומלחמה מביע"א ופירש"י דכלו מלחם מחשבה חמורה היא ולא בעי לירוק משא"כ חמנה ומלחמה אע"ג דמחשב גם ממנה מ"מ בעי לירוק והכ"כ י"ל דאע"ג דבאוכל זית שלם מעבדים פוטר תפוחים ח"י זית עבדים וח"י זית תפוחים אפשר דל"מ מעין שלם לפטור תפוחים כיון דבעי לירוק ואין ראוי מחמור לקל דכשי"כ שחמור פוטר כך הקל יפסור וק"ל: **דד** חגב נלע"ד דמי שאכל כזית תפוחים לבד וחברו אכל מעין ג' יכול לכתלה לשמוע מעין ג' מחברו וי"ח דכאן ליכא איסור ברכה לבטלה בשמיעה וכיון דחברו מותר לו לברך מעין ג' שפיר הוא יולא ט לכתלה דיש בכלל מאכס חנה ודומה להא דלעיל כשאכל בעלמו זית תפוחים וזית מעין שלם שיי"ח לכתלה בברכה מעין שלם כנלע"ד נכון בס"ד :

סימן ל

דבר המקומות שנוהגים היום שלא ליטא בהנים כפיהם בכל יום

הבן חביב איחא בנפשי בעין דאחרי נטין (ס"ב:) דא"כ נעשה שליח לקבלת הנט כיון דאיחא בהולכה ואשה נעשה שליח להולכה כיון דאיחא בקבלה עיי"ש לחסוקא, הנה דקבלה לנבי הולכה חשוב איחא בדנפשה ופי"ש ברש"א ודו"ח לרשק"א ז"ל מה דזר איחא"י בקבלת ברכה חשיב אי' בנפשי לנבי הולכה הברכה אל המקבלים ודו"ק: **עו"י** לדעת הר"י מנאש הובא ברש"א ור"ן סופ"ב דניטין דרוקא שליח לקבלה לריך שיה" בר ניטין משום שהוא גמר הנט משא"כ של"ה, ה"ג כיון דמא"י על ישראל להפדך הוי גנותן בגדר מוליד הברכה לישראל המקבלים ע"כ גלותו הוי בגדר של"ה ולא נפי שיה" איחא בנפשי, משא"כ כשקור עבודות דמור האדם ליכא מקבל חשיב כל עבודה דבר שלם לעלמו וגמר דבר פ"כ בעינן איחא בדנפשי, [אך ק' לי על ר"י מנאש מהא דניטין (ס"ב:) אשה בהולכה מאי אם חשיבה אי' בנפשה מחמת דאיחא בקבלה וק"ל חפ"ל דבהולכה ל"כ כלל אי' בנפשה] שניה דהתוס' כ' מחמת (י"ח:) דבלל זר גרש מלא כלל כלל דלא כלל כלל כשר וכללה זר מחיל עבודה, וא"כ אי"א לומר דכל עבודה יהי' כשר בור כשהוא בשליחה הנהא חשיב משא"כ ז"א דבשלחא אם ה" עבודה הזר רק פסול בשליה כאלו לא עשה כלל שפיר שאין לומר דמשא"כ חשיב כאלו עשה הכהן ומחשבתא אכל כיון דפסול הזר אינו בשליה גרידא רק שטות מהות פסול אי"כ מה נפק אם יחשב גם כאלו עשה הכהן מ"מ פסול חלר פשי"ת הזר ודומה כאלו הזר וגם הכהן עשו דנ"כ פסול ופי' היטב ש"ך יו"ד (ס"ב:) כ' ס"ק (ל') דו"ק:

אך

זה חלי' בפלוגתא רש"י ומוס' רי"ד ר"ס הא"ש מקדש קדושין (מ"ב:) בהא דאחרי' שלם ביד פקח פקח חייב ואח"י ניחא משא"כ פירש"י יחייב שולחו ולא השליח הנה דפי' השליחות חשיב כאלו עשה המשלח לבד

חסור לו לבדך מעין שלם דבוי"ג ליכא רק ברוך אחה ה' בהחלה ולא בסוף לשיטה ש"ס דל"ן וכ"פ בשו"ע (ס' ר"ו) משא"כ במעין שלם יש בה פתיחה בשם ומלכות וחתימה בשם וכשאומר במקום שלא חייבוהו חז"ל הוי ברכה לבטלה אך כשאוכל גם מו' מינים דיותר לו לבדך מעין שלם ממילא גם התפוחים נפטרים דיש בכלל מאכס חנה אכל כשלא אכל רק ח"ו תפוחים וח"ו מו' מינים לא חל עליו חיוב מעין ג' ואסור לו לבדך משא"כ בוי"ג מותר לו לבדך דאפי' על ז' המינין ל"ח לבטלה כנ"ל כנלע"ד. [מש"כ דמי שאינו בקי יוכל לבדך בוי"ג במקום מעין ג'. ראינו דבפלוגתא חלי דלפ"ז ה"ה בדבר שיש בו ס' אם לבדך מעין ג' או בוי"ג יברך בוי"ג ובמנ"א סו"ס ר"ה משמע להיפך, אך כנלע"ד ס' ר"ב כ' דבריו:] :

עוד יש לע"ד לזון דהנה בתנחות (ט"ו.) הסודה מפלגת את הלחם ולחם אינו מפגל את הסודה ושם בגמ'

ברמ"א א"ח (ס' קכ"ח סעיף מ"ד) נהנו בכל מדינות

אלו שאין נוטלין כפיהם אלא ביו"ש שאז שריין בשמחה וטוב לב הוא יברך משא"כ בשאר ימים אפי' בשבתות שמרודים בהרורים על ממייתם והפוסקים פסקו ע"ז איך כל הכהנים מצטלן מ"ע דאורייתא בכל יום בשביל פנח קלוש בזה עי' בית אפרים (ס' ו') אריכות בזה. וכ' משום דבהני דיון הם כהני חזקת ומס' אי"א להם ליטא כפיהם עיי"ש מ"מ לא נתיישב עדיין לנמרי דמ"מ חסר להם בכל יום מ"ע זו אף דאין להם טלה ע' זוה"ק ר"פ בלק גבי ינוקא ואני ההדיוט איש רש ונקלה אכזר אחר המלך הנו"ל הג"ל ומלחמי את דבריו :

ונלע"ד הקלושה והרטושה לחדש דאין מצטלן מ"ט

דהש"ל שאומר ברכה כהנים בתוך התפלה הוא ש"ל של הכהנים שברך את ישראל ושא"כ ובזו דמועיל שליחות בזו"ה ופדיון הכן וכיחו' הדם לנמה פוסקים אע"ג דהתנ"י דוקא על האב ועל השוחט מ"מ משא"כ כיון שאינו מט' שנוטף רק בנן או בדם, הכינ גנ"ד המזוה לבדך את ישראל ל"ח מט' שנוטף רק לעשות צנוק אחר כמו דמנ"י לחול את הכן ולכסות את הדם וששא"כ ואין להקשות אי"כ יהי' זר כשר לכל ד' עבודות אם יהי' בשליחות הכהן דשא"כ ורשב"א כאלו עשה כהן :

ב' תשובות בדבר חדר דאחרי' נטין (כ"ג:) אין

העבר נעשה שליח לקבל גט אשה מיד בעלה לפי שאינו בתורת נטין וקידושין. ה"ג אין ישראל נעשה שליח להקריב הקרבן כיון דליחא בדנפשי' דהוא עלמו אינו ראוי לעבודה, אמנם לענין ברכה כהנים י"ל דגם זר חשיב איחא בנפשי' משום דמנ"י על הכהן לבדך את ישראל וכן מט' על ישראל להפדך מן הכהן כמ"ס החרדים וכיון דהזר איחא"י בקבלת ברכה מן

ולא השליח איב ליש סברא הגיל אך החוט' רי"ד פי' יתחייב גם המשלח חשש דס"ל דגם השליח יש לחייב דאף דשאל"כ מי' חיי' ככלל^(*) שלא יחשב חטשה השליח רק דחייב גם חטשה המשלח ולפי' י"ל כסברא הגיל' וכי' בעבודה דהקרבן נפסל משא"כ בנדרת כהנים ליש פסול רק דחסר פסולת הכהן שפיר מועיל שליחות שיחשב חטשה הכהן :

ורבא ק' דכיון דאליבא דחוט' רי"ד קיימין דחייב חטשה המשלח וגם חטשה השליח איב הו"ל זר הפולה לדוכן דעובר בעשה גיל לרעת ר"י שבה (ק"מ) ש"י הרמ"א אליב' (כס"י קב"ח ס"א) דדוקא בפולה בפלמו אבל גם אחרים אינו עובר וכלן כיון דחייב גם חטשה המשלחים כהנים הוי כעולה עם אחרים דליכא פשה ודוק :

ודמש"כ המג"א שם דעיקר העשה משום ברכה לבטלה והש"כ ברי' אינו מנכר ויש לבסוף נוסף לפח"ש הרא"ש פ"ק קדושין (ס"י ט') כהא דאומר אדם לנחו קטנה לאי וקבלי קדושין מדרבנך וכו' הרא"ש דהוא ה"ל שליחות ואפי' דאין שליחות לקמן מי' מ"מ כן דתכלית כקדושין הוא עבוד הקטנה שלמה מועיל שליחות בקטן פיי"ש וכו' אף אם יומא דעבודה חשיב כמז' שגנ' פי' ולי' שליחות מ"מ בנדרת כהנים דתכלית המז' שהישראל יהבך וכיון דתכלית השליחה הוא עבוד הישראל הפועל שפיר יכול ישראל להעשות כל ח' אף במקום דנפלא ליש שליחות ודוק אף למה שהפלה בס' אגני' (ס"י לא) דניכ' מעבד את הנדרת פיי"ש סק"ל וכי' נטובי' (ס"י ה) ובש"ך ברי' ליכא ניכ' :

וי"ל לשי"ת דא"י בזה"ק דמחלחורב ב' מקרא' אשתחיהי מבוני דברכאל. ובזה"ק ח"א קליד. ורל"א. דכונתא דגלותא נגידו דברכאל אשתחיהי וא"כ למה דא"י ביו"ד ס"י ט"ר ס"ב דהאידנא שאין לומדין מחין ס"ת עיקר המז' לכתוב מוחסי חורב ומשנע וגו' ודעת הש"ך דהאידנא ליכא כלל מלות כתיבת ס"ת כיון דעסע המולה שילמוד מחוכה ופכשו שבתל הטעם בטלה המז' לנמרי. ודעת ה"י ובי' דגם האידנא יש מז' ככתיבת ס"ת אף שבתל הטעם רק שנתחבך כיום מז' גם בכתיבת ספרים אלו. ובמק"א כחבתי דזה חלוי בפלוגתא דאבי ורבא פ"ק דתמורה אבי ס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד זי עביר מהני דא"י לא אחא' לקי הנה ס"ל דמטשה עבירה בלא תכלית לאו חידו' הוא הכי' לעומתו חטשה המז' בלא תכלית המז' לאו חידו' הוא פ"כ בזה"י שבתל טעם המז' של כתיבת ס"ת דתכלית המז' לנמרי ולרבא דאמר כ"מ דא"י ל"מ אי עביר ל"מ ומ"מ לקי הו"ל עביר

08/01/2020 10:00

אחמירא דרחמנא הנה דמטשה העבירה לכד גם בלא תכלית העבירה מילתא הוא כי' כמז' מטשה המז' בלא תכלית בתכונן ג"כ מילתא הוא ואיכא מז' כתיבת ס"ת אף דלי' בטעם. והנה דעת הרמב"ם פ"ו מה' בכורות כאבי' דא"י ל"מ לא לקי כמ"ש הלח"מ שם ודעת החינוך מז' ש"כ כרבא. ולפי' פלוגתא הש"ך ופ"ו הנ"ל חלוי בפלוגתא דרמב"ם והח"ט א"ס קימ"ל כאבי' א' כרבא. ופ' יומא ס"א: נזיר ממורט כש"ל לרי' בספרם חסר ובס"א אי"ל. ובחוט' שם הביא ממז' מ"ו. דכנידסא' להיפך כש"ל אי"ל ובה"ל לרי' נראה דחילוק בסוגיות חלוי ג"כ בפלוגתא דאבי ורבא. סוגי' דיומא ס"ל כאבי' דמטשה בלא חלות לאו חידו' הוא וכן מז' בלא חלות פ"כ נזיר ממורט לז"ה אי"ל העבירה חסר כיון דתכלית המז' ודא"י הוא להעביר שיער ונזיר ממורט אין פסולה נפסלת כלל מהעבירה שיער פ"כ אינו מז' וסוגי' דנזיר ס"ל כרבא פ"כ ס"ל דלכ"ה לרי' העבירה שיער דהלכה כז"ה. ובמק"א הארזתי בזה לפי' לשי"ת הרמב"ם דקי"ל כאבי' אין היום מלות ניכ' לפי' דברי הוסיק הגיל דברי עיקר תכלית המז' הוא להמשיך ברכה על ישראל כחפירש בקרא ושמו את שמי על בני' ואני אברכם והיום דאשתחיהי מקורי דברכאלין ואין כחם יפה להמשיך ברכה אין חיו' ניכ'. אך יש להוסיף דאפי' לרעת הבי' וסוגי' ס"י פ"ר דא"י לבטל כל המז' בשביל שבתל הטעם מי' לפני' נשיאת כפים בשעת ברכה כהנים י"ל דלמ"ס לא מעבד בזה"י דנמרי' סוטה דף ל"מ ילפי' ג"כ מדכתי' הוא וכינוי מקיס בני' לו מה הוא בנשיאת כפים אף בני' בני' ופ"י קדושין מ"ד. כ' דהיכא דהסברא ליש בלמוד לא ילפי' מקיסק ובאין עיקר טעם ניכ' שמקבל הנדרת בידיו וחושש להמחברכים כמ"ש אבני נז' ס"י ל"א סק"ד וא"כ בזה"י דאשתחיהי מבוני דברכאלין ואין כאן מז' רק דהפסולה לכד לא מקשינ' בני' לו שיהי' לרי' ניכ' ושוב בפ"ר י"ל דבדבריו הגיל דש"ך נעשה שליח הכהנים לכך אח' ישראל כלעביר נכון בס"ד :

ות"א אחר ליישב פתחנ' פ"ס הנמ' שירובין ס"ה. וכולי לפטור כל העולם מדין חפלה משום שכורח ולא חיי' ושכור פטור מחפלה וא"כ טעם זה חספיק גם על ניכ' דשכור יסוד' ש' לישא את כפי' וגם זה נכון מאוד ויש לבסוף לפי' מה דכיו"ס פולין לדוכן גם היום וכו' הרמ"א ס"י קב"ח משום שמהם דא' האדם שחמ' וטוב לב ולכא"ו אין מובן ח' ענין ולי' ולהגיל א"ש דעיקר שכרות הגלות הוא מחמת בלכול הדעת וכיו"ס זמן שמהם לב מסלק בלכול הדעת של הגלות פ"כ או יציר כעסו לעלות לדוכן :

מזכיר החכמה

° ועי' ישועות יעקב ס"י קב"ח דאפי' שיכור משאר משקים אסור לישא את כפיו.

(*) אין זה שולל שלא (בצ"ל).

(א) [ועוד ראה ר"י לפרש
טעמא דמ"ד מעלין כדי
שיהו עדים מלויין ליוחסין
וחזר זו משום דלא משמע
הכי בסמוך דקאמר ה"מ
בחרומה לעין מיתה. ח"י
ע"ה ג:] :

(ח) רש"י ד"ה עד עמוד
כו' כאדם שאומר. נ"ב
הוא צפ' עגלה ערופה
[סוטה] דף מה ע"ב:

6]במשנה דטהרות שם
]לתא[(גליון) ורע"ש
7]צ"ל
 כבוקא
]ולתובימ[
 (גליון) **8**]ג"י כ"י
 (גליון) **7**]תיבת "אחר"
 מיותר (רש"ש) וכן ליאת
 בתוס' שנק' וכתוס'
 (ההרא"ש) **8**]לכאן שייך
 הדיבור "או דילמא"
]צ"ל
 למד' מעל ע"א **9**]
 לקדשי
לאקניהו
 מוכבה, ורע"ו חוס' קדושין
 סט ע"כ דיה' שני
 (נמוקי הגר"י):

[illegible][illegible]

ממדי. מאי גדולה
חזקה. לאמר רבי יוסי
מאי רעותא לא היה לו
לומר אלא מנין לחזקה כו'
מדקאמר גדולה רעותא
אשמועינן דאע"ג דאיכא
גזל איסור השתא טפי

[illegible]

(א) וכ"כ הר"ג כאן בשם
הרא"ה ו"ל ע"ש ומה מיושב
קושיית חוס' ד"ה אמנה מה
שהקשו מפ' גט פשוט ודו"ק
ועי' בש"ך חו"מ סי' מ"ט
ס"ק ט"ו.

(א) ומִכֵּי הַתְּנוּסִים בְּנֵי
תִּכְהֶה בְּנֵי הַקֶּזֶז בְּנֵי
בְּרֹחַל אִשָּׁר לָקָה
מִמִּבְנוֹת בְּרֹחַל הַגִּלְעָדִי
אִשָּׁה יִקְרָא עַל שְׁמֹם:
וְאֵלֶּה בְּקֻשׁ כְּתָבָם
הַתְּנוּחָשִׁים וְלֹא מִצְאוּ
וַיִּגְדְּלוּ מִן הַכְּהֵנָה:
וַיֵּאבֹק מִתְּשֻׁרָתָא לֹתָם
אִשָּׁר לֹא יֵאכְלוּ מִקֶּדֶשׁ
הַקִּשְׁשִׁים עַד עַמֵּד כֶּהֱן
לְאִוִּים וְלַחֲמִים:
[עֹרֵא ב' ס' - כ]]

לֹא שָׁנָא תִּיבְעִי לַמּוֹד אִין מַעְלִין הִנֵּי מִלִּי
תְּרוּמָה דְּמִיתָא כְּלָא בְּצַנְעָא אַבְל נְשִׂאוֹת
כְּפִים דְּבִפְרֻדְסִיָּא אִי לֹאוּ כְּהֵן הוּא כּוּלִי הָאִי
לֹא מַחְצִיף אִינְשׁ נַפְשִׂיהּ אוּ דְלִמָּא לֹא שָׁנָא
רַב חֲסֵדָא וּרְבִי אַבִּינָא חָד אֲמַר מַעְלִין וְחָד אֲמַר
יֵאֵין מַעְלִין א"ל רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק לְרַבָּא
מַהוּ לְהַעֲלוֹת מְנִשְׂאוֹת כְּפִים לְיוֹחָסִין א"ל
פְּלוּגְתָּא דְּרַב חֲסֵדָא וּרְבִי אַבִּינָא הִלְכְּתָא
מֵאִי א"ל אֲנָא מִתְּנִיתָא יִדְעָנָא דִּתְנִיָּא ר' יוֹסִי
אוֹמַר ^א גְּדוּלָּה חֻזְקָה שְׁנָאמֹר ^ב וּמִכְנֵי הַכְּהֻנִּים
בְּנֵי חֲבִיהּ בְּנֵי הַקּוֹץ בְּנֵי בְּרִזְיָלִי אֲשֶׁר לִקַּח
מִכְנוֹת בְּרִזְיָלִי הַגִּלְעָדִי אִשָּׁה וִיקָרָא עַל שְׁמֹם
אַלֶּה בִקְשׁוּ כְּתָבָם הַמְּתִיחִשִׁים וְלֹא נִמְצְאוּ
וַיִּגְּאֻלוּ מִן הַכְּהוּנָה וַיֹּאמֶר הַתְּרַשְׁתָּא לְהֵם
אֲשֶׁר לֹא יֵאָכְלוּ מִקְדָּשׁ הַקְּדִשִׁים עַד עֲמוּד
כְּהֵן לְאוֹרִים וְתוֹמִים ^ג אֲמַר לְהֵם הִרִי אַתֶּם
בְּחֻזְקְתֶּם בְּמָה הֵייתֶם אוֹכְלִים בְּגוּלָה
בְּקִדְשֵׁי הַגְּבוּל אֵף כֹּאן בְּקִדְשֵׁי הַגְּבוּל
וְאִי סִלְקָא דַּעֲתָךְ מַעְלִין מְנִשְׂאוֹת כְּפִים
לְיוֹחָסִין הִנֵּי כִּיּוֹן דְּפִרְסִי יִדְיֵיהּ אֲתִי
לְאַסְקִינְהוּ שְׁאֵנִי הֵכָא דְרִיעַ חֻזְקִיּהּ דָּאִי
לֹא תִימָא הֵכָּי לְמָאן דְּאֲמַר מַעְלִין מִתְּרוּמָה
לְיוֹחָסִין כִּיּוֹן דְּאֲכַלִּי בְּתְרוּמָה אֲתִי
לְאַסְקִינְהוּ אֵלֹא לֹאוּ מִשּׁוּם דְרִיעַ חֻזְקִיּהּ
וְאֵלֹא

כגון הפסג וייתכן דברים הכשרים בזה¹ דלא היו מניחין לעשות אותם אלא למוחסין מן המשיאין לכהונה אבל מיני דכהונה כגון מרומה ונשיאות כפים וס"ח לא אינטריך למתני: **ש"א**² הבא דריע חזקיהו: פי' בקונטרס שהכל רואים שאר כהמים אוכלין שאר קדשי מוצה ואלו אין אוכלין וק"ק דמ"מ תיקשי למ"ד מעלין אמאי לא אסקינהו³ לקדשי מוצה וליוחסין ונראה לר"ח דריע חזקיהו היינו שהיו מוחסים אותם אחר בני ברזלי שהיה ישראל ועוד שלא מצאו כחםם והיבא דאיתרע חזקה אין מעלין לכ"ע אבל קשה דפריך מעיקרא אחי לאסקינהו הוה ליה למיפוך אמאי נגאלו כלל מן הכהונה ויש לומר דשפיר הוה ידע דריע חזקיהו ומשום הכי לא אסקינהו אלא דהוה ס"ד דאע"ג דריע חזקיהו איבא למיחש דלמא אחי לאסקינהו לבסוף שלא ידעו שלא מצאו כחםם: ואלא

מעיקרא סמכינן עלה. בתרומה דרבנן. תרומת
ותירוש ויזהר לא אכול. וכל זר לא יאכל ק

א מגילה כג ב סוטה
לח

שערי תשובה

[3] **איסור.** עבה"ט. ועיין בספר הפלאה בכחובות שם שכתב בשם ספר חרדים שיש מצות עשה על הישראל שיתברך, וכיון שהוא זר ועלה לדוכן אינו מתברך. כדאמר לקמן עם שאחורי הכהנים. ועיין מ"ש ע"י בשו"ת בית אפרים חלק א"ה ובהלק אה"ע ועיין בשו"ת נ"ב ח"א סימן וא"ו בפירושו דברי המג"א:

(ב) מעשרה. איתא בירושלמי פרק הקורא את המגילה עומד: אין נושאין את כפיהם פחות מיו"ד; התחילו ביו"ד ויצאו להם מקצתם, גומרים ע"כ. ותמיהני למה השמיטו הפוסקים דין זה, שכנה"ג. כל שיש בבהכ"נ עשרה שאין מתפללין בחזרה, אלא הצבור והש"ץ יחד בקול רם, והכהנים השלימו תפלתם קודם שיגיע הצבור לרצה, יכולים לעלות ל הוא, ולרווחא דמילתא יקרא אחר שגמר תפלתו קודם רצה, שכנה"ג. עוד לא בעינן שיהיה שם ס"ת, אלא בכ"מ שמתפללין עשרה יש ג"כ ושהכי כפיר, רמ"א בא"ע סי' ג ס"ע ועיין מה שכתבתי שם: (ג) איסור. עמ"א ויז, גינת-ורדים חא"ח כלל א סי' יג ויד, ובתשובת זרע-אברהם חא"ח

משנה ברורה

* אין נשיאת-כפים וכו'. הטעם, משום שהוא דבר שבקדושה. והנה"ק כתב דלא מקרי דבר שבקדושה כי אם קדיש וקדושה וברכו, ומה דצריך עשרה בנשיאת-כפים הוא משום דילפינן גזירה-שה, דכתיב "כה תברכו את בני ישראל" ולהלן כתיב "ונקדשתי בתוך בני ישראל"; ואפילו לדידיה, רק אסמכתא הוי ומדרבנן; פרי-מגדים, ועיין בחי-אדם בריש כלל לב; * בפחות מעשרה. היינו אפילו אם בעת שהתחיל הש"ץ לחזור התפלה היו עשרה בבית-הכנסת ואחר-כך יצאו, דקיימא לן לעיל בסימן נה סעיף ב דגומרין כל התפלה, אפילו הכי אסור לישא כפים, שהוא ענין בפני עצמו, אלא שקבעוהו חכמים בתפלה. ואם התחילו הנשיאת-כפים בעשרה ויצאו מקצתן, גומרין; ר"ן במגילה, והובא בסימן נה בבית-יוסף, וכן כתב בשו"ר נוסחא הגדולה, הובא בבאר היטב. וכתב עוד בשמו: כל שיש וכו' הצבור והש"ץ יחד בקול רם וכו', ביאורו הוא על-פי מה שכתבנו לעיל בסימן קכד, בביאור הלכה דיבור המתחיל בלחש, בשם הפרי-מגדים, עיין שם, ולכן לא העתקתי במשנה ברורה, דלפי מנהגנו לא שייך האי דינא: * ואין לזר וכו'. עיין בפרי-מגדים שהסכים לפני חדש, דחלל שעולה לדוכן עובר בעשה כמו זר, ואפילו אם עלה ירד. ומי שהוא טומטום או אנדרוניגוס לא יעלה לדוכן, ונראה לי דינא מבית-הכנסת קודם "רצה". * **זר עובר בעשה.** עיין במשנה ברורה שכתבנו: ונראה לי דכל זה דוקא למאי דקיימא לן דמצוות צריכות כוונה וכו'. ולכאורה לפי זה יש לחמוה על מנהג העולם שנוהגין לברך אחד לחבירו, בין שהוא כהן או זר, בעת שמלוה אותו בלשון "יברכך" וגו', ואף דברכה כזו הוא שלא בשעת התפלה, וידוע הוא מה שאתא בירושלמי פרק ד דתענית: לא מצינו נשיאת-כפים בלא תפלה, הלא זהו בוודאי רק תקנתא דרבנן דקבעוהו בתפלה, ומדאורייתא אינו חלוי כזה כלל; תדע, דהלא תפלה גופא לרוב הפוסקים הוא דרבנן; ואם-כן כיון דמדאורייתא יוצא בברכה בעלמא כשמברך אותם אפילו שלא בשעת תפלה, ועל זה אמרה התורה "אתם ולא זרים", האין מותר לזר לברך אחד לחבירו בלשון זה, ואם-כן יש ראיה ממנהג העולם להא דקיימא לן מצוות צריכות כוונה? ואולי יש לומר דטעם המנהג, משום דסבירא להו כהב"ח דדוקא בפריסת ידיים וכובר הזר בעשה. אי נמי, דכיון דתקנו רבנן שלא לישא כפים בלא

א (א) אין וכו'. ודינו בכל דבר כמו שמבואר לעיל בסיומן
נה לענין קדיש. ועיין שם במשנה ברורה סעיף-קטן לג
מה שכתבנו בשם הפרי-מגדים דמסתפק לענין ישן אם
מצטרף. יש אומרים דאין נשיאת-כפים אלא במקום שיש ספר-
תורה, (ה) אבל רוב אחרונים וכמעט כולם חולקים על זה. יש
אומרים, דמי שבא ואמר כהן אני, נאמן לישא כפיו, וכן
המנהג [רמ"א בא"ע סימן ג ס"א בהג"ה]: (ב) מהמנין. לפי
שהכהנים גם-כן בכלל ברכה, מדכתיב "ואני אברכם", כלומר
לכהנים; ואפילו אם רובם כהנים, גם-כן שפיר דמי, כיון דיש
על-כל-פנים ישראל אחד שיענה אמן אחר הברכת-כהנים.
ובית-הכנסת שכולה כהנים, עיין לקמן בסעיף כה: (ג) ואין
לזר. דכתיב "כה תברכו" וגו', אתם ולא זרים, ולאו הבא
מכלל עשה — עשה. ועיין בב"ח שכתב דדוקא עם נשיאת-
כפים, ואפילו אם לא כירך מתחלה "אשר קדשנו בקדושתו
[של אהרן] וציונו" וכו', אבל אם יברך ברכת-כהנים בלא
נשיאת-כפים אינו עובר בעשה; ומפרי-מגדים משמע דאיסור
יש בכל גווני. כתב בספר מגן-גבורים, דהא דאמרה תורה
"אתם ולא זרים" אינו רק במתכוין לכוונת המצוה, אבל אי לא
מכוין כלל לכוונת המצוה, רק שלא לעבור על דברי חביריו
שחשבו שהוא כהן ואמרו לו עלה לדוכן, פשיטא דאין כאן
איסור עשה כלל, עיין שם. ונראה לי, דכל זה דוקא למאי
דקיימא לן לעיל בסימן ס סעיף ד דמצוות צריכות כוונה, דאי
לאו הכי אינו מותר רק דוקא אם מכוין בפירוש שלא לשם
מצוה, או שאינו מכוין כלל לברכה. ועיין בביאור הלכה:
(ד) אפילו וכו'. רוצה לומר, (נ) אפילו אם נימא דעשה אינו
עובר הזר כשמברך עם כהנים, דהמיעוט "אתם ולא זרים"
הוא רק כשמברך לבדו, אפילו הכי על-כל-פנים אסור משום
הברכה שמברך בתחלה "אשר קדשנו" וכו' דהוי לבטלה, דרק
לכהנים צותה התורה לברך את ישראל: (ה) בזר העולה. אם
לא משום ברכה לבטלה, שלכהנים צותה התורה לברך את
ישראל: (ו) ואפשר דעם וכו'. רוצה לומר, בזה

שער הציון

(א) עולת-תמיד ואליה זוטא ופרי חרש ומגן-גבורים: (ב) כן איתא בדרכי-משה וכן משמע בביאור הגר"א שמפרש להרמ"א כדברינו:

אחת הרי ג'זה (ח) כעובר בשלש עשה, *אם היה בבית-הכנסת (ט) כשקורא (ג) 'כהנים' (י) *א"א
אם אמרו לו לעלות או ליטול ידיו: ג'אם עלה פעם אחת ביום זה, (יא) שוב אינו עובר אפילו

ג'רמב"ם סוף הלכות
תפלה
ד'מרדכי
ה'הגהות מיימתי פורק די
מהלכות תפלה

באר היטב

לעלות, אבל אם לא עקר רגליו אינו רשאי לעלות כמ"ש ס"ח, מ"א וכ"כ

משנה ברורה

מדאורייתא לכמה פוסקים ויש מהן שהן לכולי עלמא מדרבנן. ועיין לקמיה בסעיף-קטן יב: (ח) כעובר בשלש. והוא "כה תברכו", "אמור להם", "ושמו את שמי" וגו'. ומכל מקום עיקר עשה אינו אלא אחת והוא "כה תברכו", שנאמרה בלשון ציווי לברכה. כתבו הפוסקים, דנשיאת-כפים אין דוחה לאיסור טומאה, והטעם, כי יש בה עשה ולא-תעשה נ"לנפש לא יטמא, "קדושים יהיו", ולכן (ג) אפילו מת פתאום אחר שכבר אמר השליח-צבור "כהנים", דחל עליהם המצות-עשה דנשיאת-כפים, אפילו הכי צריכין לצאת תיכף החוצה. ואם הכהן אינו יודע מזה, צריך להגיד לו. (ד) מיהו, אם הטומאה בבית הסמוך לבית-הכנסת, (ה) ואפשר לסתום הפתחים והחלונות של בית-הכנסת או של בית שהמת שם, אפילו נודע לו (ו) אין צריך לצאת עד שיגמור הנשיאת-כפים, דנשיאת-כפים דבר-תורה וטומאה כזו אינה אלא מדרבנן. אמנם אם נודע לכהן קודם שנטל ידיו לעלות לדוכן, (ז) טוב יותר שיצא תיכף החוצה: (ט) כשקורא 'כהנים'. דבלאו הכי אינו (עולה) [עובר], דבתיב "אמור להם", ומתרגמינן: כד יימרון להון, והוא קריאת "כהנים" שאנו אומרים. ועיין לקמיה בסעיף-קטן י. וכתב המגן-אברהם: ודוקא שעקר רגליו בעבודה, אבל אם לא עקר רגליו אינו רשאי לעלות, וכדלקמן בסעיף ח, ואף דהחזן קרא "כהנים" או שאמר לו בפירוש לעלות, אינו עובר בעשה. והאליה רבה הביא בשם תשובת מהר"ם מינץ שמשתפק בזה, דאולי באופן זה מחוייב לעלות, על-כן יש לזהר שלא להיות אז בבית-הכנסת כדי שלא יבוא לזה, ובלאו הכי יש לעשות כן משום שלא יאמרו עליו שהוא פגום, דמי ידע שלא עקר רגליו קצת בעבודה: (י) או אם אמרו לו. זה קאי גם-כן בשהיה בבית-הכנסת ולא כשאמרו לו בחוץ. רק דבא המחבר להורות לנו דאין נפקא-מינה כדין בין תיבת "כהנים" שקורא החזן בכלל לכל הכהנים, או שאמרו לו בפרט לעלות, או כמה שאמר לו השופך מים ליטול ידיו, דהוא מרמז גם-כן על ברכת-כהנים, כולם בכלל "אמור להם" הוא ועובר בעשה אם אינו עולה, וכל זה מייירי גם-כן לפי דעת המגן-אברהם הנ"ל שעקר רגליו בעבודה. ועיין עוד בביאור הלכה שביררנו שם עוד, דדברי המחבר כולל גם-כן דאם שאמרו לו בבית-הכנסת קודם שגמר ברכת "רצה", דהיה אז ביכלתו לעקור רגליו ולא רצה, דעובר בעשה לכולי עלמא, ועיין שם עוד כמה שכתבנו: ג' (יא) שוב אינו עובר. היינו אי אתרמי ליה צבורא אחרינא, והטעם, כיון שכבר קיים מצוה זו ביום זה לא חייבתו התורה יותר. ומכל מקום אם עלה פעם שנית (ט) צריך לברך מתחלה הברכה "אשר קדשנו בקדושתו [של אהרן] וציונו", דעל-כל-פנים

ע"ש: (ג) כהנים. ודוקא שעקר רגליו בעבודה או שא"ל קודם רצה

ביאור הלכה

תפלה, שוב מי שאומר פוסקים אלו של ברכת-כהנים בלא תפלה, בין כהן בין ישראל, הוי כמכוין בפירוש שלא לקיים בזה המצוה דברכת כהנים, ולכן שרי: * אם היה בבית-הכנסת. לאפוקי אם היה אז חוץ לבית-הכנסת, כתב הר"ן דאינו עובר אפילו אם קראו לו לעלות: * או לא אמרו לו לעלות. הנה אם אמרו לו לעלות בעת ברכת "רצה" ולא רצה לעקור רגליו כלל, והיה בבית-הכנסת עד שהתחילו הכהנים לישא כפיהם ממש ולא עלה עמהם, ברור דעובר בזה בעשה, אף דהיה מוכרח מצד הר"ן שלא לעלות על-ידי שלא עקר רגליו. וראיה מהג"ה דסעיף כ דאם אמרו לו לשי"ן לעלות קודם "רצה", דעובר בעשה אם אינו עולה, אף שלא עקר רגליו עדיין כלל ואפילו אם לא קראו שוב עדיין "כהנים", וכן מוכח בהדיא בר"ן [ולדעתי זהו מה שכתב המגן-אברהם בסעיף-קטן ב "או שאמרו לו קודם 'רצה' לעלות", שהוא מבאר בזה מה שכתב השולחן-ערוך "או אם אמרו לו לעלות", שהיה קשה לו: פשיטא, ולזה באר דקא משמע לן דאפילו אם אמרו לו קודם "רצה" ולאחר-כן לא אמרו לו כלל, גם-כן מהני לזה. ואפשר שזה כוונתו כמה שסיים: וכן מוכח בר"ן, דמהר"ן מוכח בהדיא דבר זה דבאופן זה עובר בעשה, ולאפוקי אם אמרו לו אחר "רצה" וב"רצה" לא עקר רגליו, סבירא ליה להמגן-אברהם דאינו עובר בעשה, ואילו לטעמיה בסעיף-קטן ל, עיין שם. ואין צריך תו כמה שדחקתי עצמי במשנה ברורה דיבור המתחיל "או" לבאר דברי השולחן-ערוך דמייירי בחדא גווי, דאי הכי סבירא ליה להמגן-אברהם דאין רבנות בזה. אך מסתפקנא אם אמרו לעלות קודם שגמר ברכת "רצה" ולא רצה, ואחר כך קודם שהתחילו לקרוא "כהנים" ממש יצא לחוץ ולא היה בבית הכנסת בעת נשיאת-כפים, אם עובר או לא: מי נימא כיון דכבר קראו אותו בעת עבודה, דהוא התחלת חיובו לנשיאת-כפים, דהיינו שצריך אז מדינא לעקור רגליו לעלות לדוכן, ולא רצה, ממילא עקר העשה בזה גופא, דהא קיימא לן דשוב אינו רשאי לעלות, וקרא ד"אמור להם" כבר נתקיים דעת כבר קראו אותו לעלות, ואם-כן מה הועיל כמה שיצא לחוץ בשעת נשיאת-כפים גופא, או דלמא כיון דזה גופא דשוב אינו רשאי לעלות משמע דהוא אסמכתא בעלמא אקרא, ומדאורייתא היה אחר-כן גם-כן רשאי לעלות לדוכן, אפשר דזמן חיובא הוא העיקר בשעה שהגיע לעצם נשיאת-כפים, וכיון שהתחכם ויצא לחוץ מתחלה, אף שקראו אותו בעת ברכת "רצה", מקרי יציאתו זה מקמי דלימטי זמן חיובא, ואינו עובר רק משום "יראת מאלהיך" דאינא בקידושין [דף ל"ג]. ויותר מסתברא לומר דזמן חיובא מקרי מעת ששאר הכהנים מכינים עצמם לנשיאת-כפים דהוא מעת התחלת עבודה, ועל-כן כיון שכבר קראו אותו והוא הפך פניו ויצא לחוץ, עקר בזה העשה. ואין להביא ראיה להיפך ממה שכתב השולחן-ערוך בסעיף ד צריכין לשהות לחוץ רק בשעה שקורין כהנים, ומשמע דבתחלה גם-כן מותרין להיות בבית-הכנסת, ורק המרדכי מחמיר בזה, וכמו שכתב המגן-אברהם בסעיף-קטן ד, דזה אינו, דשם איירי שלא אמרו לו לעלות; תדע, דהא אליה רבה כתב שם באמת דצריך להחמיר מהאי טעמא לצאת קודם "רצה" פן יאמר לו אחד ליטול ידיו, וצריך עיין. ודע עוד דמה שכתבתי במשנה ברורה: כשאמר לו השופך מים ליטול ידיו, גם זה הוא בכלל "אמור להם", הוא מהמרדכי, ובסידור יעב"ץ מפקפק בזה קצת. עיין שם, ובמאירי מגילה ראיתי שכתב ודוקא כשצבור מצוין אותו בכך או ששי"ן קוראם לכך, ששי"ן לענין זה כצבור

שער הציון

(ג) פרי-מגדים: (ד) פרי-מגדים: (ה) חיי-אדם בסימן כט: (ו) פרי-מגדים. ומה דמספקא ליה לפתחי-תשובה ביוהר-דעה בסימן שעב סעיף-קטן א פשיטא ליה להפרי-מגדים, ולפלא שלא הביאו: (ז) עיין שם בפתחי-תשובה מה שכתב בשם חוות-יאיר, ומשום הכי לא כתבתי רק "וטוב": (ח) תשובת מהר"ם מינץ ומגן-אברהם ואליה רבה ופרי-מגדים, דלא כלבוש שמשתפק בזה:

הנדודים וטלטולים במשך הגלות הארוך, ויחס הכהונה בכהנים אצלנו היא רק מספק, ולכן קשה לומר בנוסח הברכה בלשון ודאי אשר קדשנו במצותיו, ולכן מקדימים אשר קדשנו בקדושתו של אהרן והוא הי, כידוע, טוב עין ורודף שלום (ע' רש"י פ' חקת, כ' כ"ט) והנחיל קדושתו גם לספקי כהנים.

כה תברכו (ו' כ"ג)

בתלמוד מס' סוטה (ל"ט א'), כה תברכו — בנשיאות כפים, ובכתובות (כ"ה ב') כה תברכו — אתם ולא זרים. ושמעתי מאיש אמונים בוילנא, ששמע מאביו זקנו, מחותני, הגאון רבי יחזקאל לנדא ראב"ד בוילנא (ונפטר בשנת תרל"א בן תשעים ואחת שנה), כי ביום חופתו (של הגאון הזה) בירך אותו הגר"א מוילנא, והניח ידו אחת על ראשו בשעת הברכה. ויען כי ידוע הי, שכל מעשיו ועניניו עשה (הגר"א) על יסודי הדין, שאלוהו מקורביו על מעשיו אלה, שהניח רק ידו האחת על ראש המתברך, והשיב „לא מצינו ברכה בשתי ידיים אלא לכהנים במקדש".

אורח 01/07/2018

ונראה לי בכונתו, דבאופן כזה, בהנחת שתי ידיים, הוי זה ככלל אתם ולא זרים, ועוברים בלא תעשה הבאה מכלל עשה. וכמדומה לי, שהרבה חכמים וצדיקים אין נוהרים בזה, ובברכותיהם מניחים שתי ידיהם על ראש המתברך, ולכן באתי לספר זה למען דעת, ואעפ"י שזכרתי מזה בתר"ת.

כה תברכו את בני ישראל (ו' כ"ג)

בתלמוד ברכות (נ"ה ב'), הרואה חלום ואינו יודע מה הוא (כלומר, אינו יודע פתרונו ואל מה הוא רומז) ילך קמי כהני בעידנא דפרסי ידיהו (בעת שעולין לדוכן) ולימא הכי, רבש"ע, אני שלך... חלום חלמתי ואיני יודע מה הוא... וכל הנוסח הקבוע בתפלה זו. והנה דבר זה יכון רק להימים הקדמונים שהיו הכהנים עולין לדוכן בכל יום, ולכן מי שחלם לו בלילה שלפניו ורצה להתפלל על זה, הלך בשעת הדוכן להתפלל, ומי שלא חלם לו, — לא הלך, וכך מורה פשטות לשון הגמרא שהבאנו.

אבל אצלנו בזמננו שעולים לדוכן רק במועדים, ובין מועד למועד עובר זמן רב, ולכן לא רק מי שחלם לו בליל יום הדוכן עולה לעמוד לפני הכהנים בדוכנם, כי אם כל העם, ומתפללים על החלומות שחלמו בכל משך הזמן מרגל העבר, אעפ"י שאין זוכרים עוד מה שחלם להם.

תורה תמימה

כה תברכו. זר הנושא את כפיו עובר בעשה, דכתיב כה תברכו, אתם ולא זרים, ולא הבא מכלל עשה - עשהקלא) [כתובות כ"ד ב' ברש"י].

סג ביאור סג

לברך איש את רעהו, ואפילו זרים, ורק בזה מצויינת ברכת כהנים שהיא בנשיאת כפים, כפי שיבא בדרשה בסמוך.

ויש להעיר על מה סמכו העולם לברך איש את אחיו בנשיאות כפים על ראש המתברך, כמו שנוהגין בברכות חתנים וכדומה, אחרי כי כמבואר הוי סדר ברכה זו מיוחדת רק לכהנים, ולזרים יש בזה איסור עשה, ודוחק לומר כי לכהנים מסורה רק בנוסח הברכה שמבואר בפרשה יברכך וגו', יען כי כפי שמתבאר מסוגיא דמנחות י"ח א' הוי ענין נשיאות כפים עבודה כשאר עבודות שבמקדש.

ואני שמעתי מאיש אמונים שהגר"א מוילנא ברך את הג"מ רי"ח לנדא מו"ץ דוילנא בשעת חופתו והניח ידו אחת על ראש הגר"ח בשעת הברכה, ושאלוהו על ככה, והשיב, כי לא מצינו ברכה בשתי ידיים רק לכהנים במקדש, וזולת זה לא ראיתי ולא שמעתי מי שיעיר בזה, והיא הערה נפלאה, ודוחק לומר דכל עיקר מצות נשיאות כפים היא רק בצבור בעשרה משום דבר שבקדושה, דזה הוי רק אסמכתא, כמש"כ הר"ן פ"ג דמגילה.

וגם נ"ל דאפילו לכהן לא הורשה לברך ברכה פרטית בנש"כ שלא בזמן ומקום הנקבע לזה. וראיה נ"ל ממ"ש במגילה כ"ז ב' שאלו לר"א בן שמוע כמה הארכת ימים א"ל מעולם לא נשאתי כפי בלא ברכה, ואם כפשוטו קשה מאי רבותיה, אלא הכונה שלא נשא כפיו לברכה בעלמא שלא בשעת מצוה וחייב ברכה, ודו"ק.

והנה בשבת קי"ח ב', א"ר יוסי, מעולם לא עברתי על דברי חבירי, יודע אני בעצמי שאני כהן, ואם אומרים לי חבירי עלה לדוכן אני עולה, וכתבו התוס' וז"ל, לא ידע ר"י מה איסור יש בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה, דלכהנים אמרה תורה לברך את ישראל, עכ"ל. ועל הדברים המעטים האלה רעשה הספרות בכמה מחבורי ראשונים ואחרונים ליישב דבריהם מדרשה שלפנינו, דנשיאות כפים בזר הוי איסור עשה, וגם דברי ר' יוסי בעצמו תמוה מאד, כי איך לא חשש הוא לאיסור נשיאות כפים בזר, ובכל הדברים הנאמרים בזה לא מצאתי קורת רוח.

ולא אמנע מלהעיר דבר חדש ונפלא מה שמצאתי בהקדמת ס' רבינו ירוחם שהביא מאמר זה דר' יוסי ובמקום שכתוב לפנינו יודע אני בעצמי שאני כהן כתוב שם יודע אני בעצמי שאני כדאי, ולפי"ז יהיה הכונה אם יאמרו לי חבירי עלה לדוכן. לא לדוכן

עליו בעת הברכה ממילא מותר בחרצן שאינו מטריד דעתו כשכרות. ואפשר גם כונת הגמרא מה משרת מותר ^{אוצר החכמה} בחרצן וכו' היא כמש"כ, ר"ל דכל עבודות שבמקדש מותרות בחרצן מפני שאינו מטריד הדעת ממילא גם ברכת כהנים כן, ודו"ק.

ומפרש עוד בגמרא בסוגיא כאן אי מה כהן משרת בעל מום לא, אף כהן מברך בע"מ לא, ומשני הא אתקש לנוזיר, וכמו שנוזיר אף אם הוא בעל מום מקבל עליו נזירות כך כהן אף אם הוא בע"מ מברך, ומכוין לסמיכת הפרשיות שלפנינו כמבואר למה נסמכה פרשת כהן מברך לפרשת נזיר וכו'. וכתבו התוס' מכאן נראה דבע"מ מברך ברכת כהנים וכו', וכ"כ במנחות ק"ט א', ועיין בדבריהם בסוטה ל"ט א'.

ואני תמה מאוד כמו על הגמרא כן על התוס' שחקרו בכלל הענין אם כהן בע"מ נושא את כפיו, והא מפורש איתא בספרי ס"פ שופטים (כ"א ה') ונגשו הכהנים בני לוי לשרתו ולברך בשם ה' דריש שם בספרי אין לי אלא תמימים, בעלי מומים מניין ת"ל בני לוי, כי במ בחר ה' אלהיך לשרתו ולברך בשם ה' מגיד שברכת כהנים כשרה בבעל מומים, ועי"ש לפנינו בבאור דרשה זו, והרי מבואר מפורש דרשה גמורה שכהן בע"מ נושא את כפיו, ול"ל כל החקירות והסברות בזה.

ויותר מזה קשה לי, דבמגילה כ"ד ב' מבואר במשנה וגמרא דכהן בע"מ לא ישא את כפיו מפני שהעם מסתכלין בו, ויש שכתבו הטעם ע"פ האגדה דהמסתכל בכהנים בשעה שעולין לדוכן עיניו כהות, ויש שכתבו בשם הירושלמי דע"י ההסתכלות מסיחין דעתם, ולא ידעתי בכלל מנין לנו לחדש גזירות בדבר שמפורש היתרו בתורה.

ומה שמבואר בגמרא שאם היה כהן דש בעירו, כלומר שכולם מכירים אותו עולה לדוכן, מפני שהצבור לא יסתכלו בו, ובא"ח סי' קכ"ח ס"ל בארו בזה פרטי דינים, תמיהני שלא העירו דהעיקר צ"ל אם המום הוא דש וניכר להצבור, אבל אם המום חדש ונולד זה לא כביר הלא בודאי יסתכלו בו גם אם הכהן עצמו דש וניכר להצבור, וזה סברא קרובה ומתקבלת, ועם זה דין מחודש, וצריך תלמוד. קלא) ענין זר הנושא את כפיו הוא כשעולה לדוכן לברך את ישראל בברכת כהנים, ונראה דלכן נקרא ע"פ רוב ענין ברכת כהנים בשם נשיאות כפים להבדיל מסתם ברכות בכלל אשר בודאי א"א להגביל רק לכהנים. יעז כי הלא לכל איש מותר

דקי"ל דצריך לכתוב שמו ושם אביו דחיישין לתרי יצחק. אלא אדרבא לרבנא נקט מדחזינן שלא הזכירו שם אביו ש"מ שסמכו על זה הסימן שהוא מוחזק בכהן ואפ"ה מיבעיא ליה אי נימא דמחמת חזקה כתבו כן או לעדות גמור נתכוונו. ודוק:

אך נלענ"ד דס"ל להתוספות דודאי אין סברא לומר דהבעי"ה היא אם מהני לכתוב לענין ממון לסימן שהוא כהן ע"פ חזקה או בעינן עדות גמור לענין ממון כמו ליוחסין ואין סומכין על חזק' גרוע דלא מהני ליוחסין. דא"כ הו"ל למיבעי לענין כתיב' השטר אהא דאי' במתני' דבב"ב שם יכתבו כהן אי בעינן עדות גמור. אלא ע"כ דלאו לענין ממון מיבעי. וגם אין לומר דהבעי"ה היא דאע"ג דלענין ממון מהני חזקה גרוע לסימן אפ"ה שמא אין העדים חותמים עד שיודע להם שהוא כהן שיעלוהו ליוחסין כמ"ש הש"ך שם וז"ל דמאן לימא לן שהעדים מעידים שחזקתו הוא כדין לענין שיעלוהו ליוחסין ע"פ זה עכ"ל דס"ל להתוספות דאין סברא כלל שיכוונו העדות בשעת הלואה להעיד שהוא כהן ליוחסין. ותו דאפילו אם כווננו יש לומר דאינו מועיל דהוי ליה מפי כתבם דלא תקנו עדות בכתב אלא בשטרות לענין ממון כמ"ש התוספות לעיל דף כ' ע"ב. והא דקאמר לקמן מקרא דבקשו כתבם המתייחסים יש לומר דהיינו כתב בלשון ב"ד דמועיל כמ"ש לעיל דף כ"א. ותו יש לדקדק דלמה נקט הבעיא בשם הלוי ולא נקט בשם המלוה דמסתמא השטר ביד המלוה ומזה משמע להו להתוספות דודאי חזקה גרוע דלא מהני לענין יוחסין לא מהני גם לענין ממון דאפוקי ממון חמירא רק דהבעי"ה היא אם העדים אסקו אדעתיה לחוש משום איזה ריעותא לענין ממון אפילו בלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון או לא ולהכי לא מיבעיא ליה בשם המלוה דליכא חשש לענין ממון דהם מוציאין שט"ח על אחרים. ומה שכתבנו לעיל דמשמע כדברי הש"ך מדנקט אני פלוני כהן ולא נקט שם אביו אני פלוני בן פלוני כהן. יש לומר דאפילו בכתוב שם אביו מ"מ צ"ל שכתוב בו כהן אצל שמו אני פלוני כהן דאם כתוב אחר שם אביו יש לומר דכהן קאי על שם אביו כמ"ש בח"מ סימן מ"ט לענין כתיבה נר"ו או שלי"ט. ואכתי' י"ל שמא אמו הית' חללי' ואפשר דמיירי באמ' שכתו' שם אביו ג"כ אח"כ אלא שלא האריך. ודוק: **רש"י** ד"ה דאיסור עשה כה תברכו וכו'. והתוספות פרק כל כתיבי דף קי"ח כתבו לא ידע ר"י מה איסור יש בו בזר העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה. וכבר תמיהו בזה המפרשים מסוגיא דידן והרמ"א בא"ח ברסי' קכ"ח כתב דס"ל דהכא איירי בלא כהנים ובשבת מיירי עם כהנים אחרים ולכך לא ידע ר"י מה איסור יש. וקשה דמנ"ל לחלק. ותו הקשה הט"ז דבאמת איך קאמר ר' יוסי דהיה עולה הא כיון שיודע דאינו כהן הא קי"ל דאין כח ביד חכמים לעקור' בקום ועשה ולמה ישמע להם לעבור בעשה.

דמשמע דבזה תקנתא להוציא שט"ח עליהן ואיך יוכל להוציא מהכהן הא יכול הכהן לומר שחבירו הוא הלוי והחזיק עצמו בכהן להערים והיינו דכתבו דמה מועיל רצה לומר דאין תקנה בזה שיכתבו כהן. מיהו קשה דעל זה אינם מתרצים דהיכא דהוחזקו וכולי דהא העדים אינם צריכין לחקור אם יש עוד יוסף בן שמעון בעיר כדקי"ל באה"ע סי' י"ז סעיף י"ח דאף בחוששים לתרי יצחק מ"מ שמו ושם אביו לא חיישין ואפילו להפוסקים שם דס"ל דחיישין גם לשמו ושם אביו. מ"מ במתני' דקתני ואם היו משולשין יכתבו כהן ובמשולשין ודאי אין צריכין העדים לחוש שמא יש אחר משולש כזה בעיר א"כ אכתי' מה מועיל שיכתבו כהן הא לא יוכל לגבות ממנו שיאמר שלא ידעו שיש עוד יוסף בן שמעון. ודוחק לומר דס"ל להתו' דבאמת לא קאי על מוציא שט"ח עליהם אלא על מוציאין זה על זה. דהשתא ידעו בודאי דאיכא יוסף בן שמעון וא"כ שפיר מועיל התקנה שיכתבו כהן דאין יכול חבירו לומר שהחזיק עצמו בכהן דכיון שחבירו באמת כהן לא כתבו אלא כשידעו שהוא בודאי כן א"נ דיוכל להיות דהתקנה נמי אפילו להוציא שטר חוב עליהן והיינו דבאמת כשכותבין כהן אין כותבין משולשין ולהפוסקים דלא חיישין לשמו ושם אביו אין כותבין אלא שמו לבד וכהן. דבכה"ג בודאי צריכין העדים לחוש שמא יש עוד א' בעיר ששמו כן וצריכין לידע בודאי שהוא כהן שלא יערים על אחר. והא דמיבעיא הכא בכתב בשטר אני פלוני כהן דמשמע דאינו כתב בשטר רק שמו לבד ובה צריכין לחוש שמא יש עוד אחר ששמו כן מ"מ שפיר מיבעיא ליה דשמא ידעו בבירור שלא יש בעיר זו אדם ששמו כן. א"נ ס"ל להתוספות דנהי דאין חוששין לשמו ושם אביו מ"מ היכי דבעי למכתב מלתא יתירתא שהוא כהן צריכין העדים לחוש שמא הערמה הוא וחיישין ליוסף בן שמעון אחר וצריכין לידע שהוא כהן או שידעו בבירור שאין יוסף בן שמעון אחר בעיר זו. אבל מה שכתבו והתם בודאי מעלין משטרות ליוחסין קשה דאם חבירו ג"כ כהן א"כ באמת שמא שטר של חבירו הוא וע"כ כשחבירו אינו כהן א"כ שפיר יש לומר שהעדים לא ידעו אם הוא כהן רק שידעו שחבירו אינו כהן וליכא שום ריעותא. וצריך לומר בדוחק דמ"ש מעלין היינו היכא כשהשני באמת ג"כ כהן ויש לנו עדים בבירור שהלוי הוא זה שלפנינו א"כ ע"כ ידעו העדים שזה ג"כ כהן דאל"ה אתא לאערומי וצ"ע. ודוק:

וראיתי בש"ך בח"מ סימן מ"ט ובב"ש סימן ג' שתירצו קושיות התוספות דהעדים בודאי אינם כותבין אלא במוחזק להם ומועיל לענין ממון לעשות סימן ומיבעיא ליה אי מסהדי עדות שיועיל אף ליוחסין והיינו דמיבעיא ליה דוקא ליוחסין ולא לתרומה ע"ש בדברי הש"ך באריכות. ולכאורה היה נראה דמשמע כדבריהם מהא דמיבעיא ליה בלשון אני פלוני כשמו לבדו ולא מבעיא בשמו ושם אביו

הגהות ברוך טעם: (ל) נ.ב. ליתא כן בט"ז, דבאמת אף בשב ואל תעשה לא ה"ל לעבור על מצות עשה משום שלא לעבור על דברי חבירו, דאף כיבוד אב דוחה עשה. ויעוין בב"ח.

משוחררים מנין וכו' משמע דאין משוחרר ודאי דאינו בכלל הברכה ועיין מ"ש לקמן בזה. ודוק:

תוס' ד"ה **חד אמר מעלין וכו' וא"ת ואמאי וכו' נראה** דעיקר קושייתם מנשיאת כפים שהוא פלוגתא דאמוראי אבל תרומה שהוא פלוגתא דתנאי ליכא לאקשווי די"ל דמתני' דהתם אתי' כתנא דאין מעלין וכן צ"ל למאי שתירצו שהוא בכלל עבודה והיינו כדאיתא בפסחים דף ע"ב דאכילת תרומה ה"ל עבודה ולפמ"ש לעיל דאכילת תרומה וחילוק גרנות תרי פלוגתא נינהו כמ"ש להרמב"ם ז"ל ואין שייך בחילוק גרנות עבודה וע"כ צ"ל כנ"ל. מיהו קשה דלמה לא חשיב חילוק מתנות כדלקמן. ואפשר כיון דאינו בכל מקום אלא בכרכין לא תני אלא מילתא דפסיקא. אך דא"כ המ"ל גם בנשיאת כפים דאינו אלא במקום שיש בו ב"ד. תו קשה אמאי לא חשיב חילוק מעשר ולא שייכי שני התירוצים של תו' ומשמע לקמן דף כ"ו דמעלין ועיין לקמן. ולפמ"ש התוס' דלמ"ד קנסא לעניים היינו לעניי ישראל לא קשה מידי. וק"ל. ועמ"ש לקמן דף כ"ה לענין ס"ת:

תוס' ד"ה **שאני הכא וכו' עיין במהרש"א שכתב דגם** רש"י ז"ל ס"ל דלפי הס"ד הוא משום דלא מצאו כתבם. ונלפענ"ד דגם לפירוש ר"ת צריך לפרש הכי דלמסקנא ריע חזקתיי' משום שנקראים על שם ברזילי והמקשה הוי סבר שלא העלם משום שלא מצאו כתבם כפשטי' דקרא לכך מקשה דאתי לאסקינהו דשמא ישכח שלא מצאו כתבם. והוא דנלענ"ד דהך ריעותא שלא מצאו כתבם תליא בפלוגתא דרבי ורשב"ג בב"ב דף ק"ע בבא לידון בשטר וחזקה דרבי ס"ל נידון בשטר ומסיק בלברר קמפלגי דאף דבחזקה לבדה סגי אפ"ה כיון שטען שיש לו שטר צריך לברר וזהו דקאמר הכא אלה בקשו כתבם וגו' משמע שאמרו שיש להם כתב יחוס ולא נמצאו. אבל לרשב"ג דס"ל א"צ לברר (ועיין בח"מ רס"י ע"ה) א"כ כיון דמעלין מנשיאת כפים ליוחסין מה ריעותא בזה שלא מצאו כתבם. ולכאורה קשה מזה לשיטת ר"ת שם דס"ל דאפילו רבי לא אמר אלא לברר לכתחלה ע"ש בתוס'. ותו דמשמע לקמן ברייתא דף כ"ה דרשב"ג ס"ל מעלין מנשיאת כפים ליוחסין כדקאמר רשב"ג אומר אף אלכסנדר' וכו'. ולמ"ד מעלין מנשיאת כפים ליוחסין מפרש ברייתא זו ליוחסין ולדידיה דס"ל אין צריך לברר תקשי דאתי לאסקינהו. וצ"ל לפי המסקנא דבאמת ריע חזקתיי' משום דנקראים על שם ברזילי. ונלענ"ד דיש לומר דרש"י ור"ת ז"ל לשיטתיי' אזלי דצריך להבין מה שייכות ריעותא בזה שנקראים על שם ברזילי לחשש חללות. וכי בשביל זה אבדו יחוס אבותיהם ונראה דלפמ"ש לעיל דעיקר חשש העלאה מתרומה ליוחסין הוא משום חשש עבדות וכדאיתא בסוף פרקין וכמו שיבואר עוד בס"ד. א"כ יש לומר

ותו קשה לי דקאמר הכא משום עשה ולא קאמר משום ברכה לבטלה דאיכא לא תעשה דחמיר טפי מיניה. והמ"א כתב שם דבאמת הפירוש הוא משום ברכה לבטלה. והוא תמוה דהא קאמר בהדיא איסור עשה וברכה לבטלה הוי לא תעשה לא משום לא תשא. ותו קשה על דברי ר"י דקאמר משום ברכה לבטלה לפי דעת רמ"א שהיה עם כהנים אחרים א"כ הא כבר נתקשה בזה המבי"ט בתשובתו סימן ק"פ הא דנוהגין כל הכהנים לברך ואין אחד מברך לכולן. כדק"ל עשרה שעושין מצוה אחת אחד מברך לכולן ותירץ מפני הטירוף ע"ש. עכ"פ למה היה צריך לעבור משום ברכה לבטלה היה לו לצוות לכהן אחד להוציאו בכרכתו. אמנם אלולי דברי רמ"א ז"ל היה נראה לענ"ד להיפך דס"ל להר"י דמ"ש כאן איסור עשה הוא דוקא עם כהנים אחרים והוא דנלענ"ד פשוט דכמו דאיכא עשה לכהנים לברך את ישראל. ה"נ איכא מצות עשה לישראל להתברך מן הכהנים. וכן מצינו בכל מקום אע"ג דבתורה אינו מפורש הצווי אלא על העושה. המצוה על שניהם כגון ביכס יבמה יבא עליה והמצות עשה גם עליה. תדע דהא קאמר ביבמות דף כ' דרוחה לא תעשה ואין היא עוברת על ה"ל"ת אם אין המצוה עלי' כמ"ש תוספות בגיטין דף מ"א. שוב מצאתי מפורש בספר חרדים שכתב כן שהעשה נמי על ישראל להתברך. ואיתא בסוטה אמור להם כאדם האומר לחבירו פנים כנגד פנים א"כ זר העולה בין הכהנים לדוכן אינו מתברך מן הכהני' ודוקא עם כהנים אחרים מיירי הכא ובאמת ליכא משו' ברכה לבטלה דאפשר בזמן הש"ס אחד מברך לכולן אלא משום מניעת מצות עשה דאינו מתברך מן הכהנים פנים כנגד פנים^ל. ולפ"ז יש לתרץ דברי התוספות בשבת דכוונתם דמיירי באמת עם כהנים אחרים דאיכא עשה אלא דכיון דהוא שב ואל תעשה דאינו מתברך שפיר קאמר ר' יוסי דהי' שומע לדברי חביריו. וכן משמע לשון עלה לדוכן הייתי עולה משמע דהאיסור הוא מחמת עליה לדוכן שאינו מתברך פנים כנגד פנים. ולא ידע ר"י כשהוא לבדו דליכא מניעת העשה שיתברך מפי הכהנים מה איסור יש אם לא משום ברכה לבטלה דאז צריך שיברך בעצמו. ואפשר דמשמע ליה לר"י קצת שם דמיירי נמי כשהוא לבדו לכך כתבו דלא ידע ר"י וכו'.

ונלענ"ד דבזה מתורץ קושיות תוס' ד"ה או דילמא וכו'. דהוי ל' למימר אפילו למ"ד אין מעלין ה"מ תרומה דחולקין לעבד וכו' דאין עבד נושא את כפיו עכ"פ. ולפמ"ש דעיקר איסור עשה היא משום שאינו מתברך ועבדים אינם בכלל ברכה. אפילו לדעת המ"א שם סעיף קטן ל"ז שחולק על הב"ח דס"ל דאין הנשים בכלל הברכה מ"מ עבדים בודאי אינם בכלל ברכה כדקתני בברייתא דסוטה נשים ועבדי'

הגהות ברוך טעם: (א) נ.ב. בשו"ת מהרי"ט סי' קמ"ט מבואר דליכא אלא עשה.

(ב) נ.ב. יעוין סוטה דף ל"ט דמן הצדקה נמי יוצאת וכן פסקינן שם. ויותר נכון כיון דבאמת למצוה מן המוכרח נכון לעמוד פנים נגדו והיכא דאניסא יוצאת אף בלאחוריהם, ומחמת שר' יוסי לא רצה לעבור על דברי חבירו ה"י כאנוס בדבר וכיטל עמית פנים כנגד פנים, ונכון בזה פירוש המג"א שהי' רק עולה ולא נשא כפיו, ויעוין אור"ח ס' קכ"ח בט"ז ס"ק כ', ויעוין סוטה דף ל"ח ברש"י ד"ה ולא אנסו.

רם ובשמת הלב, כדכתיב (רות ג, ז) ויאכל בעז וישת וייטב לבו, ופרשו שברך ברכת המזון. ויכון בארבע ברכות כנגד ארבע אותיות שבשם הגדול, ויכון שישפיע שפע ברכות לד' עולמות, אצילות, בריאה, יצירה, עשיה. וכתב בספר החנוך שקבל מרבותיו שכל הזהיר בברכת המזון מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימי חייו, (ממנו תרנ"ג). והנשים ספק אם חיבות מן התורה.

29/06/2018

יג) מצות עשה לברך על התורה לפניך, שנאמר (דברים ל"ב, ג) כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלהינו. (ממנו תרנ"ג לרשב"ן ורשב"ץ).
יד) ללמוד תורה, שנאמר (דברים ה, א) ולמדתם אותם ושמרתם לעשתם (ממנו תרנ"ג).

טו) ומצוה נמי ללמד לאחרים תורה, שנאמר (דברים ו, ז) ושננתם לבניך, אלו תלמידיו. (סמ"ק מנאן שתיים). וזכות תלמוד תורה כנגד כל המצוות, ועוון בטול תורה כנגד כל העברות, כן כתב רבנו יונה (שער ג, אות י"ד) והכי איתא בספרי (פרשת עקב).

טז) לקרות בפיו קריאת שמע בבקר ובערב, שנאמר (שם) ודברת בם ובשכבה ובקומה, (ממנו תרנ"ג, רמב"ן מנאן שתיים).

יח) לברך כהן את ישראל, שנאמר (במדבר ו, כ"ג) כה תברכו את בני ישראל. וישראל העומדים פנים כנגד פני הפהנים בשתיקה, ומכוונים לבם לקבל ברכתם כדבר ה', הם נמי בכלל המצוה (*). (ממנו תרנ"ג).

יט) בפרק שני דמסכת כתובות דרשו כה תברכו, אתם ולא זרים, ולא הבא מכלל עשה עשה, (ממנו תרנ"ג לרשב"ן **).

כ) להורות, שנאמר (ויקרא י, י"א) ולהורות את בני ישראל. ומי שהגיע להוראה ואינו מורה, כתיב ביה (משלי ז, כ"ו) ועצמים כל הרגיה, פרוש עצמים, שסותמים פיהם מלהורות, מלשון ועוצם עיניו מראות ברע (ישעיה ל"א, ט"ו) [רש"י עבודה זרה דף כ':]. אבל מי שלא הגיע להוראה, אסור לו להורות, ועליו נאמר (משלי ז, כ"ו) כי רבים חללים הפילה, (ממנו תרנ"ג לסמ"ק).

* עין תשובות חתם סופר ארח חיים סימן כ"ב, דבר אברהם חלק א' סימן ל"א, ספר המצוות לרס"ג עשה ט"ז (חלק א' דף קכ"ח) וספר עמק ברכה (נשיאות פנים אות ז'). וכן כתב המבי"ט וזה לשונו: הכהן שברך את ישראל וישראל יקבלו ברכתו ולא יאמר מה תועיל ברכת הדיוט זה, והרי הם בכלל המצוות, עד כאן לשונו בספרו אגרת דרך ה'. (נעילת שערים פרק א' אות ט"ו, נדפס מחדש בסוף ספר הישר הוצאת אשכול).

** עין באור הלכה ריש סימן קכ"ח בדבור המתחיל דזר עובר בעשה.

רוצה עתה לצאת מקדושתו, נראה כמתרחק ורוצה לסלק עצמו חס ושלום מאותה מעלה שכבר דבק בה, ולכך הצריכתו תורה קרבן ביום מלאת ולא לכפרה כי לא תמצא בו לשון כפרה או טליחה, אך הכוונה בקרבנו לקרב הכחות וליחד ולהמשיך להם שפע מן המקור ויסתפקו המדות ואחר כך יחזור להנאותיו כבתחלה, ועל כן היה הקרבן שנצטוו בו: עולה ושלמים וחטאת, כבש לעולה, איל לשלמים, כבשה לחטאת²⁰, ובסוף אמר: ואחר ישתה הנזיר יין²¹, כלומר ואחר שישלים* חיובו לכל צד ויסתפקו המדות, ישתה הנזיר יין, ויחזור להנאותיו כמנהג בני אדם בעולם הגופות.

(כג) כה תברכו את בני ישראל. על דרך הפשט: כענין זה תברכו, וכן: וכה תעשה להם לטהרם²². ועל דרך המדרש²³: כה תברכו, מסר להם הקב"ה הברכות לכהנים במתנה שיהא כח בידם לברך את ישראל, ולפי שעתידי למסור להם ארבעה ועשרים מתנות כהונה ועם זו הם עשרים וחמשה, לכך הזכיר הלשון הזה: כה תברכו, כלומר עם ברכת כהנים הם עשרים וחמשה. ודרשו רז"ל²⁴: כה תברכו, בנשיאות כפים* כה תברכו, בלשון הקדש, כה תברכו, בעמידה, כה תברכו, בקול רם. כה תברכו בשם המפורש, כה תברכו, פנים כנגד פנים. בנשיאות כפים, דכתיב: וישא אהרן קצת ידיו אל העם ויברכם²⁵, בלשון הקדוש, בעמידה, בקול רם, דכתיב: אלה יעמדו לברך את העם²⁶, מה התם בעמידה ובלשון הקדוש²⁷ ובקול רם²⁸ אף כאן. פנים כנגד פנים, דכתיב: כה תברכו את בני ישראל אמור להם*. בשם המפורש, נאמר כאן: ושמו את שמי*, ונאמר להלן: לשום את שמו שם*. ועל דרך הקבלה: כה תברכו, מלת כה' היא המדה העשירית שמתוכה מתנבאים הנביאים תמיד ואומרים, כה אמר ה', ועל כן אמר: כה תברכו, כלומר תמשיכו הברכה ממדת החסד שהיא מדתו של כהן אל העשירית, ועם זה היה העולם מתברך בנשיאות כפיו של כהן ובכונת לבו, ולכך תמצא ה"א במלת כה תברכו והיא רמז לה"א אחרונה שבשם, וכן אמר דוד ע"ה: הללוהו במרומים²⁹, אחר שהקדים ואמר, הללויה, כדי להשלים ה' המיוחד*, ומפני שמלת כה היא מדת הדין רפה המנהגת את ישראל והיא כלולה ברחמים, לפיכך כשאמר לו הקב"ה לאברהם: כה יהיה זרעך³⁰, חשבה* לו לרחמים, שנאמר: ויחשבה לו צדקה. אמור להם, אמור' מלא³¹, אמר להם הקב"ה לכהנים: לא מפני שאמרתי לכם שתהיו מברכין את ישראל תהיו מברכין אותן באנגריא*

20 פסוק כ. 21 להלן ה, ז. 22 תנחומא נשא ט: אמר הקב"ה הרי הברכות פסורות לכם לכהנים, והיו מברכין את ישראל. — והחלק השני („ולפי שעתידי למסור וכו'") נראה שהוא של רבינו. 23 סוטה לה, א. 24 ויקרא ט, כב. 25 דברים כז, יב. 26 בסוטה לג, א, ילפינו לזוים נופייהו מקול קול ממש, כתיב הכא (בזוים) קול רם (דברים כז, יד) וכתיב התם: משה ירבר והאלקים יעננו בקול (שמות יט, יט) מה להלן בלשון הקדוש (שהרי התורה ניתנה בלשון הקדוש) אף כאן (בזוים) בלשון הקדוש. 27 דברים כז, יד. 28 תהלים קמח, א. 29 בראשית טו, ו. 30 תנחומא

לפנינו פסוק כז. — שמי המיוחד לי. לשום את שמו שם. דברים יב, ה. — בגמרא סוטה שם ילפינו מפסוק זה דמברכים בשם המפורש רק במקדש אבל בגבולין רק בכנוי: נאמר כאן ושמו את שמי ונאמר להלן לשום את שמו שם, מה להלן בבית הבחירה אף כאן בבית הבחירה. להשלים ה' המיוחד. חצי השם בהללוי' וחצי השם בהללוהו, וכאלו כתיב: הללו י"ה הללו ה' (תורת חיים). חשבה לו. אברהם להקב"ה לרחמים. כי הש"ת יעשה זאת בצדקתו, לא בזכות אברהם (כפירוש הרמב"ן) הובא בדברי רבינו בראשית טו, ו). באנגריא. דרך

ונפש כי תחטא (ויקרא ה, א). ובשנועת הפקדון כתיב: נפש כי תחטא וגו' וכחש בעמיתו בפקדון (שם כא).

(יג) ואחר שישלים וכו'. הוקשה לו: כבר נשלמה גזירותו, ואיך קורא אותו גזיר. אלא בא לומר שאע"פ שנשלמו ימי גזירותו עודנו בקדושתו, מאחר שהושלם עם המדות, וכיון שעלה לא ירד, ולא יפחד, שלא יפתהו היצר אע"פ שישתה יין (שפתי כהן).

(כג) בנשיאות כפים. שיגביהו את ידיהן (רש"י סוטה לה, א). אמור להם. כאדם האומר לחבירו (סוטה שם). ושמו את שמי.

אוצרות חיים

קודש הוא שלמה בן משה ר' יוחנן לוריא שליט ומוסיס חקרא שר יחזק ועיף דברי חות יאיר אלו טודעי שפירוש שיה נקרא ר' שלמה ר' יחזק וכן הוא בראשי החיזונו אשר עשה על הסדר של פסח סל פ"ח וזר סלם לברכה ולקחת עומדת לעד :

הנאמן אוילאי בספר שם הגדולים חלק ראשון חלק מ' סימן כ"א כתב וז"ל מהר"ם מלובלין חתנו של הגאון מוה"י יחזק הכהן חתן הגאון מהר"ל מפראג עב"ד : ואם אמנם שהגאון מהר"ם מלובלין היה חתן הגאון מוה"י יחזק כאשר חתם א"ע בחשבונו חתן ה' הגאון מהר"ל כ"ץ וללה"ה אולם תרי ר' יחזק ה' היינו הגאון מוה"י יחזק בר' שמשון הכהן הוא היה חתן הגאון מהר"ל מפראג כ"ל אמנם חתן של הגאון מהר"ם מלובלין היה ר' יחזק אחרינו והוא הגאון מוה"י יחזק שפירא בר"ד הכהן ככה נרשם בין הגאונים הנקובים בשמותם הספנים ועומדים באדמות קודש קרית ק"ק קראקא יע"א עלי לחבר מות בכוחו של בהכ"ל של הגאון רמ"א וז"ל בזה הלשון הגאון מוה"ר יחזק שפירא בר"ד הכהן חתן של הגאון מהר"ם מלובלין : שמי"ב והוא זה הגאון בספר נתיבות שולם להגאון מהר"ל מפראג בנתיב הלשון ע"ש והוא חתם א"ע שם יחזק כהן שפירא בר' דוד כהן וז"ל והוא היה חתן של מהר"ם מלובלין והיה מהרבינו הגאונים דק"ק קראקא כמובאר בש"ת מהר"ם מלובלין סי' ל' וז"ל וכבר עלה בדעת הקדמונים שזו מנהגי קהלה זו [היו ק"ק קראקא] שיהיה ג"כ ק"ק ריימונאב חת"י בית דיוס כו' בזה הגאון ר' משה איסרלס ומ"א חתני הגאון מוה"י יחזק כהן והגאון מוה"י יוסף כ"ץ והגאון מוה"י שלמה וז"ל כאשר שמשו בו עכ"ל ואחר סי' זה בס' נ"א מביא את הגאון מהר"ל מפראג מכירו בסתם ולא בשם חתנו וקטן כי לא היה חתנו כלל וחתן הגאון מהר"ל מפראג היה הגאון ר' יחזק הכהן בר' שמשון וכן חתם א"ע בהקדמתו לש"ת מהר"ם מפראג המתחלת אל בידן בראשי החיזונו אכ"י חולעת בו חרפת אדם בו יחזק בר' שמשון הכהן וכבר לברכה חתן הגאון הגדול מוה"י ליב נר"ו ח"ק ואמ"ץ ע"כ . והמקורב בן לידי ספר שם הגדולים הדפוס עם איזו בניה וראיתי שברש"ש קצת בזה :

חזק מקורב הביע לידי מעילת יוחסין מהבאונים מהר"ל מפראג וחתני הגאון מוה"ר יחזק הגיל הדפוס בסוף ספר מטה למטה על החורה . וישן כי חביבן מליבו כמאמרם וז"ל בפ' חמיר נחמס מוסיס שגם ספר יוחסין בו וגם כי אחתו נר מצוה קדש הגיל לאחתיק בקיור קצת מקונטרס מעילת יוחסין הגיל וזה לשון :

איש היה פה פראג גדול בחורה ובעושר וביחוס אשר בא לפראג מעולי הגולה ק"ק אובן ע"י עליה שהעלינו עליו שם והיה האיש הוא נקרא ר' עקיבא מאזן . וכמוכ פה על מלכת קבורה רבינו עקיבא כהן ונשיא מאזן ומתבקש בישיבה של מעלה סמוך לשנת רנ"ד לפ"ק והיה מוכתר בנימוסין ומתוך קנאה בו וזל לכאן ובנה בית גדול ב"ו לתלפיות והרביץ חורה בדורו של הגאון מוה"י יעקב שולק וז"ל אשר היה אב"ד פה בזמן הוא כמפורש בספר יוחסין . והאיש הוא האליה מאמנו י"ב בנים זכרים וי"ג בנות והתחתן עם י"ב בנותיו לכהונה ולחמית אשר היתה מקראת בשמה יוכבד התחתן עם ר' ישעיה הלוי ארזיין שהיה מקרא שפעיל אביו של החסיד מוה"ר אברהם הלוי בו אביו של הגאון החסיד בעל שליה . ור' עקיבא הכהן ונשיא הגיל וזה לילך לזכר הוא וי"ב בנים וי"ב חתנים מספר כ"ה נפשות והתפאר בעמנו שקיים מלכות כה חבירו את בני ישראל בו וכן אחד מבניו היה נקרא גרשון אשר מומנו מסתעפים הכהנים החתמים עלמם משפחת אברהמי ואחד היה נקרא גרשם הוא הוליד את הקצין כמר שמשון הכהן וז"ל . ושמשון הוליד שלשה בנים שם אחד המיוחד הגאון המופלג מוה"י יחזק בר' שמשון הכהן אשר היה אב"ד ור"מ בק"ק ניקל שפארץ ומדינת מערצין

כספר סדר הדורות אלה פי' בסופו כתב בשם פתיא ארכמא שהיה אים שגור וקלר וקטן כמו טפח והוא דבר תמונה וכמו ור נתננו . וטראה שיה טפוח המעתיק שיה כתוב שחור כמו טפח ועלם ממנו והוא לא ידע מה ענין שחור לקטנות ע"כ הפליג הא' כמו טפח לענין כפי עלמו והאסף מדלי שני תיבות אלו וקלר וקטן כ' והוא דבר רחוק ור' . אמנם לדעתי אין צורך להאסף רק אות אחת והוא שתיבת טפח צריך להיות בוא"ו אחר הפ' והיינו טפוח ופירוש שיה שחור כמו טפוח והוא כלי שחור ונקרא בלשון חז"ל ספר ציץ בבכורות דף מ"ד ע"ב שחור שמה ולא מהם טפוח ע"ש בפ' רש"י ומלא כדברי והוא הנכון :

מרגלא בשפתי דאיש שרבינו מהר"ל היה ש"ץ בק"ק קראקא ונמשך להם זאת מספר סדר הדורות שם כתב בסוף חלק א' קודם הגהות הס' וז"ל הג"מ שמואל במוה"י יהודה סג"ל ש"ץ בקראקא סג"ט והוא מהר"ל עכ"ל אמנם טפוח הוא בידם ולא כדבריהם כן הוא רק שם מוכיר מקודם את הגאון רבינו הב"ח שחיבר ג"כ ש"ת ומביא הבאונים אשר נזכרו בהש"ת ומז"ן השנים והסמנים אשר ספר כאיש בש"ת הג"ל ומסיים שם שגם רבינו מהר"ל הובא בש"ת הב"ח וסיים וכתב ש"ץ בקראקא סג"ט והיינו שגמגמה היה בש"ת ש"ץ ושהיה לו הב"ח בקראקא והתשובה הוא בס' ע"ט וכן הוא בתשובת הב"ח הישעט סג"ט ע"ש :

ומה שנקרא מהר"ל ש אידלס הוא היתה בפומה לא דאלדי ילה אלא רבינו רבקה שם כי היה חתנה כן הוא בהקדמת ש"ת אבן הסהם וחתנה שרם ומאזן של ישראל נקרא על שמה וחרונה לעוב בזה ובצא :

יען כי יפה שיחתן של ראשונים וערבים דברי קדשם ומה גם אחרי קדשם של זקנים הגאון המובהק הכהן הגדול רבינו ר' נפתלי זקללה"ה אשר עזר שולם חקש ופרישנו וקדושנו ומלא אלהי שורתיים מתכב גלילות ידו קודש אחרי קדש על כתב רבנות ששלח מפתיק אוסטריה להגאון המפורסם בדורו מוה"י אברהם כהאן זקללה"ה שהיה אב"ד דק"ק בראד לקבלו חסם לפתיק יע"א ע"כ אעתיק אותם בעט ברזל ועופרת לתשירת שולם ככתבו וכלשע חז"ל קדש :

ברבר הכתב שבידי מהחזקת קדש ישרלכב מרזוני קליני עידי מנהגי הארץ וגאונים רבני הארץ שכל וזמן היותי פה בק"ק אסטריה כבדי במקומו שאינם רשאים לקבל שם רב לרב ואב"ד גדול אברהם רבנו וחי' גמור' הרב המאור הגדול המופלג כבוד שמו מוה"י אברהם כהן זקן מפלגי על כבודי עזר כהאן מסייע לכהאן שראי הוא לאמלא זו שהוא גדול כמי"ב וזה כבודי ותפארתו ומורה על הכרכות שניתו על ראש ויארץ ימים ושנים על ממלכתו לאורך ימים ושנים אמר כ"ד באתי עה"ת יום א' ט' ניסן תש"א :

נאום הסתעגות על כנפי החנוכה לעוב הארץ אדמת חז"ל להתהלך לפני ה' בצריות החיים לנשק עפר אר"י ולחנך רבנותיה לקיים כי רע עבדיך את אביהם ואת עשרה ימונע נפתלי דברין ; וכמחשבו הקדושה פעל וגשה ויהי בנסוע וזל לקושטנדינה בשנה זו כמובאר בהסכמתו על ח"י דפוס הג"ל שנת ר"ת גזור עלי חיים שמה מתבקש בישיבה של מעלה ועלה השתימה יוס דך לחודש עבת שנת כי לא תעזוב וגו' והוא היה בן הגאון מוה"י יחזק בהגאון רבינו ר' נפתלי אב"ד דק"ק לובלין שמיאוי הג"ו באו"מ וגם היה נכד הגאון טר"ל מפראג כמובאר בש"ת החי"ס סי' ע"ו ע"ש הגאון רבינו נפתלי האן האב"ד דק"ק לובלין ה' בן הגאון מוה"י יחזק בר' שמשון מוה"י יחזק הג"ל ה' חתן הגאון מהר"ל מפראג כמובאר בש"ת הגאון חותן יאיר בסוף הקדמתו שלכן היה נקרא ר' אילק ר' ליבמס ע"ש חתני הגאון מהר"ל מפראג ע"ש זה כמה אשר היה נעלם ממני מה שהגאון מהר"ל בש"ת על סימן ואו וסימן נ"ח ושור כחמה מקומות חתמות

אלו טרפות פרק שלישי חולין

ממ.

עין משפט
גד מצוה

קד א ב מיי פ"ו מהל
שחטה ה"י"ב סמ
עשן סג טוש"ע י"ד קי
מח סקיף ח
קיד ג מיי שס פ"ו הלכה
ט סמג טוש"ע
י"ז קד מל סקיף ו
קיד ד מיי שס הלכה ו
סמג טוש"ע י"ז
קי מל סקיף ט
קב ה ו ז מיי פ"ו מהל
שחטה הלכה יג
והלכה טו סמג עשן סג
טוש"ע י"ד קי לו
סקיף ה

רבינו גרשום

[illegible]

הגהות וציורים

[ח] צ"ל רב אחא בר
 קבה עם השנית (ש"מ):
 [ט] כשמערבין
 ושיבת האחרונים (ש"מ,
 דהיינו ר' ישמעאל בן

אבר דייטא מבויע בװע. פירט הקונטרס ולמאן דמיט צומט מיט נמי הכא ואס כן הוה לזא הלכנא קדיימא לן הלכנא כרבי יוחנן למכסיר לעיל אלל נראה דאפילו רבי יוחנן צמחא וזאן דמלינן שצמחא דרך הסמפונות אלל קשיטא דזמחא שסס גסס ואין יבולין לצא צריזח דרך הסמפונות חיישין שמא ניקבא הושט וסור ונכנס כנבד: **כחנים** דהגו בו היתר. ה"ה ישראלים וכהנים דנקט לפי הספקא ויתנה לכהנים: **מאי** מסייע בהני. דמשום פסע אחת לא היה קוראנה מסייע כהני: **מקדוש** בידוך הוא מסייע על ידם. ולרבי שמעאל לא מסייעין קרא להכי דמפסיעא דמסייע כיון שזא להס לעבד:

ברביד. ואפילו

המזכיר את ישראל מתחזקין
כדליתא בירושלמי דברכות" להראו
עובד כוכבים ודינן שלמה להא
ישמעאל אמר לי מלך כבר אמורה
פירוש איני נרץ להחזיר לך שלום
שברכתך בחובה מואכרסה מזכיר:
שואמר משום אבותיו מאי דלא
דמיא בו. פירוש שאלה
היתה בדו של רבי אושעיא דרבי
ישמעאל משום אבותיו אמר אבל לא
מתוך ברייתא זו דקדק ולא גרסינן
דברי רבי ישמעאל ששאל משום
אבותיו אלא דברי רבי ישמעאל סתם
דהא במסכתא מהפכין ליה ומפרש
למשום אבותיו דקאמר רבי אושעיא
היינו משום אבותיו וליה לא ס"ל
ויהא דקאמר הכא שאמר משום אבותיו
מאי היא היינו אותה ברייתא שהמר
רבי ישמעאל חלב הקידה שאתה
אומר שהוא משום אבותיו מאי היא:
להבא

בר תחליפא א"ר ירמיה בר אבא עד שתינקב לסמפון גדול יתיב רב אחא בר אבא קמיה דרב הונא וייתיב וקאמר אמר רבי מלוך א"ר יהושע בן לוי הלכה כר"ש א"ל מלוך ערבהא קאמרת אין הלכה כר"ש קאמר כי סליק רבי זירא אשכחיה לרב כיבי דיתיב וקאמר א"ר מלוך א"ר יהושע בן לוי הלכה כר"ש א"ל חיי דמר דאנא ורבי חייא בר אבא ורב אסי איקלעינן לאתריה דרבי מלוך ואמרי ליה אי אמר מר הלכה כרבי שמעון ואמר לן אין הלכה כר"ש אמרי ואת מה בידך א"ל הכי א"ר יצחק בר אמי אריב"ל הלכה כר"ש ואין הלכה כרבי שמעון; ניקבה הקבה: אמר רבי יצחק בר נחמני א"ר אושעיא חלב ישע"י קבה כהנים נהגו בו היתר כרבי ישמעאל שאמר משום אבותיו וסימנך ישמעאל כהנא מסייע כהני מאי היא דתניא ^(א) כה תברכו את בני ישראל רבי ישמעאל אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים לכהנים עצמן לא למדנו כשהוא אומר ^(ב) ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקדוש ברוך הוא מברך לכהנים רבי עקיבא אומר למדנו ברכה לישראל מפי כהנים מפי גבורה לא למדנו כשהוא אומר ואני אברכם הוי אומר כהנים מברכין לישראל והקדוש ברוך הוא מסכים על ידם אלא רבי עקיבא ברכה לכהנים מנא ליה אמר רב נחמן בר יצחק ^(ג) מואברכה מברכך ומאי מסייע כהני דמוקי לה לברכת כהנים במקום ברכה דישאל רבי ישמעאל שאמר משום אבותיו מאי היא ^(ד) דתניא ^(ה) את ^(ו) כל החלב אשר על הקרב

ויה לנקוט אלו שם עם הריאה בוחא וליכול ומא^י דקאמר הרי
בוחא. אזי שמעתי במינר הסוה שמחוך הדסק היד קורעת^י נפטרני
שתלשה מלמעלה בחזקה ואח^י ננחא שם נקב: והילכתא חלינן: וירישי
רב אחא: דהא תיגין בוחא. דאמר בע"ק (נע"ט.) בל ואז ונטל אח צמי
מא הויאה מן הריאה ונקבה: קורב שחיטתו פריש. מן השמן ונקבה
ר. לא אחר הלכה כרבי שמעון אלא אין הלכה רבי שמעון קאמר:
תלמודא אר פסוק ליה וביציצה האחרונה^י נפסקו ההלכות הללו
נהגו צו היתר לאכלו ומסוה רבי ישמעאל נקט ליה: וישימין. שהוא
תמיד הוא עוזין ומיקל להם ולקמיה מפרש הכי: מאי דא.
ורבי עקיבא מוקי ליה אישראל: ומאי בטייע בדחי. הואיל ורבי
א. אכל ברכת ישראל דהרי עדיפא דשמעו שמתבררין הן עם השאר:

עניני בית הדינות. צדק הכנס שקורים פל"א י"ב צ"ע ששני כיוצא
ששפת דופט פכילע שמי' פדוט אדוקין ו' צו וטוין ממזר וקורין
צו לו דולג'ין: מדר אחר. שנקב אה דופן הפנימית ולל נקב אה
שחברתה מגיעה עליה: משני צדדין. שנקב

[illegible]

ליקומי דש"י

[illegible]

הם הנח לו.
זולת השלום
(ועיין עוד

הוא נחמי
לחם רמעה). ואני נחמי
זה דור דורשיו, דורשיו
לפי המון, ולפי העת לדרוש
לשית לב על מלות שונות,
מה בין הביטוי לראו, (ויותר
הקפידו והקפידות כל אחד על מקומו
יבא שלום וינות).

אשר נתן אלוקים
למי האדם יושבי חבל, וראיתי גם זה
השם שפרטות שונות, כך דעות שונות
השם, שני הפכים בנושא אחד. יש רעה
היא שר לזה נראה חולה רבה היא מכה
היא חלה, חלה לא חלי ולא מרגיש, וכן לענין
השם חשובה היא בעיני כמה בני האדם
היה גדולה שגדולות, ובעיני כמה בני
האדם היא קטנה שבקטנות.

דן שכתבתי בס"ד בחבורי עולת
חובותי^{כח} פרשת לך, בפסוק (נראה
ואברהם מברכך ומקללך אאור,
למדך מה שלא נאמר ואאור מקללך,
מקד שומר ואברהם מברכך. ומאחרי כזה
השם שכתב וקני הגאון ז"ל (בעוללות
אשם (מאמר תשי"ח) ובבלי יקר במקומו).
הוא מערי לב טרם שמוציא הדיבור
השפה ולחון, וידועים דברי ח"ל (קידושין
לעונה הקב"ה מזרפה המחשבה
אכל לרעה אין הקב"ה מזרפה
למעשה. ולכן נאמר ואברהם מברכך, כי

שלום, המה
ע ומטובה,
חכור, אבל
ד צבי, לא
לא יאבה
צובו שובו
את וכוונת
שר הסית
וח לבכס
אשר דלו
הנללו נא
ל הנוגע
ל לבכס
ה שנים,
שגלינו
ין בושנו

אליכם
וראו
ד (שם)
כבר
מוזים
הר"ם

המנצח אותך חושב זה בלבו קודם שמוציא
הברכה מפיו, ומחשבה טובה חשובה למעשה,
על כן אני מברכו קודם שהוציא מפיו, אבל
במקלל אין הדבר כן, אלא לאחר שהוציא
המקלל הקללה מפיו, אז אחור, כי מחשבה
הרעה אין אני מזרפה למעשה, ובקשחם
משם ומאחזם דבש וחלב חסם לשונו. ואין
כזה די ביאור קודש, כי לאחר ענין ופעולה,
גילה השם יתברך דבר זה, בשעה שהצטיחו
על הברכות, כי מה יתרון לו לאברהם כזה,
אם יתנהג באזהרה וגם במבקשי נפשו, בדרכי
טובו ובמדות חסדו.

ולבי ראה כזה, להגדילם ברכתי לברכה
כאשר אבאר. כי לפעמים בראה לו

לאדם גם כל חלי וכל מכה גדולה, למכה
קטנה. דרך משל, העני שרגיל בעניומו, כל
ימיו רעים ואף לילות, הוא בעיניו מכה קטנה,
כי ההרגל הטביעה והחליקה בעיניו, ואם
מעט הרווחה ימצא על הארץ ועל המזון.
טובה רבה היא בעיניו. ואכל העשיר הוא
ההיפוך, הטובה הגדולה, קטנה היא בעיניו,
ומכה קטנה מאד רבה היא, כי כל הונו כספו
והבו אינו נחשב בעיניו מאומה, (על דרך
שאמר ז"ל (קס"ד א, לב) אין אדם מת וחלי
תאווה צדו), ודבר קטן מה שהוא נגד רגונו
וחפלו, רעה היא בעיניו.

בנייהו, ברכה וקללה איכה בנייהו,
העשיר אינו יכול לקלל קללה נמרצה,

מהו

כח. בספרו דברים נחומים על מגילת איכה.
כח. לא נרפס.

בלתי גדולה הופלג בעינינו, אך בעיני הגוים, אשר גדלה שררת מלכותם הרבה, לא תגדל בעיניהם כי אם הפלגת גדולת מלכות וטובה מרובה. אמר, כי אז יאמרו בגוים בהחמיהם על גדולתו העמידה, הנה מה שהגדיל ה' לעשות עם אלה היהודים שלא ראו טובה ומעלה, היה מגדיל ה' לעשות עמנו, שנתגדלו בעולם גדולה, היינו שמחים, כי עם שחמד מלכותו היה שיעור, מה שהגדיל ה' עם אלה, גדולה מאד על מה שהיו לנו, עיין שם בדברים של טעם).

והעשיר אינו יכול לקלל, כי לדעתו אם כל כספו לא נתן בנשך, קללה תחשב לו, כאשר שמעתי פעמים רבות, שעשיר בן מאה אלפים זהובים היה מאזין ומקוץ לפני, שיש לו מזומנים יותר מעשרת אלפים זהובים, והמה מונחים כמתים, כאבן שאין לה הופכים שאיש יוכל להם, וזה בעיני קללת אלוקים, (בדברים של טעם) עלי קללת בני, אם יאמרו שרי המסים שיש להחמיר עליו בערכין, אחר אשר נדון בהשג יד, הון ועושר בציתו, העשיר יענה ויאמר כל יום קללתו מרובה כו'. והיינו דאמר דוד ע"ה לשלמה בנו (והוא על דרך הלצ"ה) והנה עמך שמעי בן נרא בן הימיני מבחוריה והוא קללני קללה נמרצת (מ"א ב טו) ד"ל הוא מן האנשים שאינם יודעים לנרץ לשונם בקללות כל כך, עם כל זה הוא קלל קללה נמרצת כו'.

והעני אינו יכול לנרץ בזרקה שלימה. כי לפי דעת העני, מי שיש לו בגד ללבוש, ולחם לפי הטף, ומדור לפי כבודו, הוא עשיר מאד, מכל שכן מי שיש לו עשרת אלפים זהובים, הוא בתכלית העושר, ואין חקר לעשרו, כי הוא סגולה מלכס, כאשר בעינינו ראינו ובאזינו שמענו פעמים רבות, אפילו עושר מפורסם מאה אלפים זהובים, אם הוא נותן לעני אחת פרוטות, והיה העני מברכו ואומר, בעבור כל פרוטה ופרוטה שנתת לי יתן לך השם יתברך אלף זהובים, והוא לדעתו ברכה עד עלי ד', והעשיר משחק בלבו, ואומר גם קב לא תקבני, גם כך לא תברכני. אבל העשיר וטוב לו כל הימים, המותמד בגדולה ועושר, הוא יודע לנרץ בטובה וגדולה, אחרי שכל עושרו כאפס וכאין לפניו, ויברך את ואלו, בכבוד וגדולה כפולה ומכופלת.

(על דרך שכתב הר"מ אלשיך נכט) (מהלם קה, ב) אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו היינו שמחים, כי הנה אשר לא ראו טובה וגדולה גדולה, כבוא להם אחו גדולה יתירה על אשר היה להם, ישמחו מאד, אך אשר נתגדלו בטובה ומלכות רב ועצום, שצריך לשישמחו על גדולה שחבא אליהם, שחיה מופלגת הרבה, שנתגדל בעיניהם על מה שהיה להם מתחלה. והוא, אנו בני ישראל שלא ראינו טובה, ומה גם בני הגלות החיל הזה, השותים במזורקי יין תרעלה ימים אין מספר, אף מעלה

מלמעלה למטה (שנפל צו לשון הנטה)
שמורגלים המה בצרות רבות ורעות, וצין אלה
שרואים מלמטה למעלה, אשר לא נסיתם
במשא כבד, שימו על לבכם אם הקרה ה'
לפניכם מבאוב במבאובי.

אשר עולל לי, אמרו ז"ל (בבבא רבתי א'
מ) כמה דאח אמר (דנדרס מד, כא) כי
מבצור כרמך לא תעולל וגו', כלומר שימו
לבכם וראו נא, העוללות שאין לו לא כמך
ולא נעך, היינו המכות הקטנות אשר הוגה
ה' וגו', (וראו בעיניכם כמכות גדולות
ובצורות בשמים). ביום חרון אפו, אמרו
ז"ל (תענית דף כט.) מגלגלי חובה ליום חייב,
בתשעה באב נחרבה הבית בראשונה ובשניה,
אם כן הגיענו כפול ביום אחד, ולכן דדק
לומר ביום חרון אפו, יום שהוכפל הכעס,
חרון אחת אפו שמים, (ומה שדרש רבי
עקיבא חרון אפו אחת, כחבתי בע"ה במקומו
בבבלי דפסחא וילי) במאי קא מיפלגי הני
תנאי שמה).

ובל מי שיראה ה' בלבבו, אם יפקד חסד
יום זה, יום שהוכפלו צרות הכת ציון,
השוד והשנר על שר גדול נשברה בתולה
ישראל, ותעורר לבכי ולתספד, ויבכה אחרים
עמו, מכל שכן ביום חשעה נאב בעלמו,
שהוא יום חושך ואפלה, יום מהומה ומצוקה,
יום מר ממות, שהחיות על מי אשר בשם

הרגיל בעניותו יודע לקלל
מאד, והעשיר יודע לברך מאד.
הקצ"ה לאברהם אברהם,
מברכך וגו', ר"ל טרם אשר
אני אברכך, למען אשר ידעו לברכך
נתנה שלימה, צמדה טובה מרובה. אבל
נתקלך לא תעשה כן, רק אחר שיקללך,
אז אאור, למען אשר לא ידע לקללך
נתלית הקללה, (והארכתי שמה בס"ד
בשמות המליה ישרה שיצור לו האדם שהיא
תפארת בחורים).

נשמע מזה, אם נראין לו לאדם מכות
גדולות לקטנות, [הוא] בעבור
שהוא למעלה מכולן, ורואה אותן למטה ממנו,
אשר שהוא ממלומדי מכות ענוי בכבד, אבל
מי שנראה לו מכה קטנה לגדולה, הוא בעבור
שלא נסה באלה, וקטן נראה כגדול, וכל
הרעות גבוהות ממנו, ונפלאות בעיניו. וכבר
יודעים דברי רש"י ז"ל (בראשית טו, ה) ויוצא
אותו החוצה ויאמר הבט נא השמימה וספור
כוכבים אם תוכל לספור וגו', הוציא מחללו
של עולם, והגביהו למעלה מן הכוכבים, וזהו
לשון הצטה מלמעלה למטה עיין שם.

אמור מעתה, הן הן דברי ירמיה, לוא
אליכם כל עוברי דרך, כינה כל
יושבי תבל בשם עוברי דרך, כי אין להם
מקום קבוע בעולם הזה, רק כעוברי דרך
שהכל להם עראי, ואמר, לא קרה אליכם מה
שקרני, הביטו וראו, ר"ל בין אלה שמציעים